T.C.

EGE ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Arkeoloji Anabilim Dalı

M.Ö. 5. VE 4. YÜZYILLARDA DASKYLEİON SATRAP SARAYLARININ MİMARİ BULUNTULARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan: Defne OGAN

DANIŞMAN

Prof. Dr. Tomris BAKIR

İZMİR 2007

Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne sunduğum M.Ö. 5. ve 4. Yüzyıllarda Daskyleion Satrap Saraylarının Mimari Buluntuları adlı yüksek lisans tezinin tarafımdan bilimsel, ahlak ve normlara uygun bir şekilde hazırlandığını, tezimde yararlandığım kaynakları bibliyografyada ve dipnotlarda gösterdiğimi onurumla doğrularım.

Defne OGAN

TUTANAK

Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 02/04/2007 tarih ve 2049. sayılı kararı ile oluşturulan jüri Arkeoloji anabilim dalı yüksek lisans öğrencisi Deniz OSAN'nın "Geç 4. yüzyıllarda Doğu Ege ve Batı Saraylarının Mimari Kalıntıları" başlıklı tezini incelemiş ve adayı 03/05/2007 günü saat 11.00'da 1 saat süren tez savunmasına almıştır.

Sınav sonunda adayın tez savunmasını ve jüri üyeleri tarafından tezi ile ilgili sendisine yöneltilen sorulara verdiği cevapları değerlendirerek tezin başarılı/~~başarısız/düzeltilmesi gerekli~~ olduğuna oybirliğiyle / ~~oyçokluğuyla~~ karar vermiştir.

BAŞKAN
Prof. Dr. Tomris Bakır
Başarılı ☒
Başarısız ☐
Düzeltme (Üç ay süreli) ☐

ÜYE
Prof. Dr. Binnur Güçlü
Başarılı ☒
Başarısız ☐
Düzeltme (Üç ay süreli) ☐

ÜYE
Doç. Dr. Gürcan Polat
Başarılı ☒
Başarısız ☐
Düzeltme (Üç ay süreli) ☐

Not: Yüksek Lisans Tezi Savunma Süresi asgari 45 dakika - azami 90 dakikadır.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ III

KAYNAKÇA VE KISALTMALAR IV

GİRİŞ 1

ARAŞTIRMA TARİHÇESİ 3

BÖLÜM I – DASKYLEİON SATRAPLIK DÖNEMİ YAPI ELEMANLARININ TANIMLANMASI VE DEĞERLENDİRİLMESİ **6**

IA- ANA YAPI 6

IA-1 Kesme Bloklar 6

IA-2 Bağlayıcı Bloklar 8

IA-3 Lentolar 9

IB-ÜSTYAPI 20

IB-1 Architrav Blokları 20

IB-2 Kymalar 24

IB-3 Lotus Palmet Frizli İon Kyması 36

IB-4 Dişli Bloklar 38

IB-5 Mermer Antefiks 39

IB-6 Mermer Çatı Kiremitleri 40

IC- SÜTUNLAR 42

IC-1 İon Sütun Tamburu Parçaları 42

IC-2 İon Sütun Başlıkları 43

ID- TERAS-SUR YAPISI 46

BÖLÜM II – REKONSTRÜKSİYON ÖNERİLERİ **48**

BÖLÜM III – DASKYLEİON'DA ELE GEÇEN MİMARİ ELEMANLARIN SATRAPLIK DÖNEMİ İÇERİSİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ **54**

IIIA- PHARNUKHOS 54

IIIB – MİTROBATES VE OĞLU KRANASPES 55

IIIC – I. ARTABAZOS 56

SONUÇ 61

TABLO

LEVHALAR

ŞEKİLLER

ÖNSÖZ

Daskyleion' da ele geçen Akhaemenid Dönem mimari buluntuları gibi önemli bir malzemeyi çalışmam için beni yönlendiren, bilgi ve görüşlerinin yanı sıra manevi desteğini de esirgemeyen, değerli hocam Prof. Dr. Tomris Bakır'a şükranlarımı sunarım.

Mimari elemanların çizimini öğrenmemde yardımcı olan Pergamon Kazısı mimarı Corinna Brückener'e teşekkür ederim. Buluntuların fotoğraflanmasında yardımlarını esirgemeyen Yrd. Doç. Aytekin Erdoğan'a teşekkürü borç bilirim.

Gerekli yayınların toplanma aşamasında yardımda bulunan Burçak Bayraktaroğlu'na ve tezin her aşamasında, görüşleri ve yardımlarıyla katkıda bulunan Can Akçınar'a teşekkür ederim.

Ailevi olarak zor bir dönem geçirmemize rağmen, çalışmamın her aşamasında yanımda olup, bana maddi ve manevi destek olan aileme ne kadar teşekkür etsem azdır.

İzmir 2007 Defne Ogan

KAYNAKÇA VE KISALTMALAR

Akarca 1998	A. Akarca, Şehir ve Savunması (Ankara,1998).
Akurgal 1956a	E. Akurgal, "Les Fouilles de Daskyleion", Anatolia I (1956) 20-24.
Akurgal 1956b	E. Akurgal, "Kyzikos ve Ergili Araştırmaları", Anatolia I (1956) 43-51.
Akurgal 1956c	E. Akurgal, "Ergili-Daskyleion Kazısı", Belleten 78 (1956) 355.
Akurgal 1957	E. Akurgal, "Ergili Kazısı", Belleten 88 (1957) 350.
Akurgal 1958	E. Akurgal, "Ergili Kazısı ve Kyzikos Çalışmaları", Belleten 88 (1958) 632-633.
Akurgal 1959	E. Akurgal, "Ergili Kazısı", Belleten 92 (1959) 692.
Akurgal 1960	E. Akurgal, "Ergili ve Çandarlı (Pitane) Kazıları", Belleten 96 (1960) 712.
Akurgal 1966	E. Akurgal, "Griechisch-Persische Reliefs aus Daskyleion", IrAnt VI (1966)147-156.
Akurgal 1989	E. Akurgal, "Aeoloisches Kymation", Ist.Mitt. 39 (1989) 11-15.
Alzinger 1975	W. Alzinger, "Von der Archaik zur Klassik.Zur Entwicklung des ionischen Kapitells in Kleinasien waehrend des fünften Jahrhunderts v. Chr.", Öjh L (1975) 169-211.
Ateşlier 1999	S. Ateşlier, Daskyleion Buluntuları Işığında Batı Anadolu'da Akhaemenid Dönemi Mimarisi (İzmir,1999) (Yayınlanmamış Doktora Tezi).
Ateşlier 2001	S. Ateşlier, "Observations on an Early Classical Building of the Satrapal Period at Daskyleion", Achaemenid Anatolia- Proceedings of the First International Symposium on Anatolia in the

Achaemenid Period Bandırma 15-18 August 1997 (2001) 147-168.

Ateşlier 2004 — S. Ateşlier, "Phokaia'daki Taşkule anıt mezarının üstyapısına ait gözlemler", Olba 9 (2004) 111-121.

Ateşlier-Öncü 2004 — S. Ateşlier-E. Öncü, "Gümüşçay Polyksena Lahdi Üzerine Yeni Gözlemler: Mimari ve İkonografik açıdan bakış", Olba 10 (2004) 45-87.

Bakalakis 1946 — G. Bakalakis, "Zum Ionischen Eckkapitell", Öjh 36 (1946) 61-54.

Bakalakis 1958 — G. Bakalakis, "Zur thasischen Architektur-Ornamentik", Öjh XLIII (1958) 18-34.

Bakır-Gusmani 1991 — T. Bakır,-R. Gusmani, "Eine Neue Phrygische Inschrift aus Daskyleion", Epigraphica Anatolica 18 (1991) 157-164.

Bakır 1997 — T. Bakır, "Phryger in Daskyleion" Frigi e Frigio-Atti del Simposio Internazionale Roma,16-17 ottobre 1995 (1997) 229-238.

Bakır 2001 — T. Bakır, "Die Satrapie in Daskyleion", Achaemenid Anatolia- Proceedings of the First International Symposium on Anatolia in the Achaemenid Period Bandırma 15-18 August 1997 (2001)169-180.

Bakır 2003 — T. Bakır, "Daskyleion (Tyaiy Drayahya) Hellespontine Phrygia Bölgesi Akhaemenid Satraplığı", Anatolia 25 (2003) 1-26.

Balcer 1993 — J. M. Balcer, "The Ancient Persian Satrapies and Satraps in Western Anatolia", AMI 26 (1993) 81-90.

Bammer 1972 — A. Bammer, "Beobachtungen zur Ephesischen Architektur-Archaische Kapitelle", DAI 87 (1972) 440-457.

Bell 1924 — E. Bell, Early Architecture in Western Asia-Chaldaean, Hittite, Assyrian, Persian, A Historical Outline (London, 1924).

Bingöl 2001	O.Bingöl, "The Frieze and Dentil on Early Ionic Column Architecture", Anadolu in Daylight, Cevdet Bayburtluoğlu için Yazılar (2001) 32-34.
Bittel 1953	K. Bittel, "Zur Lage von Daskyleion", AA (1953) 1-16.
Boardman 1959	J. Boardman, "Chian and Early Ionic Architecture", The Antiquaries Journal XXXIX (1959) 171-218; Plate: XXVI-XXXV.
Boardman-Dörig-Fuchs-Hirmer 1992	J. Boardman, J. Dörig, W. Fuchs, M. Hirmer, Die Griechische Kunst (München,1992).
Borchhardt 1968	J. Borchhardt, "Epichorische, graeko-persisch beeinflusste Reliefs in Kilikien", Ist.Mitt. 18 (1968) 161-211.
Borchhardt 1990	J. Borchhardt, "Zemuri-Die Residenzstadt des lykischen Königs Perikles", Ist.Mitt. 40 (1990) 109-143; Taf.: 20-21.
Borchhardt 1999	J. Borchhardt, Limyra Zemuri Taşları (İstanbul,1999).
Büsing 1985	H. Büsing, "Zur Bauplanung Ionisch-Attischer Saeulenfronten", AM 100 (1985) 159-205.
Büsing-Kolbe 1978	A. Büsing-Kolbe, "Frühe Griechische Türen", DAI 93 (1978) 66-174.
Cahill 1988	N. Cahill, "Taşkule: A Persian Period Tomb near Phokaia" AJA 92 (1988) 481-501.
Childs 1981	W. A. P. Childs, "Lycian Relations with Persians and Greeks in the Fifth and Fourth Centuries Re-examined", Anatolian Studies XXXI (1981) 55-80.
Chitham 1987	R. Chitham, Die Saeulenordnungen der Antike und ihre Anwendung in der Architektur (Stuttgart,1987).
Çevirici 2006	F.Çevirici, Polyksena Lahdi, 2006, İzmir (Yayınlanmamış doktora tezi).

Dacia — *Revue D'Archeologie et D'Historie Ancienne*

Dinsmoor 1913 — W. B. Dinsmoor, "Studies of the Delphian Treasuries", Bulletin de Correspondance Hellenique (1913) 5-83.

Dinsmoor 1922 — W. B. Dinsmoor, "Structural Iron in Greek Architecture", AJA XXVI (1922) 148-158.

Dinsmoor 1950 — W. B. Dinsmoor, The Architecture of Ancient Greece (London,1950).

Dinsmoor,Jr 1976 — W. B. Dinsmoor,Jr., "The Roof of the Hephaisteion", AJA 80 (1976) 223-246.

Dusinberre 1999 — E. R. M. Dusinberre, "Satrapal Sardis: Achaemenid Bowls in an Achaemenid Capital", AJA 103 (1999) 73-101.

Eckstein 1983 — F. Eckstein, "Bosporos und Hellespontos bei Herodot", Anatolia XXII (1981/1983) 317-327.

Ganzert 1983 — J. Ganzert, "Zur Entwicklung Lesbischer Kymationformen", DAI 98 (1983) 123-202.

Gehrke1980 — H. J. Gehrke, "Zur Geschichte Milets in der Mitte des 5. Jahrhunderts V. CHR.", Historia XXIX (1980) 17-31.

Glendinning 1996 — M. R. Glendinning, "A Mid-Sixth-Century Tile Roof System at Gordion", Hesperia 65 (1996) 99-119.

Greenewalt-Cahill- Rautman 1987 — C.H. JR. Greenewalt, N.D. Cahill, M.L. Rautman, "The Sardis Campaign of 1985", BASOR (1987): Suppl. 25, 55-92.

Gruben-Koenigs 1968 — G. Gruben, W. Koenigs, "Der "Hekatompedos" von Naxos", DAI 83 (1968) 693-717.

Gruben 1972 — G. Gruben, "Naxos und Paros", DAI 87 (1972) 319-379.

Gruben 1989 — G. Gruben, "Das aelteste marmorne Volutenkapitell", Ist.Mitt. 39 (1989) 161-172.

Gruben 1996 — G. Gruben, “Griechische Un-ordnungen”, Saeule und Gebaelk- Bauforschungskolloquium in Berlin vom 16. bis 18. Juni 1994 veranstaltet vom Architekturreferat des DAI-Diskussionen zur Archaeologischen Bauforschung Band 6 (1996) 61-77.

Gruben 2001 — G. Gruben, Griechische Tempel und Heiligtümer (München,2001).

Gusmani-Polat 1999 — R. Gusmani -G. Polat, “Manes in Daskyleion”, Kadmos 38 (1999) 137-162.

Hahland 1964 — W. Hahland, “Didyma im 5. Jahrhundert V. CHR.”, DAI 79 (1964) 142-240.

Hanfmann 1983 — G. M. A. Hanfmann, Sardis from Prehistoric to Roman Times- Results of the Archaeological Exploration of Sardis 1958-1975 (Cambridge,1983).

Heinz 1968 — L. Heinz, “Iran und der Westen von Kyros bis Khosrow”, AMI 1 (1968) 15-37; Taf. 3-22.

Hellström 1994 — P. Hellström, “Architecture.Characteristic Building Types and Particularities of Style and Technique. Possible Implications for Hellenistic Architecture”, Hekatomnid Caria and Ionian Renaissance-Acts of the International Symposium at the Department of Greek and Roman Studies, Odense University, 28-29 November, 1991 (1994) 36-57.

Herodotos

Herrmann 1996 — K. Herrmann, “Anmerkungen zur Ionischen Architektur in der Peloponnes”, Saeule und Gebaelk- Bauforschungskolloquium in Berlin vom 16. bis 18. Juni 1994 veranstaltet vom Architekturreferat des DAI-Diskussionen zur Archaeologischen Bauforschung Band 6 (1996) 124-132.

Hoepfner 1993 — W. Hoepfner, “Zum Mausoleum von Belevi”, AA (1993) 111-123.

Hoepfner 2001	W. Hoepfner, “Der parische Lichtdom”, Antike Welt 32 (2001) 491-506.
Huff 2005	D. Huff, “From Median to Achaemenian Palace Architecture”, IrAnt XL (2005) 371-395.
İdil 1993	V. İdil, Likya Lahitleri (Ankara,1993).
Kaptan-Bayburtluoğlu 1990	D. Kaptan-Bayburtluoğlu, “A Group of Seal Impressions on the Bullae from Ergili/Daskyleion”, EA 16 (1990), 15-27.
Kaptan 2001	D. Kaptan, “On the Satrapal Center in Northwestern Asia Minor: Some Evidence from the Seal Impression of Ergili/Daskyleion”, Achaemenid Anatolia- Proceedings of the First International Symposium on Anatolia in the Achaemenid Period Bandırma 15-18 August 1997 (2001) 57-64.
Kleiss 1996	W. Kleiss, “Bemerkungen zum “Pyramid Tomb” in Sardes”, Ist.Mitt.46 (1996) 135-140.
Kleiss 1998	W. Kleiss, “Terrassenanlagen in der iranischen Architektur”, AMI 30 (1998) 227-268.
Koch 1992	H. Koch, Es Kündet Dareios der König (Mainz/Rhein, 1992).
Koçhan 1995	N. Koçhan, Hellenistik Çağ Anadolu Mimarisi’nde Lotus-Palmet ve Yumurta Bezekleri (Erzurum,1995)
Koenigs 1979	W. Koenigs, “Archaische Bauglieder aus Milet: I. Ionische Kapitelle”, Ist.Mitt. 29 (1979) 187-198.
Koenigs 1980	W. Koenigs, “Bauglieder aus Milet II”, Ist.Mitt. 30 (1980) 56-91.
Koenigs 1981	W. Koenigs, “Bauteile aus Myus im Theater von Milet”, Ist.Mitt. 31 (1981) 143-147; Taf.: 49-51.
Koenigs 1986	W. Koenigs, “Reste archaischer Architektur in Milet”, Ist.Mitt. Beiheft 31 (1986) 113-119; Taf.: 11-12.

Koenigs 1989 — W. Koenigs, “Zwei Saeulen aus Biga”, Ist.Mitt. 39 (1989) 289-295.

Koenigs -Philipp 1996 — W. Koenigs, H. Philipp, “Proportion und Grösse”, Saeule und Gebaelk- Bauforschungskolloquium in Berlin vom 16. bis 18. Juni 1994 veranstaltet vom Architekturreferat des DAI-Diskussionen zur Archaeologischen Bauforschung Band 6 (1996) 133-147.

Kohte 1915 — J. Kohte, Die Baukunst des Klassischen Altertums, 1915).

Korres 1996 — M. Korres, “Ein Beitrag zur Kenntnis der Attisch-Ionischen Architektur”, Saeule und Gebaelk- Bauforschungskolloquium in Berlin vom 16. bis 18. Juni 1994 veranstaltet vom Architekturreferat des DAI-Diskussionen zur Archaeologischen Bauforschung Band 6 (1996) 90-113.

Kose 1996 — A. Kose, “Zur Saeulenarchitektur im Parthischen Mesopotamien”, Saeule und Gebaelk- Bauforschungskolloquium in Berlin vom 16. bis 18. Juni 1994 veranstaltet vom Architekturreferat des DAI-Diskussionen zur Archaeologischen Bauforschung Band 6 (1996) 203-221.

Kozelj 1987 — T. Kozelj, “An Example of Cutting Marble Using an Handpick and Chisel”, Studi Miscellanei 26 (1987) 127-133; Tav.: 1.

Krauss 1948 — F. Krauss, “Ein Ionisches Kapitell von den Cella-Saeulen des Cerestempels in Paestum”, Mitt. DAI I (1948) 11-20.

Krischen 1923 — F. Krischen, “Der Aufbau des Nereidenmonumentes von Xanthos”, AM 48 (1923) 69-92; Taf.: VIII-XIV.

Lambrinoudakis 1996 — V. Lambrinoudakis, “Beobachtungen zur Genese der Ionischen Gebaelkformen”, Saeule und Gebaelk- Bauforschungskolloquium in Berlin vom 16. bis 18. Juni 1994 veranstaltet vom Architekturreferat des DAI-Diskussionen zur Archaeologischen Bauforschung Band 6 (1996) 55-60.

Mace 1978	H. L. Mace, The Archaic Ionic Capital: Studies in Formal and Stylistic Development (Chapel Hill,1978).
Malikhzade 1973	F. Malikhzade, “Daskyleion”, Anatolia XVII (1973) 133-140.
MarbWPr	*Marburger Winckelmann-Programm*
Martin 1972	R. Martin, “Chapiteaux Ioniques de Thasos”, BCH 96 (1972) 303-325.
McGovan 1997	E. P. McGovan, “The Origins of the Athenian Ionic Capital”, Hesperia 66 (1997) 209-233; Plt: 55-60.
Meritt 1969	L. S. Meritt, “The Geographical Distribution of Greek and Roman Ionic Bases”, Hesperia XXXVIII (1969) 186-204.
Meritt 1996	L. S. Meritt, “Athenian Ionic Capitals from the Athenian Agora”, Hesperia 65 (1996) 121-174.
Müller-Wiener 1988	W. Müller-Wiener, Griechisches Bauwesen in der Antike (München,1988).
Munro 1912	J. A. R. Munro, “Dascylium”, JHS XXXII (1912) 57-67.
Nylander 1966	C. Nylander, “Clamps and Chronology (Achaemenian Problems II)”, IrAnt VI (1966) 130-146.
Nylander 1967	C. Nylander, “A Note on the Stonecutting and Masonry of Tel Arad”, Israel Exploration Journal 17, No.1 (1967) 56-59.
Nylander 1968	C. Nylander, , “Bemerkungen zur Steinbruchges von Assuan”, AA (1968) 6-10.
Nylander 1970	C. Nylander, Ionians in Pasargadae (Uppsala,1970).
Nylander 1972	C. Nylander, “Foreign Craftsmen in Achaemenid Persia”, Vth International Congress of Iranian

Art&Archaeology,Tehran,1968 (Tehran 1972) vol.I: 311-318.

Nylander 1974 — C. Nylander, "Masons' Marks in Persepolis-A Progress Report", Proceedings of the IInd Annual Symposium on Archaeological Research in Iran,Tehran (1974) 216-222.

Nylander 1975 — C. Nylander, "Anatolians in Susa-and Persepolis (?)", Acta Iranica.Hommages et Opera Minora,III (Leiden,1975) 317-323,pl.XXXI-XXXIII.

Nylander 1977 — C. Nylander, "Greek and Lydian Craftsmen in Achaemenid Persia", Atti Del XVI. Congresso Di Storia Dell' Architettura, Atene, 1969 (Roma 1977) 141-145.

Nylander 1979 — C. Nylander, "Achaemenid Imperial Art", Power and Propaganda.A Symposium on Ancient Empires (Copenhagen Studies in Assyriology 7) (Copenhagen 1979) 345-359.

Nylander 1988 — C. Nylander, "Masters from Persepolis", Orientalia Iosephi Tucci Memoriae Dıcata (Roma,1988) 1029-1038.

Oberleitner 1994 — W. Oberleitner, "Das Heroon von Thrysa", Antike Welt 25 (1994) 3-68.

Ohnesorg 1978 — A. Ohnesorg, "Ein Parisches Marmordach", AA (1978) 333-343.

Ohnesorg 1989 — A. Ohnesorg, "Ein "Chiotisches" Kymation in Paros", Ist.Mitt. 39 (1989) 407-414.

Ohnesorg 1996 — A. Ohnesorg, "Votiv oder Architektursaeulen?", Saeule und Gebaelk- Bauforschungskolloquium in Berlin vom 16. bis 18. Juni 1994 veranstaltet vom Architekturreferat des DAI-Diskussionen zur Archaeologischen Bauforschung Band 6 (1996) 39-47.

Öncü 2004 — E. Öncü, "Erken İon Yapılarında Architrav ve Geisipodes", Olba 10 (2004) 151-167.

Özgen-Öztürk 1996	İ. Özgen, J. Öztürk, Heritage Recovered-The Lydian Treasure (İstanbul,1996).
Pedersen1983	P. Pedersen, "Zwei Ornamentierte Saeulenhaelse aus Halikarnassos", DAI 98 (1983) 87-121.
Pedersen 1994	P. Pedersen, "The Ionian Renaissance and Some Aspects of its Origin within the Field of Architecture and Planning", Hekatomnid Caria and Ionian Renaissance-Acts of the International Symposium at the Department of Greek and Roman Studies, Odense University, 28-29 November, 1991 (1994) 11-35.
Polat 1998	G. Polat, Anadolu Akhaemenid Dönemi Plastik Eserleri (İzmir, 1998) Yayınlanmamış Doktora Tezi.
Ratte 1992	C. Ratte, "The Pyramid Tomb at Sardis", Ist.Mitt. 42 (1992) 135-161.
Richter 1943	G. M. A. Richter, "The Drove", AJA XLVII (1943) 188-193.
Roos 1971	P. Roos, "The Rock-Tomb Doors of the Lyco-Carian Borderland", Opuscula Atheniensia X (1971) 25-30.
Roos 1976	P. Roos, "Observations on the Internal Proportions of the Ionic Dentil in the Aegean", RA (1976) 103-112.
Roos 1989	P. Roos, "Rock-tombs in Hekatomnid Caria and Greek Architecture", Architecture and Society in Hekatomnid Caria, Proceedings of the Uppsala Symposium 1987, Boreas 17 (1989), 63-68.
Rumscheid 1995	F. Rumscheid, "Die Ornamentik des Apollon-Smintheus-Tempels in der Troas", Ist.Mitt. 45 (1995) 25-55.
Schattner 1990	T. G. Schattner, Griechische Hausmodelle, AM Beiheft 15 (Berlin, 1990).

Schmitt 1972 — R. Schmitt, “Die Achaimenidische Satrapie TAYAIY DRAYAHYA”, Historia XXI (1972) 522-527.

Schneider 1990 — P. Schneider, “New Information from the Discovery of an Archaic Tiled Roof in Ionia”, Hesperia 59 (1990) 211-222.

Schneider 1996 — P. Schneider, “Neue Funde vom Archaischen Apollontempel in Didyma”, Saeule und Gebaelk-Bauforschungskolloquium in Berlin vom 16. bis 18. Juni 1994 veranstaltet vom Architekturreferat des DAI-Diskussionen zur Archaeologischen Bauforschung Band 6 (1996) 78-83.

Schwandner 1989 — E.-L. Schwandner, “Beobachtungen zur hellenistischen Tempelarchitektur von Pergamon” ,Internationales Kolloquium in Berlin vom 28. bis 29. Juli 1989 im Rahmen des XIII. Internationales Kongresses für Klassische Archaeologie veranstaltet vom Architekturreferat des DAI in Zusammenarbeit mit dem Seminar für Klassische Archaeologie der Freien Universitaet Berlin (1989) 85-102.

Sekunda 1988 — N. V. Sekunda, “Persian Settlement in Hellespontine Phrygia”, Achaemenid History III Method and Theory-Proceedings of the London 1985 Achaemenid History Workshop (1988) 177-195.

Sevinç 1996 — N. Sevinç, “A New Sarcophagus of Polyxena from the Salvage Excavations at Gümüşçay”, Studia Troica 6 (1996) 251-264.

Stierlin 1997 — H. Stierlin, Greece; from Mycenae to the Parthenon (Köln,1997).

Strong-Jeppesen 1964 — D. Strong, K. Jeppesen, “Discoveries at Halicarnassus-New Fragments of the Amazon Frieze of the Mausoleum”, Acta Archaeologica XXXV (1964) 195-203.

Summer 1986 — W. M. Summer, “Achaemenid Settlement in the Persepolis Plain”, AJA 90 (1986) 3-31.

Tenger 1996	B. Tenger, “Die Troas zwischen Königsfrieden und Ankuft Alexanders”, Asia Minor Studien 22- Die Troas.Neue Forschungen zu Neandria und Alexandria Troas II (1996) 125-147.
Thieme 1993	T. Thieme, “The Architectural Remains of Archaic Labraynda”, in: Les grands ateliers d’architecture dans le monde egeen VIe siecle av J.-C., Actes du colloque D’Istanbul, 23-25 mai 1991, J. Coultis-J. C. Moretti (Ed.), Varia Anatolica 3 (1993) 47-55.
Tritsch 1942	F. J. Tritsch, “The Harpy Tomb at Xanthus”, JHS LXII (1942) 39-50; Plt.:I-IV.
Tritsch 1943	F. J. Tritsch, “False Doors on Tombs”, JHS LXIII (Notes) (1943) 113-115.
Trümpelmann 1988	L. Trümpelmann, Ein Weltwunder der Antike (Mainz,1988).
Tuchelt 1992	K. Tuchelt, Branchidai-Didyma (Mainz am Rhein,1992).
Walker 1987	S. Walker, “The Marble Quarries of Proconnesos: Isotopic Evidence for the Age of the Quarries and for Lenos-Sarcophagi Carved at Rome”, Studi Miscellanei 26 (1987) 57-65.
Walsch 1983	D. A. Walsch, “Doors of the Greek and Roman World”, Archaeology 36 (1983) 44-50.
Weber 1967	H. Weber, “Myus.Grabung 1966”, Ist.Mitt.17 (1967) 128-143.
Weber 1996	B. F. Weber, “Zum Spaetarchaischen Tempel auf dem Mengerevtepe bei Milet”, Saeule und Gebaelk- Bauforschungskolloquium in Berlin vom 16. bis 18. Juni 1994 veranstaltet vom Architekturreferat des DAI-Diskussionen zur Archaeologischen Bauforschung Band 6 (1996) 84-89.
Weber 2002	B. F. Weber, “Die Saeulenordnung des archaischen Dionysostempels von Myus”, Ist.Mitt. 52 (2002) 221-271.

Wesenberg 1972 — B. Wesenberg, “Kymation und Astragal”, MarbWPr (1972) 1-13.

Wesenberg 1996 — B. Wesenberg, “Die Entstehung Griechischen Saeulen- und Gebaelkformen in der Literarischen Überlieferung der Antike”, Saeule und Gebaelk-Bauforschungskolloquium in Berlin vom 16. bis 18. Juni 1994 veranstaltet vom Architekturreferat des DAI-Diskussionen zur Archaeologischen Bauforschung Band 6 (1996) 1-15.

Wesenberg 1971 — B. Wesenberg, Kapitelle und Basen (Düsseldorf,1971).

Wesenberg 1983 — B. Wesenberg, Beitraege zur Rekonstruktion Griechischer Architektur nach Literarischen Quellen, MA 9. Beiheft (1983).

Wikander 1988 — Ö. Wikander, “Ancient Roof-Tiles- Use and Function”, Opuscula Atheniensia XVII (1988) 203-216.

Wikander 1990 — Ö. Wikander, “Archaic Roof Tiles-The First Generation”, Hesperia 59 (1990) 285-290.

Wikander 1992 — Ö. Wikander, “Archaic Roof-Tiles: The First (?) Generation”, Opuscula Atheniensia XIX (1992) 151-161.

Wrede 1930 — W. Wrede, “Ein Ionisches Kapitell in Athen”, AM LV (1930) 191-200.

Xenophon — Hellenika.

Xenophon — Hellenika Oxyrhynkhia.

Xenophon — Kyropaidia.

Zahle 1991 — J. Zahle, “Achaemenid Influences in Lycia (Coinage, Sculpture, Architecture). Evidence for Political Changes During the 5. Century B.C.”, AchHist 6 (1991) 145-160.

Zahle 1994 — J. Zahle, “Hekatomnid Caria, a Province in Achaemenid Asia Minor”, Hekatomnid Caria and Ionian Renaissance-Acts of the International

Symposium at the Department of Greek and Roman Studies, Odense University, 28-29 November, 1991 (1994) 85-87.

GİRİŞ

M.Ö. 546'da önce Lydia'yı ardından tüm Batı Anadolu'yu ele geçiren Persler'in Anadolu'da kurmuş oldukları dört satraplıktan biri Daskyleion satraplığıdır[1]. Trakya, Boğazlar, Marmara Denizi, Propontis ve Hellespontos Phrygia bölgelerinin siyasi ve ekonomik idaresi Daskyleion satraplığının yetkisindeydi.

Daskyleion'da ilk kazı çalışmaları 1954-1960 yılları arasında Ekrem Akurgal tarafından yürütülmüştür[2]. 1988 yılından bu yana da Tomris Bakır tarafından ikinci dönem kazıları yapılmaktadır. Bir satraplık merkezi olan Daskyleion'da yapılan kazılar, Batı Anadolu'da Akhaemenid Dönemi'nin aydınlatılması açısından önemlidir.

Daskyleion'da satraplık dönemine ait mimari buluntular kazılardan ve yakın çevreden ele geçmiştir. Akurgal dönemi ve ikinci dönem kazılarında ortaya çıkarılan satraplık dönemi mimari buluntuları tezin ana inceleme konusunu oluşturur. Tezin amacı; daha önce Suat Ateşlier tarafından 1999'da incelenen satraplık dönemi mimari elemanlarına[3], günümüze kadar ele geçen son malzemeleri de katarak, yeni buluntular ışığında yeniden değerlendirmektir.

Çalışmamızın birinci bölümünde satraplık dönemi mimari elemanlarının tanımlanması ve değerlendirmesi yapılmıştır. Bölüm ana yapı, üstyapı, sütunlar ve teras-sur yapısı olmak üzere dört ana başlık altında incelenmiştir. Her bir bölüm altında incelenen mimari elemanların ölçüleri verilmiş, tanımlamaları yapılmış ve benzer örneklerle karşılaştırılıp değerlendirmesi ve tarihlemeleri yapılmıştır. Ana yapı başlığı altında kesme bloklar, bağlayıcı bloklar ve lentolar; üstyapı başlığı altında architrav blokları, kymalar, lotus palmet frizli İon kyması, dişli bloklar, mermer antefiks ve mermer çatı kiremitleri; sütunlar başlığı altında ise İon sütun tamburu parçaları ve İon sütun başlıkları incelenmiştir. Teras-sur yapısındaysa Hisartepe'nin güneydoğusunda yer alan Pers teras-sur yapısı tanımlanarak, karşılaştırmalı değerlendirme altına alınmıştır. Bu bölümde incelenen mimari elemanlar, her bir bölüm içinde de benzer özellik gösteren parçalarla gruplanarak değerlendirilmiştir.

---

[1] Hrdt. 3. 90.
[2] Akurgal 1956a, 20-24; Akurgal 1956b, 43-51; Akurgal 1956c, 355; Akurgal 1957, 350; Akurgal 1958, 632-633; Akurgal 1959, 692; Akurgal 1960, 712.
[3] Ateşlier 1999; Ateşlier 2001, 147-168.

Çalışmanın ikinci bölümünde, birinci bölümde değerlendirilen mimari elemanların olası rekonstrüksiyonları yapılmıştır. Mimari elemanların tarihlemelerine bakılınca, 6. yüzyıl ortası, 6. yüzyıl son çeyreği ve 5. yüzyıl ikinci çeyreğine ait malzeme grupları ve bunların dışında 5. yüzyıl ortasından daha geçe tarihlenmesi gereken (Kyma 11 ve İon sütun tamburu parçaları) mimari elemanların ele geçtiği görülür. Bu malzeme grupları içinde, buluntu yoğunluğu çok fazla olduğundan, rekonstrüksiyona en fazla olanak veren 5. yüzyılın ikinci çeyreği malzemesidir. Bu malzemelerin büyük çoğunluğu Akurgal kazı döneminde ortaya çıkarılan Hellenistik teras duvarında, devşirme olarak kullanılmış mimari bloklardır. Bu bloklara ek olarak daha sonraki kazılarda teras duvarının etrafında aynı döneme ait buluntular ele geçmiştir. Bu buluntular içinde kesme ve bağlayıcı bloklar, pencere lento bloğu, konsollu lento bloğu, architrav blokları, İon kymaları, dişli bloklar, mermer antefix, mermer çatı kiremitleri ve canalis rozetli bir İon başlığı sayılabilir. Tüm bu mimari buluntuların mermer türü, işçilik ve aynı düzen içinde olmaları, bunların aynı yapıya ait olduklarını gösterir. Yapının gövdesinden üstyapısına ve sütunlarına kadar tüm elemanlarının ele geçmiş olması rekonstrüksiyon yapmayı olanaklı kılar. Daha önce Suat Ateşlier tarafından yapılan rekonstrüksiyon[4], yeni buluntularla biraz değişmiştir. Teras duvarında ele geçen konsollu blok pencere lentosunun altına geleceğinden, rekonstrüksiyonun değişmesine sebep olmuştur.

Tezin üçüncü bölümünde ise tarihlemeleri yapılan mimari elemanların satraplık dönemi içinde nereye denk geldiği ve ne tür bir yapıya ait olabilecekleri tartışılmıştır. Buluntular kesin olarak üç farklı tarihleme ortaya koyar; bunlar Pharnukhos, Mitrobates ve oğlu Kranaspes ve I. Artabazos'un satraplık dönemlerine denk gelir. Antik kaynaklar ve buluntulara dayanarak bu mimari buluntuların ait oldukları yapının işlevlerinin ne olabileceği tartışılmıştır. Sonuç olarak üç buluntu grubunun da özenli mermer yapılara ait olması, bu blokların herhangi bir yapıya değil birer saray yapısına ait olmaları gerektiği düşünülmüştür.

[4] Ateşlier 1999, 110-116; Ateşlier 2001, 155-156.

ARAŞTIRMA TARİHÇESİ

Daskyleion satraplık dönemi buluntularının esas olarak İon mimarisi özellikleri göstermesi, özellikle Batı Anadolu İon mimarisin detaylı olarak incelenmesini gerektirmektedir. İon mimarisi yanında Pers unsurlarının da görülmesi Akhamenid Dönem yapılarının incelenmesini de zorunlu kılar.

C. Nylander, Akhaemenid Dönem yapılarının İon etkisinden, Akhaemenid Dönem taş işçiliğinin temellerinden, Akhaemenid saraylarının mimari özelliklerinden ve Akhaemenid yapılarının yapımında çalışmış İonia ve Sardesli taş ustalarının Akhaemenid mimarisine katkılarından bahsettiği çalışmasında, İran ve Batı Anadolu arasında ilişkiyi ve etkileşimi ortaya koyar[5]. Nylander, Batı Anadolu ve İran mimarisinin etkileşimlerini ve taş işçiliğini en ayrıntılı şekilde inceleyerek, bu konu üzerinde bir dizi çalışma yayınlamıştır[6].

Hahland, yaptığı çalışmasıyla M.Ö. 5. yüzyıl Batı Anadolu mimarisi hakkında detaylı bilgi verir[7]; Didyma örneklerini diğer Batı Anadolu kentlerindeki yapılarla karşılaştırarak dönem hakkında ayrıntılı bilgi edinmeyi sağlar. Koenigs, Arkaik Dönem Milet ve Myus mimarisi hakkındaki yayınlarıyla, dönemin kymaları ve sütun başlıkları hakkında bilgi edinmemizi sağlar[8].

---

[5] C. Nylander 1970, "Ionians in Pasargadae", Uppsala (1970).

[6] C. Nylander 1966, "Clamps and Chronology (Achaemenian Problems II)", IrAnt VI, 130-146; C. Nylander 1967, "A Note on the Stonecutting and Masonry of Tel Arad", Israel Exploration Journal 17, No: 1, 56-59; C. Nylander 1968, "Bemerkungen zur Steinbruchges von Assuan", AA, 6-10; C. Nylander 1970, Ionians in Pasargadae, Uppsala, 1970; C.Nylander 1972, "Foreign Craftsmen in Achaemenid Persia", Vth International Congress of Iranian Art&Archaeology, Tehran-1968, (Tehran-1972) vol 1, 311-318; C.Nylander 1974, "Masons' Marks in Persepolis-A Progress Report", Proceedings of the IInd Annual Symposium on Archaeological Research in Iran, Tehran, 216-222; C. Nylander 1975, "Anatolians in Susa-and Persepolis (?)", Acta Iranica. Hommages et Opera Minora III, (Leiden- 1975) 317-323; C. Nylander 1977, "Greek and Lydian Craftsmen in Achaemenid Persia", Atti Del XVI. Congresso Di Storia Dell' Architettura, Atene-1969, (Roma-1977) 141-145; C. Nylander 1979, "Achaemenid Imperial Art", Power and Propaganda. A Symposium on Ancient Empires (Copenhagen Studies in Assyriology 7) (Copenhagen-1979) 345-359; C. Nylander 1988, "Masters from Persepolis", Orientalia Iosephi Tucci Memoriae Dıcata (Roma, 1988) 1029-1038.

[7] W. Hahland 1964, "Didyma im 5. Jahrhundert V. CHR.", DAI 79, 142-240.

[8] W. Koenigs 1979, "Archaische Bauglieder aus Milet: I. Ionische Kapitelle", Ist.Mitt. 29, 187-198; W. Koenigs 1980, "Bauglieder aus Milet II", Ist.Mitt. 30, 56-91; W. Koenigs 1981, "Bauteile aus Myus im Theater von Milet", Ist.Mitt. 31, 143-147; W. Koenigs 1986, "Reste archaischer Architektur in Milet", Ist.Mitt. Beiheft 31, 113-119; W. Koenigs 1989, "Zwei Saeulen aus Biga", Ist.Mitt. 39, 289-295; W. Koenigs-H. Philipp 1996, "Proportion und Grösse", Saeule und Gebaelk- Bauforschungskolloquium in Berlin vom 16. bis 18. Juni 1994 veranstaltet vom Architekturreferat des DAI-Diskussionen zur Archaeologischen Bauforschung Band 6, 133-147.

Erken İon kapı ve pencereleri hakkında en ayrıntılı bilgiyi A. Büsing-Kolbe'nin yayını verir[9]; hem resmi hem dini yapılar, hem de kabartmalar üzerindeki kapı örnekleri çizim ve fotoğraflarla, karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiş ve bir İon yapısının kapı ve penceresinin nasıl olması gerektiğini anlamayı sağlamıştır. Gruben İon mimarisi üzerine[10] özellikle Naxos ve Paros[11] üzerine yaptığı çalışmalarla İon sütun başlıkları, kymalar ve kapı lentoları hakkında ayrıntılı bilgi verir.

Müller-Wiener bir yapının yapım tekniklerine ait tüm detayları incelediği çalışmasından[12], özellikle taş işçiliği, kenetler, duvar çeşitleri ve çatı kiremidi örneklerinin detaylı işlenmesiyle çalışmamızda yararlı olmuştur.

Weber'in Myus Dionysos Tapınağı sütun başlıkları üzerine yaptığı ayrıntılı çalışması[13], erken dönem kyma ve incilerinin tarihlenmesinde yardımcı olmuştur.

N. Sevinç'in Polyksena Lahdi üzerine yazdığı makale[14], bir İon yapısının üstyapısını anlamayı sağlar. Lahdin kapağında yer alan üstyapı elemanları rekonstrüksiyon yapmayı kolaylaştırır ve yapılan rekonstrüksiyonlar için iyi bir dayanak oluşturur.

N. D. Cahill , Phokaia yakınlarında yer alan ve yerel halk tarafından Taş Kule olarak adlandırılan anıt mezarı incelemiştir[15]. Piramidal basamaklı anıt mezarın Pasargade'deki Kyros mezarı ve Persepolis yakınında yer alan Takht-i Rustam ile benzerlikleri vurgulanmıştır.

W. Kleiss İran mimarisindeki teraslama anlayışını işleyerek, bu konu üzerine en detaylı çalışmayı ortaya koymuştur[16].

---

[9] A. Büsing-Kolbe 1978, "Frühe Griechische Türen", DAI 93, 66-174.
[10] G. Gruben 2001, Griechische Tempel und Heiligtümer, München.
[11] G. Gruben-W. Koenigs 1968, "Der Hekatompedos von Naxos", DAI 83, 693-717; G. Gruben 1972, "Naxos und Paros", DAI 87, 319-379; G. Gruben 1996, "Griechische Unordnungen", Saeule und Gebaelk- Bauforschungskolloquium in Berlin vom 16. bis 18. Juni 1994 veranstaltet vom Architekturreferat des DAI-Diskussionen zur Archaeologischen Bauforschung Band 6, 61-77.
[12] W. Müller-Wiener 1988, Griechisches Bauwesen in der Antike, München.
[13] B. F. Weber 2002, "Die Saeulenordnung des archaischen Dionysostempels von Myus", Ist.Mitt. 52, 221-271.
[14] N. Sevinç 1996, "A New Sarcophagus of Polyxena from the Salvage Excavations at Gümüşçay", Studia Troica 6, 251-264.
[15] N. Cahill 1988, "Taşkule: A Persian Period Tomb near Phokaia", AJA 92, 481-501.
[16] W. Kleiss 1998, Terrassenanlagen in der iranischen Architektur", AMI 30, 227-268.

Anadolu satraplık dönemi sanatı üzerine yapılmış en önemli çalışma J. Borchhardt'a aittir[17]. Daskyleion ve satraplık bölgesinde ele geçen M.Ö. 5. yüzyıla ait mezar kabartmalarını incelemiştir.

J.M. Balcer, Akhaemenid Dönem Batı Anadolu'yu tarihsel açıdan incelediği eseriyle[18] , Daskyleion satraplığı incelemelerinde önemli bir kaynak teşkil eder. Sekunda Hellespontos Phrygiası'ndaki Pers yerleşimini konu alan çalışmasıyla[19], antik metinler yardımıyla Batı Anadolu satraplık dönemi hakkında önemli bilgiler verir.

[17] J. Borchhardt 1968, "Epichorische, graeko-persisch beeinflusste Reliefs in Kilikien", Ist.Mitt. 18, 161-211.
[18] J. M. Balcer 1993, "The Ancient Persian Satrapies and Satraps in Western Anatolia", AMI 26, 81-90.
[19] N. V. Sekunda 1988, "Persian Settlement in Hellespontine Phrygia", Achaemenid History III. Method and Theory-Proceedings of the London 1985 Achaemenid History Workshop, 177-195.

BÖLÜM I- DASKYLEİON SATRAPLIK DÖNEMİ YAPI ELEMANLARININ TANIMLANMASI VE DEĞERLENDİRİLMESİ

IA- ANA YAPI

1954-1959 yılları arasında Daskyleion'da yapılan ilk kazı çalışmalarında[20], Hisartepe'nin güneyinde Hellenistik Dönem'e ait, andezit ve mermer mimari elemanlardan oluşan devşirme bloklarla inşa edilmiş bir teras duvarı ortaya çıkarılmıştır (Lev. 1). Teras duvarı içinde ele geçen ana yapı elemanları, kesme bloklar, iki farklı yükseklikte bağlayıcı bloklar, andezit bloklar ve bir pencere lentosundan oluşur. Bunlara ek olarak 2005 yılında Hellenistik teras duvarının yıkık bloklarının kaldırılması ve etrafının açılması çalışmaları sırasında (Lev. 2), mermer blokların son bulduğu kuzey uçta mermer lento bloğu ortaya çıkarılmıştır.

IA- 1 Kesme Bloklar [21] (Lev. 3a, 3b; Şek. 1-7)

Hellenistik teras duvarı kalıntıları içinde, ait oldukları yapının dış yüzünü kaplamada kullanılan, on üç adet kenarları düzgün kesilmiş, dikdörtgen yapılı kesme blok ele geçmiştir. Blokların her birinin yüksekliği 59.8 cm'dir , uzunlukları ise 85 cm. ile 1.65 m. arasında değişir. Blok derinlikleri ise 25 cm. - 45 cm. arasında değişir. Bulunan bloklardan birinin köşe bloğu olması (Lev. 3; Şek. 1) ve bu bloğun dik açı yaptığı kısa kenarında kenet yuvasının bulunması, kesme blokların ait oldukları yapının sadece ön yüzünde değil, en az iki yan kenarında da kullanılıp etrafını dolaştığını gösterir.

Kesme bloklar yan yana dizildiğinde 17.373 m.'ye ulaşmaktadır. Bu, bir yapıya ait olması gereken kesme blok sayıdan azdır ancak elimizdeki bloklar Ekrem Akurgal tarafından yürütülen ilk kazılardan ele geçen ve günümüze kadar ulaşabilmiş olanlardır. Çünkü çevre köylülerce birçok bloğun ev temellerinde kullanılmış olduğu biliniyor. Ayrıca, yapıya ait kesme blokların tamamının Hellenistik teras duvarında kullanılıp kullanılmadığı da kesin değildir.

---

[20] Akurgal 1956a, 20-24; Akurgal 1956b, 43-51; Akurgal 1956c, 355; Akurgal 1957, 350; Akurgal 1958, 632-633; Akurgal 1959, 692; Akurgal 1960, 712.
[21] Ateşlier 1999, 86-89; Ateşlier 2001, 148.

Kesme bloklar, taş işçiliği bakımında birliktelik gösterirler. Blok ön yüzleri dişli keski[22] ile titiz olarak işlenmiştir. Blok üzerinde dişli keski izleri kolayca görülebilmektedir. Ön yüzeylerin dört kenarı boyunca, yaklaşık 5 cm.'lik kuşak halinde daha ince dişli keski kullanılarak blok yüzeylerinde bir tür çerçeveleme yapılmıştır. Blok yan yüzlerinin kenarı 4-5 cm. genişliğinde, dişli keski kuşağıyla çerçevelenmiş, ortada kalan panel ise sivri uçlu keski[23] ile bu çerçeveden yaklaşık 0.5-1 cm. daha derin işlenerek anathyrosis[24] elde edilmiştir. Blok üst yüzeylerinin dış kenarları boyunca yaklaşık 4-5 cm. genişliğinde bir hat, dişli keski ile işlenerek üst üste binen blokların birbirine daha iyi oturması sağlanmış, geride kalan bölümde sivri uçlu keski ile çalışılmıştır. Üst yüzeylerde bulunan çekme yuvaları[25], 4.5-6.5 cm. uzunlukta, 1.6-2.5 cm. genişlikte ve 0.5-2 cm. derinlikte olup, ağır mermer blokların birbirlerine manivelalar yardımı ile yanaştırılmaları sırasında kullanılmıştır.

Blok üst yüzeylerinin her iki yan – kısa kenarları ve arka kenarlarında kırlangıç kuyruğu kenet[26] yuvaları bulunur. Yan kenarlara diğer kesme bloklar yanaştırılacağından burada kenet yuvalarının bulunması doğaldır, ancak kesme blokların arka kenarlarında kenet yuvalarının bulunması, yapının dış yüzeyini kaplayan ve derinlikleri 25-45 cm. arasında değişen bu blokların yapının dış yüzeyinde tek başlarına kullanılmadıklarını, arkalarına gelecek olan diğer bloklarla birlikte yapı duvarını meydana getirdiklerini gösterir. Bloklardaki kenet yuva deliklerinin bazen yuvarlak, bazen dikdörtgen olması, ilk bakışta blokların iki evreli bir işçiliğe sahip olduğunu düşündürür. Ancak köşe bloğunun bir kenarında yuvarlak, diğer kenarında dikdörtgen yuva deliğinin kullanılmış olması, yuva deliklerinin aynı zamanda iki farklı şekilde işlendiğini, bu değişikliğin de taşçı ustası farklılığından kaynaklandığını gösterir.

Teras duvarında mermer bloklar ile birlikte kullanılmış olan andezit bloklar da aynı kesme bloklardaki gibi kırlangıç kuyruğu kenet yuvalarına sahiptir. Andezit

[22] Nylander 1970, 28, 32,53-56, Fig. 1, 2b,14; Nylander 1967, 56-59; Nylander 1966, 131; Müller-Wiener 1988, 59, Abb. 20b.
[23] Nylander 1970, 25, 31, Fig. 1, 2a; Müller-Wiener 1988, 59, Abb. 20b.
[24] Nylander 1970, 35-37, Fig. 4; Dinsmoor 1950, 387; Müller-Wiener 1988, 75, Fig. 34.
[25] Dinsmoor 1950, 395; Nylander 1970, 41.
[26] Nylander 1966, 133, 134, Fig. 2, 4; Nylander 1970, 42-45, Fig. 10a, 11; Müller-Wiener 1988, 82-84, Abb. 40.

blokların üst yüzeylerinin yalnızca tek kenarlarında kenet yuvalarının yer alması, bu blokların bir kenarlarının yapı duvarı içinde diğer bloklar ile birleşirken, diğer kenarının mekan içine baktığını gösterir. Böylece dışını ince mermer kesme blokların meydana getirdiği, iç tarafını ise daha kalın andezit blokların oluşturduğu bir yapı duvarına ait oldukları anlaşılır.

Kesme blokların arka yüzlerinde düzensiz çatlaklar bulunur, ancak bazı blokların arka yüzlerinde yer alan taş ocağı işlemlerinde kalma çatlatma yuvaları, bu blokların taş ocağından çıkmış orijinal haliyle bu duvarda kullanıldıklarını gösterir. Ayrıca bu kesme blokların devşirme olarak kullanıldıkları Hellenistik teras duvarında da hiçbir işleme tabi tutulmadan, aynı şekilde kullanıldıkları anlaşılır. Blok arka yüzlerinin kaba şekilde işlenmiş olması, ait oldukları duvar yapısının tek blok sırasından oluşmadığını, arkalarında başka blokların (andezit) yanaştırılacağını kanıtlar.

IA- 2 Bağlayıcı Bloklar[27] (Lev. 3a)

Bağlayıcı bloklar ait oldukları duvarda kesme blok sıralarının aralarına yerleştirilerek, duvar sıralarının yüksek ve daha alçak olmak üzere, değişimli şekilde yükselmesini sağlar. Hellenistik teras duvarında devşirme olarak kullanılmış olan bağlayıcı bloklar, iki farklı gruba ayrılır; birinci grup 24 cm. yüksekliğe sahip olup, uzunlukları 59. cm. ile 2.46 m. arasında değişmektedir. İkinci grup 28 cm. yüksekliğe ve 75 cm. ile 1.225 m. arasında değişen uzunluklara sahiptir. Blok derinlikleri ise 50-60 cm. arasında değişir.

Blok yüzleri sivri uçlu ve dişli keski ile titizlikle işlenmiştir. Blok üst yüzlerinin dışarıya bakan kenarları boyunca dişli keski ile yapılmış birleşme bandı yer alır. Blokların üzerine gelecek diğer bloklar ile kusursuz şekilde birleşmelerini sağlayan birleşme bandının gerisinde kalan kısımda sivri uçlu keski kullanılmıştır. Blok yan kenarları dişli keski çerçevesi ile panellenmiş (anathyrosis), panelin içinde kalan bölüm ise sivri uçlu keski ile işlenmiştir. Bağlayıcı bloklar, kesme bloklarla değişimli sıralar halinde, yapının dış yüzünü kaplıyor olmalıydılar.

[27] Ateşlier 1999, 89-90; Ateşlier 2001, 149.

Teras duvarında kullanılan diğer bloklarda olduğu gibi bağlayıcı bloklar da yakın çevrede inşa edilen yapılarda kullanılmıştır. Buna en güzel örnek, Daskyleion'un 3 km. doğusunda yer alan Erken Hellenistik Dönem'e ait Kösemtuğ Tümülüsü'nün dromosa geçiş kapısında, sağ kenar pervazı olarak kullanılan devşirme bağlayıcı blok gösterilebilir ; bu blok Hisartepe'den getirilmiş ve tümülüste kullanılmıştır.

IA- 3 Lentolar

<u>Lento 1</u>- Pencere lentosu bloğu[28] (Lev., 4a, 4b,; Şek. 8-9) :

Toplam blok uzunluğu	**:**	230.5 cm.
Toplam blok yüksekliği	**:**	28.5 cm.
Fascia yüksekliği	**:**	19 cm.
İki konsol arası pencere genişliği	**:**	95.5 cm.
Pencere aralığı	**:**	60 cm.
Lento üzerindeki İon kyması yüksekliği	**:**	5.6 cm.
İnci dizisi ile birlikte kyma yüksekliği	**:**	6.4 cm.
Kyma genişliği (kyma aksı)	**:**	5.3 cm.
İnci dizisi genişliği	**:**	2.6 cm.
Kymanın kama yüksekliği	**:**	3 cm.
Çerçevesiz kyma genişliği	**:**	3.1 cm.
Kyma dizisi üzerindeki taenia yüksekliği	**:**	3.5 cm.
Konsol yüksekliği	**:**	11.4 cm.
Konsol genişliği (üstte)	**:**	9.8 cm.
Korunan konsol genişliği (altta)	**:**	6.6 cm.
Pencere pervazını üstten çevreleyen birinci fascianın yüksekliği	**:**	3 cm.
Pencere pervazını üstten çevreleyen ikinci fascianın yüksekliği	**:**	2.5 cm.
Pencere pervazını üstten çevreleyen üçüncü fascianın yüksekliği	**:**	2.5 cm.
Pencere pervazını yandan çevreleyen birinci fascianın genişliği	**:**	3.4 cm.
Pencere pervazını yandan çevreleyen ikinci fascianın genişliği	**:**	3 cm.
Pencere pervazını yandan çevreleyen üçüncü fascianın genişliği	**:**	1.8 cm.
Mermer cinsi	**:**	Prokonnesos

[28] Ateşlier 1999, 99-100; Ateşlier 2001, 151-153.

Pencere lentosu bloğu, devşirme olarak Hellenistik teras duvarının euthynteria sırasının üzerine gelişigüzel bir şekilde yerleştirilmiştir . Pencere lentosu, dış yüzünde dişli keski ile çalışılmış, iki fascialı mermer bir blok üzerine işlenmiştir. Basamaklı şekilde kademelendirilmiş üç fascia ile çevrili pencerenin iki yanında iki dilim halinde yapılmış birer konsol bulunur. Konsolların üzerinde, uç noktalarında birer kapama plakası bulunan İon kyma sırası yer alır; her kymanın altına iki adet inci dizisi gelecek şekilde dizilmişlerdir. Kyma dizisinin üzerinde düz bir kuşak bulunur; kuşağın her iki ucu boynuz şeklinde kıvrım yapar ve kymaların kapama plakalarıyla birlikte kyma reversa profili oluşturur. Pencerenin 60 cm.'lik aralığı göz önüne alındığında, pencere yüksekliğinin yaklaşık olarak 1 m. olması gerekmektedir.

Lento bloğunun pencere açıklığı ölçülerinin 60 cm. x ~100 cm. olması, lentonun bir kapıya ait olamayacak kadar küçük olduğunu gösterir (Şekil 9). Lento bloğuna en yakın paralel olarak Daskyleion'da bulunmuş olan bir kabartmanın üzerindeki kapı tasviri gösterilebilir[29] (Levha 5). Kabartma üzerinde bir mezar kapısının (bir anıt mezarın önü ya da bir tümülüs önündeki sahte kapı ?) önünde duran ve elinde bir barsman demeti tutan bir magos tasvir edilmiştir. Magosun diğer elinde kapının altına doğru uzanmış bir baston yer alır. Kabartmada tasvir edilen kapı, dört panelli kapı kanadına sahiptir. Pencere lentosu ile benzerlik gösteren kısmı ise kapının lento bölümünde yer alan elemanlar ve profillerdir. Kapının konsolları üzerinde iki silme vardır; kapıyı işleyen sanatçı birinci silmeyi düz şekilde işlemiş olsa da, uç noktasında yer alan kapama plakası ve onun üstündeki silme ile birlikte meydana getirdiği boynuz benzeri kyma reversa profili gösteriyor ki, aslında sanatçı birinci silmede aynı lento bloğundaki gibi, İon kyma sırası tasvirini yansıtmak istemiş ancak böyle bir kabartma bloğunda çok ince bir işçilik isteyen bu detaydan vazgeçerek bu kuşağı düz şekilde bırakmıştır. Ancak bu tür kabartmaların boyandığı da dikkate alınırsa, olası İon kyma sırasının boyanmış olabileceği düşünülebilir. Kabartma üzerinde tasvir edilen ve kapı ile aynı zemine basan magosla kapı yüksekliği arasında bir orantı yapılacak olunursa kapının muhtemel yüksekliğinin yaklaşık olarak 2.2 m.'ye ulaştığı anlaşılır. Oysa lento bloğu yaklaşık 1 m. yüksekliğe sahiptir; bu da pencere lentosunun bir kapıya değil de,

[29] Büsing-Kolbe 1978, 120-121, Fig. 26; Polat 1998, 61-64, Lev. VIIb.

bir pencereye ait olması gerektiği fikrini destekler. Kabartmada tasvir edilen kapı ile pencere lentosu arasındaki benzerlik normal karşılanmalıdır, çünkü her iki eser de Daskyleion'dan ele geçmiş ve dönemin mimari özelliklerini yansıtmaktadır. Mezar yapısı veya bir kamu yapısı olsun, sanatçı o dönem içinde bildiği ve moda olan detayları eserlere işlemektedir[30].

Daskyleion'da bulunmuş bir diğer kabartma üzerinde iki magos bir anıt mezara (sahte kapı ?) sunu yaparken tasvir edilmişlerdir[31] (Lev. 6). Kabartma üzerinde, mezar kapısının lentosu üzerindeki profiller görülmektedir; diğer kabartmada yer alan lento profillerine oranla daha özenle detaylandırılmıştır. Gerek lento yüksekliğinin daha fazla oluşu, gerekse kapı kenar pervazının çoklu silmelerden meydana gelmiş olması, bu kabartmada tasvir edilen kapının daha büyük ve daha zengin bezemeli işlendiğini göstermektedir. Magoslar ile kapı arasında yapılacak bir orantıyla kapı yüksekliğinin diğer İon tarzı kapı örneklerindeki gibi 2 m.'yi aştığı anlaşılır[32].

Pencere lentosu üzerindeki boynuz benzeri çıkıntı yapan profil ile karşılaştırılabilecek örnekler arasında Daskyleion'dan bulunmuş olan ve M.Ö. 5. yüzyıla tarihlenen tek magoslu kabartmada tasvir edilen kapı lentosu, Phokaia yakınlarındaki Taş Kule anıt mezarının[33] sahte kapısı üzerindeki lento, Pasargade'deki Kyros mezarının kapı lentosu[34], Naqsh-i Rustam'daki Ka'ba-i Zardust'daki lento ve Pasargade'deki Zendan-ı Suleiman'ın[35] kapı lentosu gösterilebilir. Tek magoslu kabartma ve Kyros mezarında kyma reversa profili de kullanılmıştır[36].

Lento üzerindeki kyma reversa profili ile karşılaştırılabilecek İon mimarisi örneklerine Delphi'de, Khioslular'ın Büyük Altarı'nda[37] ve Khios Phanai'dan ele geçen, altarlara[38] ait profilli parçalarda rastlanılır. Bunların yanı sıra, Lydia bölgesinde Uşak-Güre Aktepe Tümülüsü'nün[39] mezar odasına giriş kapısının lentosu üzerindeki fascianın

[30] Ateşlier 1999,100-101.
[31] Büsing-Kolbe 1978, 120; Borchhardt 1968, 201, Polat 1998, 64-68; Koch 1992, 280, Abb. 193.
[32] Ateşlier 1999,101.
[33] Cahill 1988, 495-498, Fig. 14; Stierlin 1997, 108; Kleiss 1996, 137-138, Abb.3.
[34] Nylander 1970, 91-99,Fig.31a-b; Cahill 1988, 496, Fig. 15; Koch 1992, Taf. 5; Ratte 1992, 158-159, Fig. 15; Bell 1924, 203-205; Kleiss 1996, 135, Abb. 1b; Boardman 1959, 217.
[35] Cahill 1988, 497, Fig. 16.
[36] Ateşlier 1999,102.
[37] Boardman 1959, 207,217.
[38] Boardman 1959, 179-180.
[39] Özgen-Öztürk 1996, 40-42, Fig. 72.

üstünde kyma reversa profili ile biçimlendirilmiş üç bant yer alır (Şek. 18b). Lydia'da Hamamtepe Tümülüsü'nün kapı lentosunda da kyma reversa profili kullanılmıştır. Thasos'da bulunmuş olan Geç Arkaik Dönem'e ait lento parçası[40] (Şek. 14), sahip olduğu bezeme şekli ile pencere lentosuyla uyum gösterir. Özellikle kenar konsolları, üç fascialı çerçevesi ve üzerinde yer alan inci dizili İon kyma sırası ile bezeme sistemi açısından benzerlik gösterir[41].

Ion tarzındaki anıtsal yapılarda pencere kullanımı çok az yapıda görülür. Pencereye sahip yapılar içinde ilk başta sayılacak olan Atina akropolisindeki Erektheion'dur[42]. Pencereler, kapı ile aynı forma sahip olup, lento kenarlarında birer konsolları vardır. Kapı lentosu üzerinde kuşaklar halinde işlenen İon kyması ve lotus-palmet zinciri pencerelerde görülmez; kutsal bir anlam taşıyan yapının, kapısının vurgulanması amacı ile bu yola gidilmiş olmalıdır[43].

İon tarzı kapı örneklerinin en önemlilerinden olan, Telmessos'daki Amyntas mezarının fasadı[44] bir İon yapısı örnek alınarak yapılmıştır. Erektheion kapısından etkilenmiş olabileceği de vurgulanan kapı lentosunun her iki kenarında birer İon volütlü konsol vardır. İki konsol arasında üst üste bezenmiş olan İon ve Lesbos kyması zinciri yer alır. Mezarı inşa eden ustaların mezar fasadına böyle vurgulayıcı ve anıtsal bir kapıyı yaparken örnek alınan, Lykia kaya mezarlarında olduğu gibi mezar yapısı değil, bir kamu yapısı olmalıdır. Lykia kaya mezarlarında ahşap mimariden gelen etkileşme[45], Amynthas mezarı ve Oktapolis'deki İon tarzı fasada sahip kaya mezarında bu kez bir mabet ya da andronun fasadı örnek alınarak yapılmıştır. Daskyleion lento bloğunun Daskyleion'da bulunmuş olan tek magoslu ve çift magoslu kabartmalarda tasvir edilen mezar kapılarının lentoları ile benzerlik göstermesinin nedeni de bu olmalıdır; çünkü Daskyleion kabartmalarında tasvir edilen mezar kapılarının da bölgenin önemli anıtsal kamu ya da resmi yapıları örnek alınarak yapılmış olmaları gerekmektedir. Eğer kabartmalarda tasvir edilen kapılar, tümülüs gibi anıtsal mezarların önüne dikilen sahte kapılar değil ve gerçekten tasvirler anıt-yapı mezarlara ait ise, bu durumda mezar

[40] Büsing-Kolbe 1978, 118, Abb. 24.
[41] Ateşlier 1999,102-103
[42] Büsing-Kolbe 1978, 113. Fig. 21; Dinsmoor 1950, Lev. 47b; Gruben 2001, 159.
[43] Ateşlier 1999, 103.
[44] Büsing-Kolbe 1978, 115,116; Abb. 22.
[45] Müller-Wiener 1988, 65, Abb. 27.

yapılarını inşa eden ustalar, olasılıkla Daskyleion'da ya da satraplık bölgesinde yer alan yakından tanıdıkları satraplık yapılarının kapı ya da pencere detaylarını mezar kapılarında uygulamışlardır. Tek magoslu kabartmadaki tasvirde boynuz şeklinde çıkıntı yapan profilin ve altındaki İon kyma profilinin pencere lentosu ile tamamen aynı olduğu görülür. Bu durumda kabartmada tasvir edilen mezar yapısını inşa eden ustalar lento bloğunun ait olduğu yapıyı örnek almışlardır; bu da tek magoslu kabartmanın, tarihsel olarak Erken Klasik Dönem'e ait olması gereken lento bloğundan daha geç olabileceğini gösterir[46].

<u>Lento 2</u> (Lev.7; Şek. 10) :

Toplam blok uzunluğu	**:**	26.2 cm.
Toplam blok yüksekliği	**:**	16.8 cm.
Toplam blok genişliği	**:**	7.1 cm.
Lento üzerindeki İon kyması yüksekliği	**:**	6.1 cm.
İnci dizisi ile birlikte kyma yüksekliği	**:**	7.1 cm.
Kyma genişliği (kyma aksı)	**:**	5.3 cm.
İnci dizisi genişliği	**:**	2.8 cm.
Kymanın kama yüksekliği	**:**	4.5 cm.
Çerçevesiz kyma genişliği	**:**	3.5 cm.
Kyma çerçevesi genişliği	**:**	0.7-0.9 cm.
Kyma dizisi üzerindeki taenia yüksekliği	**:**	4 cm.
Taenia üzerindeki silmenin yüksekliği	**:**	4.5 cm.
Mermer cinsi	**:**	Prokonnesos

2005 yılında Hellenistik teras duvarının güney ucunda açılan Güney Yamaç I açmasında, III no'lu duvarda devşirme malzeme olarak ele geçmiştir (*GNA 13*). Lentonun en üst kısmında yer alan, hafif armudi forma sahip silmenin üst kısmı içbükey profilli, alt kısmı ise dışbükey profillidir. Silmenin altında yer alan 4 cm.'lik taeniaya keskin bir geçiş vardır. Taenianın altında üç adeti tam, sağ kenarda yarım olarak korunmuş kyma dizisi , onun altında da dört incinin tam olarak korunduğu inci dizisi

[46] Ateşlier 1999, 104.

yer alır. Her kymanın altına iki inci dizisi gelecek şekilde dizilmişlerdir. Lentonun üst ve arka yüzü dişli keski ile işlenmiştir.

Lento 2, pencere lentosu bloğunda olduğu gibi, inci dizili kyma dizisi ve bunun üzerinde yer alan taeniaya sahiptir, bu da parçanın bir lento bloğuna ait olabileceğini gösterir. Her iki kyma dizisinde de kyma aksı 5.3 cm.'dir ve her kymanın altına iki adet inci dizisi gelecek şekilde dizilmişlerdir. Ancak pencere lentosunda kyma yüksekliği 5.6 cm. ve inci dizisi ile birlikte kyma yüksekliği 6.4 cm. iken Lento 2'de kyma yüksekliği 6.1 cm., inci dizili kyma yüksekliği ise 7.1 cm.'dir. Lento 1 ve Lento 2'de kymalar form olarak aynı özellikleri gösterseler de, Lento 1'de kymalar arasındaki kamalar, çok düzenli olmamakla birlikte, kymaların 4/3 yüksekliğinden biraz daha fazlasına ulaştığı, Lento 2'de ise kamaların kymaların yarı yüksekliğini biraz geçtikleri görülür. Lento 1'de kyma dizisi üzerinde yer alan taenia 3.5 cm. yüksekliğe sahip iken, Lento 2'de taenia yüksekliği 4 cm.'dir. Lento 2'nin pencere lentosu ile kyma aksları aynı olsa da, kyma ve taenia yüksekliklerinin fazla olması, bu parçanın Lento 1'in ait olduğu yapının ikinci penceresine ait olmadığını gösterir. Ayrıca Lento 2'de pencere lentosu bloğundan farklı olarak, taenia üzerinde 4.5 cm. yüksekliğinde, üst kısmı içbükey profilli, alt kısmı ise dışbükey profilli bir silme yer alır. Her iki lentonun birbiriyle uyum göstermesi, bu parçanın belki de aynı yapının kapı lentosuna ait olabileceğini gösterir.

Thasos'dan bulunmuş, sol köşeye ait Geç Arkaik kapı lentosu parçası, üzerindeki inci dizili kyma sırası ile Lento 2'ye benzerlik gösterir[47] (Şek. 14).

<u>Lento 3</u> (Lev. 8a; Şek. 11) :

Toplam blok uzunluğu	**:**	20.5 cm.
Toplam blok yüksekliği	**:**	13.8 cm.
Toplam blok genişliği	**:**	6.5 cm.
Çerçevesiz kyma genişliği	**:**	4.5 cm.
Kyma dizisi üzerindeki taenia yüksekliği	**:**	4.5 cm.
Taenia üzerindeki silmenin yüksekliği	**:**	4.5 cm.
Mermer cinsi	**:**	Prokonnesos

[47] Büsing-Kolbe 1978,118.

2004 yılında Hellenistik teras duvarının doğusunda, akıntı toprakta ele geçmiştir *(GGG)*. Lentonun üst kısmında, üst kısmı içbükey profilli, alt kısmı ise dışbükey profilli, hafif armudi formlu silme yer alır. Üstteki silmeden altta yer alan taeniaya 0.3 cm.'lik oyuk yapan bir geçiş vardır. Taenianın altında yarım olarak korunmuş bir kyma yer alır. Lentonun alt kenarı dişli keskiyle, arka kanarı ise kabaca işlenmiştir. Lento parçasının sağ yan kenarında bulunan dikdörtgen oyuk, ikinci kullanıma işaret eder.

<u>Lento 4</u> (Lev. 8b; Şek. 12) :

Toplam blok uzunluğu	:	17.3 cm.
Toplam blok yüksekliği	:	12.4 cm.
Toplam blok genişliği	:	4.6 cm.
Taenia yüksekliği	:	4 cm.
Taenia üzerindeki silmenin yüksekliği	:	4.5-4.7 cm.
Mermer cinsi	:	Prokonnesos

2004 yılında Hellenistik teras duvarının güney ucunda açılan H.T. Köşe açmasında bulunan lento parçasının sadece silme ve taenia kısımları korunmuştur *(GHS)*. Taenianın alt kısmında bulunması gereken kyma dizisi kırılmıştır. Lentonun üst kısmında, üst kısmı içbükey profilli, alt kısmı ise dışbükey profilli, hafif armudi formlu silme yer alır. Silmeden taeniaya 0.3 cm.'lik oyuk yapan geçiş vardır.

Lento 3 ve 4 sahip oldukları bezeme planı bakımından birbirleriyle benzerlik gösterirler. İkisinde de üst kısımda üst kısmı içbükey profilli, alt kısmı ise dışbükey profilli bir silme (Şek. 15), onun altında ise düz bir taenia yer alır. Lento 3'de taenia altında yer alan İon kyma sırası Lento 4'te de bulunmalıdır. Bu parçaları lento olarak değerlendirme nedeni ise aynı özelliklerin Lento 2'de de görülmesidir. Lento 2'de farklı olarak sadece, silme profilinin daha derin oluşu göze çarpar. Lento 4 ise taenia ve silme ölçüleri bakımından Lento 2 ile uyum gösterse de silme profilleri ile farklılaşırlar.

Lento 5 (Lev. 9; Şek. 13) :

Toplam uzunluk	:	11.3 cm.
Toplam yükseklik	:	8.5 cm.
Korunan taenia yüksekliği	:	3.7 cm.
Korunan kyma yüksekliği	:	4.7 cm.
Çerçevesiz kyma genişliği	:	3.5 cm.
Kyma çerçevesi genişliği	:	0.9 cm.

2004 yılında Hellenistik teras duvarının güney ucunda ele geçen parça *(GCC)*, diğer lento parçalarına yapı olarak benzerliğinden dolayı lentoya ait bir parça olarak nitelendirilebilir. 3.7 cm.'si korunmuş taenianın altında bir kyma ve kyma çerçevelerinin korunduğu bir kyma dizisi bulunur. Sahip olduğu İon kyma dizili ve üstünde yer alan taenialı bezeme şekli ile diğer lento parçalarıyla benzerlik gösterir.

Lento 6 (Lev. 10a; Şek. 18a) :

Toplam blok uzunluğu	**:**	169.5 cm.
Toplam blok yüksekliği	**:**	28.5 cm.
Konsol yüksekliği	**:**	17cm.
Konsol genişliği (üstte)	**:**	7.5 cm.
Konsol genişliği (altta)	**:**	5.8 cm.
Dıştan birinci fascianın genişliği	**:**	3 cm.
Dıştan ikinci fascianın genişliği	**:**	3 cm.
Dıştan üçüncü fascianın genişliği	**:**	3.4 cm.
Dıştan dördüncü fascianın genişliği	**:**	1 cm.
Mermer cinsi	**:**	Prokonnesos

Hellenistik teras duvarının en kuzey ucunda, euthynteria sırasında devşirme olarak kullanılmıştır. Bloğun sağ kenarında farklı kalınlıklarda dört fascia ve sonuncu fascianın yanında da iki dilim halinde yapılmış bir konsol yer alır.

Bu bloğun üzerine, bir pencere veya kapı lentosunun pervazını sol yandan çevreleyen üç adet fascia ve üst kısmı yarım bir konsolun işlenmiş olduğu anlaşılır.

Ölçüler incelendiğinde, pencere lento bloğundaki ölçülerle birebir uyuştuğu ve bu bloğun pencere lentosunun sol yandaki pervazının fascialarının ve konsol parçasının altına gelecek şekilde işlendiği görülür. Bu bloğun ele geçmesiyle beraber, pencere pervazını çevreleyen üç fascianın arkasında 1 cm. genişliğe sahip, ince silmenin varlığı daha iyi anlaşılır. Üç fascianın arkasında ince bir silmenin kullanımına çift magoslu kabartmada[48] da rastlanılır (Lev. 6; Şek. 16). Pencere pervazını yandan çevreleyen fascia genişlikleri, en içte kalan fascia dışında uyumludur . Bu bloğun fascıaları, pencere lentosunu çevreleyen pervazın fascialarının tam altına gelmelidir. Bu durumda bloğun üzerindeki konsol da, pencere lentosunun konsolunun tam altına gelecektir (Şek. 38). Böylelikle toplam konsol yüksekliği, 11.4 cm. olarak bilinen yüksekliğe 17 cm. daha eklenerek, 28.4 cm.'ye ulaşır. Ayrıca bloğun 28.5 cm. olan yüksekliği pencere pervazının ve bağlayıcı blokların yüksekliklerine uyar.

Genel olarak lentolarda konsol kullanımına bakıldığında, konsolların daha önce önerilen rekonstrüksiyondaki kadar kısa değil (Şek. 9), şimdi elde ettiğimiz şekilde olduğu görülür. En yakın örnek olarak Daskyleion'da bulunmuş olan tek magoslu kabartma[49] (Lev. 5) ile çift magoslu kabartma (Lev. 6; Şek. 16) gösterilebilir. Her iki kabartmada da fascialanmış pervaza sahip mezar kapısı ve konsol tasviri yer alır. Bu konsolların elde etmiş olduğumuz konsolla aynı şekilde olduğu görülür; yukarıdan aşağıya doğru incelen konsol bir hatla sona erer ve alt kısmında yukarı doğru yuvarlatılmış uç kısım bulunur. Delphi'deki Siphnoslular hazine binasının kapı lentosu üzerindeki konsol[50] (Şek. 17), Paros'tan ele geçen kapı konsolu[51] ,Thasos kapı konsolu[52](Şek. 14) , Uşak Aktepe tümülüsünün mezar odasına giriş kapısının lentosundaki konsol[53] (Şek. 18b), Telmessos Amyntas mezarının kapı konsolu[54] (Şek. 19a.) ve Naxos-Sangri Demeter Tapınağı'nın pronaosundaki [55]giriş kapıları üzerindeki lentoların kenarlarında yer alan konsolların uç kısımlarında yukarı doğru yuvarlatılmış

[48] Büsing-Kolbe 1978, 120; Borchhardt 1968, 201, Polat 1998, 64-68; Koch 1992, 280, Abb. 193.
[49] Büsing-Kolbe 1978, 120-121, Fig. 26; Polat 1998, 61-64, Lev. VIIb.
[50] Büsing-Kolbe 1978, 86, Abb.4; Gruben 2001, Abb. 65, 277; Gruben 1972, 374, Abb. 32a-d; Boardman-Dörig-Fuchs-Hirmer 1992, 33, Abb. 43.
[51] Büsing-Kolbe 1978, 93-94, Abb. 7; Gruben 1972, 370-372, Abb. 31a-d.
[52] Büsing-Kolbe 1978, 101.
[53] Özgen-Öztürk 1996, 40-41,Fig. 73.
[54] Büsing-Kolbe 1978, 115-116, Abb. 22.
[55] Gruben 1996, Abb. 13,14; Gruben 2001, 367-371, Abb. 276.

bir volüt yer alır. Daskyleion örneğinde uç kısımdaki volüt önden sadece yuvarlatılmış kısmı yapılarak stilize olarak işlenmiştir. Daskyleion konsolunda olduğu gibi, bu konsollar da iki dilim halinde yapılmışlardır.

Daskyleion'dan ele geçen tek magoslu ve çift magoslu kabartmalarda tasvir edilen mezar kapısı kabartmalarının lentoları ve konsollarının benzerlik göstermesinin nedeni, kabartmalarda tasvir edilen kapıları yapan ustaların, Daskyleion'dan ya da satraplık bölgesinden bildikleri satraplık yapılarının kapı veya pencere detaylarını uygulamış olabileceğidir.

Lento 7 (Lev. 10b, 11a, 11b, 11c,) :

Toplam uzunluk	**:**	18 cm.
Toplam yükseklik	**:**	24.5 cm.
Volüt yüksekliği	**:**	18 cm.
Volüt uzunluğu	**:**	17 cm.
Volüt gözü ile taenia arası uzunluğu	**:**	10 cm.
Volüt gözü ile volüt üst sınırı arası uzunluğu	**:**	9.8 cm.
Volüt gözü ile volütün sağ dış kenar arası uzunluğu	**:**	9.4 cm.
Volüt gözü ile volütün sol kenarı arası uzunluğu	**:**	7 cm.
Volüt gözü ile volütün alt kenarı arası uzunluğu	**:**	7 cm.
Taenia yüksekliği	**:**	4.5 cm.

Hellenistik teras duvarının batısında yıkıntılar arasından ele geçen volüt, formu ve üzerinde yer alan taeniayla geleneksel volüt kullanımlarından ayrılır. Volüt gözünden hareket eden spiral, volüt merkezini iki kez sarar ve volütün altından yatay olarak canalisi oluşturur . Volütün üst kısmı 4.5 cm. yüksekliğe sahip bir taeniaya dayanır. Taenia köşede volüte doğru, yukarı sivrilerek yükselir ve hafif boynuz şeklinde çıkıntı yaparak Lento 1'deki boynuz profilini hatırlatır. Volütün arka kısmı düz olarak işlenmiş; alt ve üst kısımları ise dişli keski ile titiz bir şekilde işlenmiştir.

Volütün üst kısmında yer alan taenianın yüksekliği Lento 3 ile aynıdır. Lento 2, 3, 4'te taenianın üstünde yer alan ve ne olduğu belirlenemeyen üst kısmı içbükey profilli, alt kısmı ise dışbükey profilli silmenin, volütün altında yatay olarak duran

canalisinin devamı olduğu anlaşılmaktadır. Canalisin kuşak halinde devam etmesiyle oluşan silmenin görüldüğü tüm parçalarda, bu kuşak 4.5 cm.'dir. Bütün bu özellikler bu volütün, lentonun en sonunda, duruşundan dolayı sol tarafında, yukarı doğru yuvarlatılarak durduğunu gösterir. Taenianın altında yer alan, çok küçük bir parça halinde korunmuş dışbükey profilli alan , taenianın altında yer alması muhtemel İon kyma dizisinin kapama plakasına ait olmalıdır.

Daskyleion'dan ele geçen çift magoslu kabartma [56] (Levha 6) üzerinde , kapı lentosunun gerek konsol, gerekse kapının üst kısmındaki yapı elemanları kırılmış olduğundan, ne oldukları sadece sağ üst köşede korunan profillerden anlaşılabilir. En üst köşede yer alan yukarı doğru yuvarlatılmış profil ve bu profilin aşağı doğru olan kavisli inişi, kapı lentosunun köşesinde olabileceği tahmin edilen volütün olası profiline uyar. Daha önce de belirtildiği gibi, kabartmayı yapan sanatçının Daskyleion'da dönemin mimarisini yansıtan ve o dönem için bildiği ve moda olan mimari unsurları işlediği düşünülürse, bu yuvarlatılmış profilin, kapı lentosunda kullanıldığı tahmin edilen bu volüte ait olabileceğini düşünmek yanlış olmaz.

[56] Büsing-Kolbe 1978, 120 , Abb. 25; Borchhardt 1968, 201; Polat 1998, 64-68.

IB- ÜSTYAPI

IB- 1 Architrav Blokları (Lev. 2, 3a, 3b12b-15a; Şek. 19b, 20-24, 26b.)

Hellenistik teras duvarında, bir kısmı euthynteria bloklarının üzerinde, bir kısmı kesme blokların üstünde devşirme olarak kullanılan architrav blokları, fascialı ve fasciasız olmak üzere iki gruba ayrılır. Her iki gruba ait bloklar teras duvarında karışık şekilde kullanılmışlardır. İki fasciaya sahip architrav bloklarının (Şek. 20,21.), yükseklikleri 28.5 cm. olup, uzunlukları 72 cm. ile 2.725 m. arasında değişir. Fascia yükseklikleri ise 16 cm.'dir. Hellenistik teras duvarında ele geçen iki fascialı architrav bloklarının toplam uzunluğu 13.819 m.'dir. İki fascialı architrav blokları içinde yer alan köşe bloğu (Lev. 3a, 3b; Şek. 20.), architrav parçalarının yapının etrafını çevirdiklerini kanıtlar. Ayrıca bir bloğun arka kenarında yer alan taş ocağı işleminden kalan koparma yuvaları bloğun devşirme olarak yerleştirildiği teras duvarında orijinal şekli ile kullanılmış olduğunu, dolayısıyla ait olduğu yapıda da aynı şekilde yer aldığı anlaşılmaktadır. Blok üst yüzeyi teras duvarına yerleştirilmeden önce sivri uçlu keski[57] ile 4-8 cm. arasında traşlanmıştır; bunun nedeni teras duvarı sıralarında meydana gelmiş olabilecek yükseklik farkını düzeltmek olmalıdır. Bloğun orijinal üst-dış kenar kuşağının işçiliği dişli keski[58] ile yapılmıştır. Blok üst yüzeyinin arka köşesinde yer alan ve ait olduğu yapıda köşeye yanaşacak ilk architrav bloğunun yan-kısa kenarı ile birleşimini sağlamış olan kırlangıç kuyruğu kenet[59] yuvası, teras duvarı inşası sırasında traşlanan üst yüzeyin altında kalmış, bundan dolayı kenet yuvasının sadece konturu izlenebilmektedir. Kenet uzunlukları 10.4-11.5 cm., genişlikler 6.6-6.9 cm. arasında değişmektedir. Kenet yuva delikleri yuvarlak şekillidir. Blok üst yüzeyinde, yerleştirilme sırasında manivelalara yardımcı olması amacıyla yapılmış olan iki adet çekme yuvası bulunur[60].

[57] Nylander 1970, 25, 31, Fig. 1, 2a; Müller-Wiener 1988, 59, Abb. 20b.
[58] Nylander 1970, 28, 32,53-56, Fig. 1, 2b,14; Nylander 1967, 56-59; Nylander 1966, 131; Müller-Wiener 1988, 59, Abb. 20b.
[59] Nylander 1966, 133, 134, Fig. 2, 4; Nylander 1970, 42-45, Fig. 10a, 11; Müller-Wiener 1988, 82-84, Abb. 40.
[60] Ateşlier 1999, 90-91.

İki fascialı blokların ön yüzleri dişli keski ile titizce işlenmiştir. Blok üst kenarları boyunca yer alan inci dizilerinin (Şek. 21) yükseklikleri 3.5-3.9 cm., çift aksları ise 12-14 cm. arasında değişmektedir. Architrav bloklarının üzerine gelecek olan kymaların üst genişliklerinin de bu ölçülere uyması gerekmektedir. İlk dönem kazılarında bulunan ve 1966 yılında İstanbul Müzesi'ne götürülen kymalar (Lev. 19b) ile aynı işçiliğe ve ölçüye sahip olan kymaların 12-14 cm. olan aks ölçüleri inci dizilerine uymaktadır. Bu durumda, orijinal yapının çatı konstrüksiyonunda, üst kenarında inci dizisi kuşağına sahip architrav bloklarının üzerinde söz konusu kyma bloklarının yer aldığı anlaşılmaktadır [61].

İki fascialı architrav bloklarının benzer örneklerine Thasos'da bulunan monoblok architrav parçası[62] ve Daskyleion satraplık alanı içinde yer alan Biga'nın Gümüşçay Köyü yakınlarında ortaya çıkarılan ve Geç Arkaik Dönem'e tarihlenen Polyksena Lahdi'nin[63] kapağı altında bulunan architrav tasviri (Lev.18a,18b) gösterilebilir. Thasos bloğu (Lev. 12a), monoblok bir gövde üzerine işlenmiş, üst kenarı inci dizisi kuşaklı bir architrav ve onun üzerinde yer alan lotus-palmet dizisinden meydana gelir. Alçak tutulmuş iki fascialı ve üst kenarı boyunca inci dizisine sahip architravı ile Daskyleion örneklerine benzemektedir. Daskyleion örneği ile arasındaki tek fark, inci dizileri üzerinde İon kyması yerine lotus-palmet dizisi taşımalarıdır. Thasos örneği M.Ö. 480'lere tarihlenir. Gümüşçay Polyksena Lahdi'nin figürlü sahnelerinin üzerinde, lahit kapağının ise altında yer alan iki fascialı architrav tasviri, Daskyleion örnekleriyle yakın benzerlik gösterir. Lahit ana gövdesinin üst kuşağında bulunan architravın üst kenar çizgisi profillendirilmiş, bu da henüz tamamlanmamış olan lahitte bu alanın, olasılıkla inci dizisi yapılmak amacıyla biçimlendirilmiş olduğunu düşündürür. Çünkü architrav üzerinde yer alan İon kymalarının altına, aynı daha yukarıdaki kuşakta yer alan küçük İon kymalarının altında olduğu gibi inci dizilerinin gelmesi gerekmektedir. Daskyleion architrav blokları ile büyük benzerlik gösteren Polyksena Lahdi örneği tarihleme açısından da Daskyleion parçalarıyla uyum gösterir[64].

[61] Ateşlier 1999, 91.
[62] Bakalakis 1958, 30, Abb. 18.
[63] Sevinç 1996, 255, Fig. 6-7; Çevirici 2006, Lev. 1, 3b; Ateşlier-Öncü 2004, 62; Öncü 2004, 158.
[64] Ateşlier 1999, 92.

İki fascialı architravlara bir diğer örnek de Labraunda'daki propylon[65] yapısında (Şek. 25a) kullanılan bloklardır. Karia bölgesinde yer alan ve fasadları İon tarzı yapıları örnek alan kaya mezarlarında da iki fascialı architravların kullanılmış olması, kaya mezarları ile Karia satraplık yapıları arasındaki ilişkinin varlığı olarak yorumlanır[66].

Batı Anadolu'dan ele geçen, günümüze kadar ulaşabilen Arkaik Didyma Apollon Tapınağı architravı[67] ve Larisa'dan ele geçen model yapı üzerindeki architravın[68] üç fascialı olduğu görülür. Daskyleion örneklerinde ve Polyksena Lahdi üzerindeki architravda iki fascianın görülmesi, yaygın olarak kullanılan ve geleneksel hale gelen üç fascialı kullanımla[69] aynı zamanlarda iki fascialı architravın kullanıldığını gösterir[70].

İkinci grup architrav blokları fasciasız olarak yapılmışlardır (Lev. 3a, 3b; Şek. 22-24). Yükseklikleri 28 cm. olup, uzunlukları 1.28-2.05 m. arasında değişir. Toplam uzunlukları 9.154 m.'dir. Böylece iki grubun toplam uzunluğu 22.973 m. olmaktadır. Fasciasız blokların yüksekliklerinin fascialılara oranla 0.5 cm. daha az olması, diğer grup ile yan yana kullanılmadıklarını gösterir. Muhtemelen fasciasız bloklar yapı içinde veya yapı girişinde, örneğin bir ante içinde kullanılmış olmalıdır. Fascialı blokların köşe yaparak yapının yan kenarlarında da kullanılması, yüksekliği bunlardan farklı olan fasciasız blokların yapı dışında kullanılmadıkları, en azından fascialı parçalarla yan yana durmadığı açıktır[71].

Hellenistik teras duvarında devşirme olarak kullanılan architrav blokları dışında, Tomris Bakır tarafından yönetilen ikinci dönem kazılarında, Hellenistik teras duvarı civarında ve açmalarda, architrav bloklarına ait parçalar ele geçmiştir.

2005 yılında Hellenistik teras duvarının doğusunda ele geçen architrav parçası *(GML 455)* fasciasız architrav bloğuna aittir (Lev.12b). Ön yüzü dişli keski ile işlenmiş bloğun yüksekliği 27.7 cm.'dir. Blok üzerinde yer alan inci dizisinin yüksekliği 3 cm'dir ve incilerin çift aks uzunluğu 10.5 cm.'dir. 2005 yılında yine teras duvarının

[65] Hellström 1994, 47, Fig. 15.
[66] Ateşlier 1999, 92.
[67] Gruben 2001, 402, Abb. 305-306; Dinsmoor 1950, 133.
[68] Schattner 1990, 31, Abb. 5; Ateşlier-Öncü 2004, 62.
[69] Dinsmoor 1950, 64,131,133; Gruben 2001, 402; Ateşlier-Öncü 2004, 62.
[70] Ateşlier-Öncü 2004, 62; Öncü 2004, 158.
[71] Ateşlier 1999, 92, 93.

doğusunda bir diğer tek fascialı bir architrav bloğu parçası daha *(GML 452)* ele geçmiştir (Lev. 13a). Yüksekliği 27.7 cm., inci dizisi yüksekliği 3.1-3.3 cm. ve çift aks uzunluğu 10.5 cm. olan parça *GML 455* kodlu parçayla uyum gösterir. 2004 yılında yine Hellenistik teras duvarının doğusunda ele geçen inci dizisi parçası *(GEK)* (Lev. 13b,13c; Şek. 25b, 25c) 10.5 cm.'lik çift aks uzunluğu ölçüsüyle bu architrav bloğu parçasıyla aynı bloğa ait olabileceğini gösterir. Üç parçanın üzerinde yer alan inci dizilerinin birbiriyle aynı özellikte olduğu görülür; ayrıca Hellenistik teras duvarındaki bloklardaki inci dizileriyle de uyuşurlar.

2006'da Pers Terası açmasında bulunan fasciasız architrav bloğuna ait parçanın *(HMI 31)* orijinal yüksekliği korunmamıştır; korunan blok yüksekliği 22 cm.'dir (Lev. 14a,14b). Blok parçası üzerinde yer alan inci dizisi yüksekliği 4.5 cm. ve aks uzunluğu ise 6 cm.'dir. Ön yüzü dişli keskiyle işlenen parçanın yan yüzünün de aynı şekilde işlenmesi, bu bloğun köşe bloğuna ait olduğunu gösterir. Köşe yapan parçanın yan yüzeyinde ön yüzdeki inci dizisi sırasının devam ettiği , ön yüzde yer alan 4.5 cm. yükseklikteki inci dizisiyle aynı yüksekliğe sahip, tahrip olmuş inci dizisi izlerinden anlaşılır. Bu architrav bloğu parçası üzerindeki inci dizisi, form olarak diğer inci dizilerinden ayrılır. Diğer incilerin yan kısımları 5/3'lük oranla makaralara birleşirken, burada ise incinin çok az bir kısmının makara ile temas etmediği görülür ve inciler diğerleri gibi yuvarlak değil daha yassı yapılmıştır. Bu durumda, incilerin zaman içinde gelişimine bakarsak[72], bu inci dizili architrav parçasının diğerlerine oranla daha erken bir yapıya ait olmalıdır.

2006 yılında Kült Yolu'nda ele geçen inci dizisi parçası *(GZS 1)*, 6 cm.'lik tek aks uzunluğu ve 3.9 cm.'lik inci yüksekliği ile teras duvarındaki architrav bloklarının inci dizileriyle uyum gösterir (Lev. 15a).

[72] İnci dizisi kullanım örnekleri için bknz.: Weber 2002, Abb. 2, 17-21, 24; Hahland 1964, Abb. 40, 44, 47, 87, 95; Koenigs 1981, Taf. 51; Koenigs 1986, Taf. 11-12; Ganzert 1983, Abb. 18, 68, 84, 95; Tuchelt 1992, Abb. 84-85; Gruben 2001, Abb. 259, 263, 292; Koçhan 1995, Lev. 11-28; Boardman-Dörig-Fuchs-Hirmer 1992, 22, 27, Abb. 17, 29-30.

IB- 2 Kymalar

Kyma 1[73] (Lev. 15b; Şek. 26a):

Toplam blok uzunluğu	**:**	43 cm.
Toplam yükseklik	**:**	14.6 cm.
Toplam blok genişliği	**:**	25.6 cm.
Toplam kyma genişliği (kyma aksı)	**:**	14 cm.
Kyma yüksekliği	**:**	14 cm.
Çerçeve harici kyma genişliği	**:**	10 cm.
Kyma çerçevesi genişliği	**:**	2-2.05 cm.
Kama yüksekliği	**:**	6 cm.
Mermer cinsi	**:**	Prokonnesos

Hisartepe yüzeyinden bulunmuş olan kyma parçası, kaliteli ve ince işçilik göstermektedir. Blok üzerinde iki kyma korunmuş; bloğun sağ kenarında üçüncü kymaya ait çerçeve korunmuştur. Solda yer alan kymanın sol çerçevesi kırıktır. Mavi damarlı Prokonnesos mermeri kullanılmıştır.

Kyma 2[74] (Lev. 16a):

Toplam blok uzunluğu	**:**	86 cm.
Toplam yükseklik	**:**	14.6 cm.
Toplam blok genişliği	**:**	42 cm.
Toplam kyma genişliği (kyma aksı)	**:**	14 cm.

[73] Ateşlier 1999, 65-66.
[74] Ateşlier 1999, 66.

Kyma yüksekliği	**:**	14 cm.
Çerçeve harici kyma genişliği	**:**	10 cm.
Kyma çerçevesi genişliği	**:**	2-2.05 cm.
Kama yüksekliği	**:**	6 cm.
Mermer cinsi	**:**	Prokonnesos

Daskyleion'un yaklaşık 3 km. güneyindeki Eşen Köyü'nde, 1953 yılında yapılan köy çeşmesinde devşirme olarak kullanılmıştır. Mavi damarlı Prokonnesos mermerinden yapılmıştır. Blok üzerinde altı kyma korunmuş durumdadır; son kymanın yarısı kırık durumdadır.

Kyma 3[75] (Lev. 16b):

Toplam blok uzunluğu	**:**	74 cm.
Toplam yükseklik	**:**	14.6 cm.
Toplam blok genişliği	**:**	45.5 cm.
Toplam kyma genişliği (kyma aksı)	**:**	14 cm.
Kyma yüksekliği	**:**	14 cm.
Çerçeve harici kyma genişliği	**:**	10 cm.
Kyma çerçevesi genişliği	**:**	2-2.05 cm.
Kama yüksekliği	**:**	6 cm.
Mermer cinsi	**:**	Prokonnesos

Daskyleion'un yaklaşık 3 km. güneyindeki Eşen Köyü'nde bir evde eşik taşı olarak kullanılmıştır. Mavi damarlı Prokonnesos mermerinden yapılmıştır. Blok üzerinde beş kyma korunmuştur. Birinci kymanın sol çerçevesi kırık, beşinci kymanın sağ yarısı korunmamış durumdadır.

[75] Ateşlier 1999, 66-67.

Hisartepe yüzeyinden bulunmuş olan Kyma 1 ile Eşen Köyü'nde bulunan Kyma 2 ve Kyma 3 aynı form ve detay ölçülerine sahiptirler. Üç kyma parçasının aynı bloğa ait oldukları, gerek profil, gerek kyma ölçüsü, gerekse mermer cinsinden anlaşılmaktadır.

Kyma omuzları yukarıdan aşağıya doğru hafif kavis yaparak oval profil alır; böylece kyma dibi 6. yüzyıl ortası ve üçüncü çeyreği özelliği olan yuvarlak profilden[76] sıyrılıp, az da olsa sivrileşmeye başlamıştır. Kyma üst ve üst-kenar bölümleri, üst yüzeye doğru yuvarlatılarak, kymanın yumuşak bir geçiş ile blok üzerinde son bulması sağlanmıştır. Kymanın kenar formu dikdörtgen biçimden üçgen biçime geçiş evresindedir. Kyma çerçevesi iki yöne eğimli çatı şeklinde profillendirilmiş ve vurgulanmıştır. Kyma aralarındaki kamaların merkez çizgisi, toplam kyma yüksekliğinin üçte ikisi kadar uzunluğa sahiptir ve tarihleme açısından önemli ipucu verir; 6. yüzyılın ortasına ya da üçüncü çeyreğine ait kymalarda kama merkez çizgisi toplam kyma yüksekliğinin yaklaşık yarısına kadar yükselmektedir. 6. yüzyılın son çeyreğinde yükselişe geçen kama merkez çizgisi, 5. yüzyıl içine girdikçe kymaları tam olarak ayırmaya başlar. Kyma profilinin en yüksek noktasının henüz kymanın en üst noktasına ulaşmamıştır. Tüm bu tarihleyici kriterler, bu kymaların 6. yüzyılın son çeyreğine ait olmaları gerektiğini gösterir[77].

Toplam uzunluğu 2 m.'ye ulaşan ve yüksekliği 14 cm.'yi bulan kyma bloklarının, 6. yüzyılın son çeyreğine ait, İon tarzı, anıtsal bir yapıya ait olmaları gerekir. Kyma stil özellikleri genellikle Miletos ve Didyma örnekleri ile benzer özelliklere sahiptir[78].

Kyma 4[79] (Lev. 17a; Şek. 26b):

Toplam blok uzunluğu	**:**	85 cm.
Toplam yükseklik	**:**	15 cm.
Toplam blok genişliği	**:**	55.7 cm.

[76] Koenigs 1986, 118.
[77] Ateşlier 1999, 67.
[78] Koenigs 1980, 113-114.
[79] Ateşlier 1999, 96.

Toplam kyma genişliği (kyma aksı)	**:**	12-14 cm.
Kyma yüksekliği	**:**	15 cm.
Çerçeve harici kyma genişliği	**:**	10-10.05 cm.
Kyma çerçevesi genişliği	**:**	1.7-2.2 cm.
Kama yüksekliği	**:**	5.3 cm.
Mermer cinsi	**:**	Prokonnesos

Hellenistik teras duvarında bulunmuş olan kyma bloğu üzerinde beş İon kyması korunmuştur; sol başta yer alan kymanın sol çerçevesi kırıktır. Sağ başta yer alan kırık durumdaki altıncı kymanın sadece konturu izlenebilmektedir.

Kyma 5[80] (Lev. 17b):

Toplam blok uzunluğu	**:**	21.5 cm.
Toplam yükseklik	**:**	15 cm.
Mermer cinsi	**:**	Prokonnesos

Hellenistik teras duvarında bulunmuş, sol kenarı orjinal olarak korunan kymada yalnızca tek kyma görülmektedir. Sağ kenarında ikinci kymaya ait çerçeve izlenebilmektedir. Blok sol kenarı kama merkezinden kesiktir.

Kyma 6[81] (Lev. 17a; Şek. 26b)

Toplam blok uzunluğu	**:**	19 cm.
Toplam yükseklik	**:**	10.5 cm.
Toplam blok genişliği	**:**	20 cm.
Toplam kyma genişliği (kyma aksı)	**:**	~10-11 cm.

[80] Ateşlier 1999, 96.
[81] Ateşlier 1999, 98-99.

Kyma yüksekliği	**:**	10 cm.
Kama yüksekliği	**:**	4.3 cm.
Mermer cinsi	**:**	Prokonnesos

1993 yılında 18 no'lu açmada Hellenistik Dönem'e ait bir villa duvarında devşirme olarak kullanılmıştır. Küçük kyma bloğunun üst kenarı kırık durumdadır.

Hellenistik teras duvarının yıkıntıları arasında ele geçen Kyma 4 ve Kyma 5 sahip oldukları kyma ölçüleri bakımından birbirlerinin aynısıdır. Bu iki kyma, 1966 yılında teras duvarından İstanbul Müzesi'ne götürülmüş olan üç, büyük kyma bloğu (Lev. 19b) ile ölçü ve işçilik bakımından uyum içindedir.

Kyma bloklarının üst yüzeyleri, dış kenar boyunca 8 cm'lik dişli keski kuşağıyla sınırlandırılmış ve üzerine oturacak dişli blokların düzgün olarak yerleştirilmesi sağlanmıştır. Geri kalan kısım ise sivri uçlu keski ile işlenmiştir. Kyma 4'ün üst yüzeyinde yer alan kenet yuvaları ve blok yanlarının köşeli olarak kesilmiş olması, bu bloğun arkasına iki bloğun yanaştırıldığını gösterir. Arkaya yanaştırılan bloklardan biri, köşe yapılan noktaya kadar uzanırken, diğerinin sol üst köşesi Kyma 4'ün arkasında işlenmiş olan köşeye oturur. Kyma bloklarının alt ve yan yüzlerinde bulunan anathyrosisler yanaşacak bloklara düzgün bir zemin hazırlamıştır[82].

Kyma akslarının 12-14 cm. arasında değişen ölçüleri, architrav parçalarının üst kenarları boyunca yer alan inci dizileri uyum içinde olduğundan bu kymaların orijinal yapıda architrav bloklarının üstünde yer almakta oldukları anlaşılmaktadır.

Kymaların omuzları 6. yüzyıl ortalarının en belirgin özelliği olan dik biçime sahip değildir. Omuzlar yukarıdan aşağıya kavis yaparak oval profil almış, böylece kyma dibinin 6. yüzyılın ortası ve üçüncü çeyreği özelliği olan yuvarlak profilden sıyrılıp, hafifçe sivrildiğini ve üçgenimsi form aldığı görülür. Kyma üst bölümleri, üst yüzeye doğru hafifçe yuvarlatılarak kyma kenarlarının yumuşak bir geçiş ile blok üzerinde son bulması sağlanmıştır. Kymanın kenar formu dikdörtgen biçimden üçgen biçime doğru yaklaşmıştır. Kyma çerçevesi iki yöne eğimli çatı şeklinde profillendirilmiş ve vurgulanmıştır. Kyma aralarındaki kamaların merkez çizgisi, henüz

[82] Ateşlier 1999, 96; Ateşlier 2001, 150-151.

kymaları iki parçaya bölecek şekilde değil, toplam kyma yüksekliğinin dörtte üçü kadar uzunluğa sahiptir. Bu kriter tarihleme açısında önemlidir; 6. yüzyılın ortasına ya da üçüncü çeyreğine ait kymalarda kama merkez çizgisi toplam kyma yüksekliğinin yaklaşık yarısına kadar yükselmektedir. 6 yüzyılın son çeyreğinde yükselişe geçen kama merkez çizgisi, 5. yüzyıl içine girdikçe kymaları tam olarak ayırmaya başlamakta, boydan boya tam yüksekliğe ulaşmaktadır. Kyma profilinin en yüksek noktasının kymanın omuz noktasına kadar ulaşmış olması da kymaların 5. yüzyılın ikinci çeyreğine ait olmaları gerektiğini gösterir. Kymaların en yakın paralleleri Labraunda ve Managros'da[83] ele geçmiş olan erken klasik örneklerdir[84].

Gümüşçay Polyksena Lahdi'nin[85] (Lev. 18a, 18b, 19a) kapağı üzerinde yer alan İon kymaları[86] form ve profil açısından Kyma 4 ve 5'ten biraz daha erken olmalıdır. Kyma alt profillerinin bu iki kymadaki kadar sivrileşmemiş olması, kyma omuzlarının daha dik oluşu ve kyma formunun Kyma 4 ve 5'e kıyasla üçgen biçimden daha uzak oluşu bu fikri doğrular. Lahdin Geç Arkaik[87] Dönem'e tarihlenmesi, Kyma 4 ve 5'in M.Ö. 5. yüzyılın ikinci çeyreğine tarihlenmesinin sağlamasını yapmış olur[88].

Hellenistik Dönem'e ait bir villa duvarında devşirme olarak kullanılmış olan Kyma 6 *(CSV)* (Lev. 17a; Şek. 26b,27a), form, profil ve mermer cinsi bakımından Kyma 4 ve 5'e benzerlik gösterir. Dişli blokların üzerindeki inci dizilerinin aksları ile uyum gösteren kymanın orijinal yapıda dişli blokların üstünde yer almış olduğu anlaşılır[89].

<u>Kyma 7</u> (Lev. 20)

Toplam blok uzunluğu	**:**	42.7 cm.
Toplam blok genişliği	**:**	52.5 cm.
Toplam kyma genişliği (kyma aksı)	**:**	14 cm.

[83] Boardman 1959, 180,186, Fig. 26c.
[84] Ateşlier 1999, 97; Ateşlier 2001, 150-151.
[85] Sevinç 1996, 255.
[86] Ateşlier-Öncü 2004, 63; Çevirici 2006, 15-17.
[87] Sevinç 1996, 262.
[88] Ateşlier 1999, 98.
[89] Ateşlier 1999, 98.

Çerçeve harici kyma genişliği	**:**	10 cm.
Mermer cinsi	**:**	Prokonnesos

Hellenistik teras duvarının yıkıntıları arasından ele geçen kyma bloğu *(GCB)* üzerinde üç İon kyması korunmuş; bunlardan ikisi kırık durumdadır ve sağ başta bir kymanın sol çerçevesi korunmuştur. Kyma bloğunun üst yüzeyi boyunca ortalama 8 cm.'lik dişli keski[90] kuşağı ile sınırlandırılmış, geride kalan kısım ise sivri uçlu keski[91] ile işlenmiştir; böylece bloğun üstüne gelecek olan dişli bloğun düzgün şekilde oturması için zemin hazırlanmıştır. Bloğun üst yüzeyinde yer alan kırlangıç kuyruğu kenet yuvaları[92], bu bloğun yanına başka bir bloğun yanaşacağını gösterir. Bloğun alt kenarında da, yanaşacak bloğa düzgün zemin hazırlamak amacıyla anathyrosis[93] yapılmıştır.

Kyma omuzları, 6. yüzyılın üçüncü çeyreğine kadar dik profile sahiptir ve zaman ilerledikçe omuzdaki dik profil yukarıdan aşağı doğru daralan kavisli bir profile dönüşür; kyma çerçevelerinin birbirinden ayrım noktası yukarı taşınarak kymaya üçgenimsi bir form kazandırılır[94]. Kyma 7 (Lev. 20) de, kyma omuzlarının yukarıdan aşağıya kavis yaparak oval profil aldığı ve hafifçe sivrilip üçgenimsi formda olduğu görülür. Kymanın kenar formu üçgen biçime doğru yaklaşmıştır. Kyma çerçevesi iki yöne eğimli çatı şeklinde profillendirilmiştir. Kyma üst kenarları , üst yüzeye doğru hafifçe yuvarlatılarak, blok üzerinde yumuşak bir geçişle son bulur. 6. yüzyılın üçüncü çeyreğine kadar kymalar arasındaki kamalar oldukça kısa iken 5. yüzyıl içinde kamalar kyma yüksekliğine ulaşır[95]. Kyma 7'nin kyma aralarındaki kama merkez çizgisinin, toplam kyma yüksekliğinin dörtte üçüne kadar ulaştığı görülür.

[90] Nylander 1970, 28, 32,53-56, Fig. 1, 2b,14; Nylander 1967, 56-59; Nylander 1966, 131; Müller-Wiener 1988, 59, Abb. 20b.
[91] Nylander 1970, 25, 31, Fig. 1, 2a; Müller-Wiener 1988, 59, Abb. 20b.
[92] Nylander 1966, 133, 134, Fig. 2, 4; Nylander 1970, 42-45, Fig. 10a, 11; Müller-Wiener 1988, 82-84, Abb. 40; Dinsmoor 1950, 175, Fig. 64.
[93] Nylander 1970, 35-37, Fig. 4; Dinsmoor 1950, 387; Müller-Wiener 1988, 75, Fig. 34.
[94] Koenigs 1986, 118; Dinsmoor 1913, 69.
[95] Thieme 1993, 49.

Kyma 7 biçimi, ölçüleri ve işçiliği bakımından 5. yüzyılın ikinci çeyreğine tarihlenen Kyma 4 ve 5 (Lev. 8b, 9) ile uyum gösterir. Her üç kyma bloğunda da kyma aksları 14 cm.'dir, kyma genişlikleri ise 10 cm.'dir.

Gümüşçay Polyksena Lahdi'nin kapağı üzerinde yer alan kymalar (Lev. 19a), yukarıdan aşağıya doğru kavisli bir şekilde ilerler ve kyma dipleri henüz sivri profile ulaşamamış olup yayvan bir profile sahiptir[96]. Kyma çerçevesi Kyma 7'de olduğu kadar üçgenleşmemiş ve kyma araları da o kadar açılmamıştır. Bu özelliklerinden dolayı Kyma 7, M.Ö. 500-490'a tarihlenen[97] Polyksena Lahdi'nden daha geç bir tarihe ait olmalıdır.

Managros'dan ele geçen ve 5. yüzyılın ikinci çeyreğine tarihlenen [98] kyma bloğundaki kyma diplerinin sivriliği, kyma aralarının açıklığı ve kama yüksekliği Kyma 7 ile benzerlik gösterir.

<u>Kyma 8</u> (Lev. 21; Şek. 27b):

Toplam blok uzunluğu	**:**	18.1 cm.
Toplam yükseklik	**:**	6.5 cm.
Toplam blok genişliği	**:**	24.7 cm.
Toplam kyma genişliği (kyma aksı)	**:**	11.7 cm.
Korunan kyma yüksekliği	**:**	4.3 cm.
Çerçeve harici kyma genişliği (korunan)	**:**	6.5 cm.
Kyma çerçevesi genişliği	**:**	1.3-1.8 cm.
Kama yüksekliği	**:**	5.3 cm.

Daskyleion'da yüzey buluntusu olarak ele geçen yüksekliği tam korunmamış kyma bloğu parçası üzerinde, iki kama arasında bir kyma ve sol tarafta bir kymaya ait

[96] Çevirici 2006, 16.
[97] Çevirici 2006, 17.
[98] Boardman 1959, 180, Pl. XXVIc.

çerçevenin bir kısmı korunmuştur. Kyma bloğunun alt kısmında, 6 cm.'lik dişli keski ile işlenmiş kuşak yer alır; kuşağın arkasındaki alan ise sivri uçlu keski ile işlenmiştir.

Kyma tam olarak korunmamış olsa da, kyma dibinin yayvan profilden kurtulup, sivrileşmeye başladığı görülür. Kymanın aşağı doğru daralarak kavisli bir profil almış ve üçgenimsi bir form kazanmıştır. Kyma çerçevesiyle kyma araları açılmaya başlamıştır.

Kyma boyutları bakımından Kyma 4, 5 ve 7'den küçük olsa da, kyma dibinin sivrileşmesi, aşağı doğru daralan kavisli profili ve kyma çerçevesinin aralarının açılmasıyla benzerlik gösterir ve muhtemelen aynı tarihten olmalıdır.

<u>Kyma 9</u> (Lev. 22):

Toplam blok uzunluğu	**:**	39 cm.
Toplam yükseklik	**:**	7.5 cm.
Toplam blok genişliği	**:**	38.9 cm.
Toplam kyma genişliği (kyma aksı)	**:**	9.5 cm.
Kyma genişliği	**:**	6.1-6.2 cm.
Kyma çerçevesi genişliği	**:**	1.4-1.6 cm

2005 yılında Hellenistik teras duvarının doğusunda ele geçen kyma bloğu *(GML 453)* üzerinde üç kyma tam korunmuş; sağ tarafta bir yarım kyma, sol tarafta ise kymaya ait çerçeve korunmuştur. Kymaların alt taraflarının, bloğun alt kısmına doğru kıvrıldığı görülür. Bloğun üst kenarının sol yanında, kırlangıç kuyruğu kenet yuvası yer alır; üst yüzeyde ayrıca bir çekme yuvası bulunur.

En erken İon kyması örnekleri arasında yer alan, Didyma'da Hellenistik teras duvarında devşirme olarak kullanılan erken 6. yüzyıl İon kyması[99] (Lev. 24a) , Arkaik Dönem Didyma Apollon kutsal alanındaki yuvarlak altarın üst kısmına ait parçadaki kyma[100], Naxos-Yria Dionysos Tapınağı'na ait sütun başlığı[101](M.Ö. 580-570) (Şek.

[99] Tuchelt 1992, 21-22, Abb. 33, 34.1-2.
[100] Tuchelt 1992, 52, Abb. 85.

28b) ve Naxoslular'a ait Delphi ve Delos'daki adak sütunlarındaki[102] kymalar, kyma çerçeveleri arasında nokta şeklinde ok uçlarına sahip "U" formundadır. En erken İon hazine binalarından olan Delphi'deki Knidoslular Hazine Binası'na (yaklaşık M.Ö. 550)[103] ait mimari friz (Şek. 29a) üzerindeki İon kymaları, en erken tip olan uzun dil şeklindedir ve kyma çerçeveleri arasında daha önceki örneklere göre biraz daha sivrilmiş kamalar bulunur. M.Ö. 550'den biraz daha erkene tarihlenen Naukratis Apollon Tapınağı'nın sütun başlıklarındaki kymalar [104] şişkin profillidir ve küçük kamalara sahiptir. Ephesos Artemis Tapınağı'na ait, 6. yüzyılın ortalarına tarihlenen, sütun başlıklarının "U" formundaki kymalarının (Lev. 24b) arasından, daha önceki örneklere göre daha belirginleşmiş, keskin sırtlı, üçgen kamalar çıkar[105]. 6. yüzyıl ortasında İon kymaları, etli ve yuvarlak kenarlı kyma çerçeveleri içinde, "U" formunda üstten aşağıya bombe yaparak inen geniş yumurtalara sahiptir; kymaların kamaları ise biraz daha uzayıp, sivrilir. Samos Heraion'da bulunan Rhoikos Altarı[106] (Lev. 24c; Şek. 29b) ve Didyma Kap Monodendri Poseidon Altarı'ndaki kymalar[107] ve Myus Dionysos Tapınağı'na (M.Ö. 550) ait sütun başlığı[108] (Lev. 25a) üzerindeki kymalar, 6. yüzyıl ortası özelliklerini iyi yansıtan örneklerdir. M.Ö. 540-530'dan itibaren kymalar üstü hafifçe yuvarlatılmış, alt kısma doğru daralan bir forma sahiptir ve kymaları saran çerçeveler de incelmeye başlamıştır. Miletos Delphinionu'ndaki yuvarlak altarlar[109] ve Didyma'dan ele geçen yuvarlak altar[110] üzerinde bulunan İon kymaları 6. yüzyıl üçüncü çeyreği özelliğini yansıtır.

Kyma 9, etli ve yuvarlak kenarlı kyma çerçevelerine, "U" formunda üstten aşağıya bombe yaparak inen geniş kymalara ve nokta şeklinde kama formundan sıyrılıp,

---

[101] Ohnesorg 1996, 41-43, Abb. 3; Gruben 1996, 66-68, 74, Abb. 6-8, 18; Gruben 2001, 375-380, Abb. 283, 284.
[102] Boardman 1959, 199; Gruben 1996, Abb. 18.
[103] Gruben 2001, 83, 85; Dinsmoor 1913, 68-71, Fig. 11-1; Dinsmoor 1950, 138.
[104] Boardman 1959, 203, 205; Dinsmoor 1950, 125;
[105] Boardman 1959, 204-205; Gruben 1996, 74, Abb. 17; Gruben 2001, 387, Abb. 293; Alzinger 1975, 172-174, Abb. 5.
[106] Hahland 1964, 212, 220, Abb. 93-94; Müller-Wiener 1988, 126, Abb.73; Gruben 2001, 349-350, Abb. 264; Boardman-Dörig-Fuchs-Hirmer 1992, 36, Abb. 48.
[107] Hahland 1964, 168-169, Abb. 25; Tuchelt 1992, 50-51, Abb. 80-82; Koenigs 1980, 65-67, Abb. 8; Boardman-Dörig-Fuchs-Hirmer 1992, 36, Abb. 49; Pedersen 1994, Fig. 17; Boardman 1959, 208.
[108] Weber 2002, 231-234, 238-244, Abb. 2a, 8d, 9-11, 14a, 16-17.
[109] Weber 1967, 136, Abb. 8.3; Koenigs 1986, 115.
[110] Tuchelt 1992, 51-52, Abb. 84.

daha uzamış ve sivrilmiş kamalara sahip olmasıyla, yukarıda anlatılan kyma grupları içinde en çok, 6. yüzyıl ortası özelliklerini yansıtan örneklere yakındır ve M.Ö. 550-540 arasına tarihlenen bir yapıya ait olmalıdır.

2005 yılında Hellenistik teras duvarının batısında açılan II. Kesit Açma'da ele geçen inci dizili parça *(GNP 109)*, 9.5 cm.'lik çift inci dizisi aks ölçüsü ve işçiliğiyle Kyma 9 ile uyum sağlar (Lev. 25b; Şek. 30a) . Bu parça, Kyma 9'un altına gelecek şekilde, onunla aynı yapıda kullanılmış olmalıdır. Myus Dionysos Tapınağı sütunları[111] (Lev. 25c), Miletos[112], ve Didyma[113]'dan ele geçen altarlar üzerinde , İon kymationu sırası altında yer alan inci dizileriyle form olarak benzerlik gösterir. Hepsinde de inci yassı ve yuvarlak sırtlı pullar arasındadır; şişkin incilerin yan taraflarının pullara tamamen bitişik olduğu, sadece alt taraflarının yuvarlatıldığı görülür ve inciler sık bir şekilde dizilmişlerdir. Kyma 9'un kamaları bloğun alt kısmında yer aldığından, bloğun altına gelecek olan inci dizisi, kamalar görülecek şekilde içeri çekilmelidir.

<u>Kyma 10</u> (Lev. 23; Şek. 28a):

Toplam uzunluk	**:**	17.3 cm.
Toplam yükseklik	**:**	11 cm.
Toplam genişlik	**:**	5.8 cm.
Korunan kyma çerçevesi genişliği	**:**	1.9 cm.
Palmet uzunluğu	**:**	5 cm.
Korunan palmet yüksekliği	**:**	6.5 cm.

İon kyma dizisinin köşesine ait parçada *(HHR 245)*, kyma çerçevesinin bir kısmı ve köşede bir palmet korunmuştur. Palmetin yarısı önden yarısı da yandan görülecek şekilde yapılmıştır; yan kenarda yer alan kyma çerçevesine ait olabilecek küçük kısım, kyma bloğunun yapının yanını da çevirdiğini gösterir. Palmet, uçları yuvarlatılmış dokuz yaprağa sahiptir; palmetin orta yaprağının uç kısmı korunmamış

[111] Weber 2002, 246-251, Abb. 18-20, 21a, 24.
[112] Koenigs 1986, 113-115, Abb. 11.1-2.
[113] Tuchelt 1992, 51-52, Abb. 84-85.

olsa da, kalan kısımdan merkez yaprağın daha çıkıntılı yapılarak vurgulandığı anlaşılır. Palmet yapraklarının üstünde, yukarı doğru kıvrılmış, ucu içeriye doğru spiral yapan bezeme bulunur.

Gümüşçay Polyksena Lahdi'nin kapağında, altta yer alan kyma dizisinin köşesinde (Lev. 19a) köşe yapmadan, tümü ön yüzeye işlenmiş palmet bezemesi bulunur[114]. Beş yapraktan oluşan palmetin yaprakları buradakinden farklı olarak yukarı bakmaktadır; ucu içeri doğru spiral yapan bölüm de aşağıda bulunur.Yukarıda, diş dizisinin üstünde yer alan kyma dizisinin köşesinde ise, yarısı ön kısma, yarısı köşe yapıp döndüğü diğer yana işlenmiş olan yedi yapraklı palmet bulunur. Bu palmetin de yaprakları yukarı bakmaktadır. Palmet yaprakları ve alt kyma sırasında yer alan spiral form olarak Kyma 10'dakilere benzer; ayrıca üç palmetin de yapraklarının uçları yuvarlatılmıştır ve yapraklar birbirine bitişik olarak yapılmıştır. Ancak Polyxena Lahdi'ndekinden farklı olarak Kyma 10'daki palmet yapraklarının daha kavisli olduğu görülür. Didyma'dan ele geçmiş bir İon kyma parçasının başlangıç kymasında[115] kullanılmış olan palmet yapraklarının uçlarının yuvarlaklığı benzerlik gösterir (Lev. 26a), ancak bu palmetin yaprakları da Kyma 10'un palmet yapraklarına göre daha az kavislidir.

<u>Kyma 11</u> (Lev. 26b):

Parçanın üzerinde sadece kymanın kendisi, kymanın sol taraf çerçevesinin bir kısmı, kamanın üst yarısı ve sağ tarafa gelecek olan kymanın çerçevesi korunmuştur *(HHL 60)*. Toplam korunan uzunluğu 11.3 olan parçada, kymanın kendi uzunluğu 6.2 cm., yüksekliği ise 8 cm.'dir. Kymanın omuzları yukarıdan aşağıya kavis yaparak oval profil alır ve kymalar üçgen forma girmiştir. Kymanın, sol tarafında korunan kyma çerçevesinden ayrıldığı görülür. Kymanın yanında yer alan kamanın merkez çizgisi kymayı diğer gelecek olan kymadan tam olarak ayırmıştır; boydan boya tam yüksekliğe ulaşmıştır.

[114] Sevinç 1996, 255, Fig. 8; Ateşlier-Öncü 2004, 63.
[115] Hahland 1964, 213-216, Abb. 82-87.

5. yüzyılın ikinci çeyreğinin örnekleriyle karşılaştırıldığında kyma çerçevesi konturunun daha fazla üçgenleşmiş olduğu ve kymanın kamadan iyice ayrıldığı görülür[116]. 5. yüzyıl ortalarında kama merkez çizgisi artık boydan boya yüksekliğe ulaşmaktadır[117]; burada da kymanın kamasının tam boy yükseklikte olduğu görülür. Ayrıca kymanın 5. yüzyıl ortası öncesi örneklere oranla kamadan daha fazla ayrılmış olup, bağımsız bir parça haline gelmeye başladığı görülür. Tüm bu özelliklerine bakılarak, az bir kısmı korunsa da, bu kymanın 5. yüzyıl ortasından daha geç bir tarihe ait olduğu kesindir.

IB- 3 Lotus Palmet Frizli İon Kyması [118] (Lev. 26c):

Toplam blok uzunluğu	**:**	44 cm.
Toplam blok yüksekliği	**:**	8.1 cm.
Toplam blok genişliği	**:**	27.6 cm.
Korunan lotus-palmet bezeme uzunluğu	**:**	18 cm.

1992 yılında kazı ekibine teslim edilen lotus-palmet frizli kristalize mermer bloğun her iki yan kenarı da kırık olup, bloğun ön yüzündeki iki lotus ve iki adet palmet bezemesi korunmuştur. Palmetler uçları yuvarlatılmış dokuz yaprağa sahiptir; palmetlerin merkez yaprağı diğer yapraklara oranla daha yüksek tutularak vurgulanmıştır. Palmet tomurcuğunun dibinden çıkan sivri uçlu kama bezemesi blok altına dek uzanır. Lotus çanak yaprakları iki yana açılan tek gövde şeklinde işlenmiş olup, alt tomurcuklarından aşağıya doğru sivri uçlu birer kama çıkmaktadır. Lotus ve palmetler birbirleri ile, ucu içeriye doğru spiral yapan, eğik pozisyondaki asimetrik "S" formlu bezemelerle bağlanmıştır. Didyma'dan ele geçmiş bir İon kyma parçasının başlangıç kymasında kullanılmış olan "S" formlu bezeme[119] (Lev. 26a) buradaki örnek ile benzerlik gösterir. Bunun yanında, "S" spiralinin köşesinden fışkıran palmet[120] de benzerlik gösterir. Bloğun üst kenarı, lotus palmet bezemelerinin hemen üzerinde yer alan ince işli, 0.9 cm.'lik bir hat dışında, kaba işçiliğe sahiptir. Buradan bloğun üzerine

[116] Alzinger 1975, 177.
[117] Thieme 1993, 49.
[118] Ateşlier 1999, 80-81.
[119] Hahland 1964, 213-216, Abb. 82-87.
[120] Hahland 1964, Abb. 82-87.

başka bir blok daha yerleştirildiği anlaşılıyor, ancak rahat görüş sağlamak amacı ile, yerleştirilen blok 0.9 cm. geriye çekiliyordu. Blok alt yüzünde, bu defa daha geniş bir hat ince işli olarak bırakılırken, gerisinde kalan bölüm kabaca derinleştirilerek, buraya yerleştirilecek diğer bloğa oturma zemini hazırlanmış olunuyordu. Olasılıkla, buraya gelecek olan blok geriye çekilerek yerleştiriliyor, böylece yapının çatı sisteminin görüş açısını derinleştirmek amacı ile düzenli biçimde aşağıya doğru basamaklandırılması sağlanıyordu.

Daskyleion lotus-palmet frizinin benzer örnekleri, stil olarak biraz farklı olsa da, Khios[121] ve Thasos[122] (Lev. 12a) Adaları'ndan 6. yüzyılın sonlarına ait olan örneklerle karşılaştırılabilinir. Fakat Daskyleion örneğindeki palmetlerin yuvarlatılmış uçlara ve beşik çatı şeklinde olmayan, yuvarlak profilli palmet yapraklarına sahip olması nedeniyle geç 6-erken 5. yüzyıla tarihlenen Khios örneklerinden daha erken olması gerekir. Lotusun en yakın örneği, Miletos'dan ele geçen Geç Arkaik Dönem'e ait İon kyma bloğunun köşe geçişinde kullanılmış lotusda görülür[123].

İon tarzı bir yapının çatısında kullanılan lotus-palmet frizli çatı elemanlarının kullanım yerleri konusunda Thasos'dan bulunmuş bloklar[124] (Lev. 12a) fikir verir. İki fascialı ve üst kenarı boyunca inci dizisine sahip bir monoblok architrav parçasının üzerinde yer alan lotus-palmet frizi, bu tür malzemenin architravın hemen üzerinde ona bitişik olarak kullanılmış olduklarını gösterir. Thasos parçasının architrav ile birlikte monoblok bir gövde üzerinde işli olması ve Khios buluntularının da aynı şekilde architrav üzerinde kullanılması, bu parçaların kullanım yerleri hakkında kesin bilgi verir.

[121] Boardman 1959, 189-193, Pl. 29d, 31d.
[122] Bakalakis 1956, Abb. 16,18.
[123] Hahland 1964, 210, Abb. 92.
[124] Bakalakis 1956, Abb. 18.

IB- 4 Dişli Bloklar (Geisipodes)[125] (Lev. 17a; Şek. 26b, 30b, 31a):

Toplam blok uzunluğu	**:**	38.9 cm.
Toplam yükseklik	**:**	20.5 cm.
Diş çıkıntı yüzeyi uzunluğu	**:**	12 cm.
Diş derinliği (üstte)	**:**	10 cm.
Diş derinliği (altta)	**:**	9.4 cm.
Diş çıkıntısı arasında kalan mesafe	**:**	10 cm.
İnci dizisi yüksekliği	**:**	2.6 cm.
İnci dizisi uzunluğu	**:**	5.1 cm.
İnci dizisi çift aks uzunluğu	**:**	10.2 cm.
Taenia yüksekliği	**:**	5.2 cm.
Diş yüksekliği	**:**	12.7 cm.

Hellenistik teras duvarı yıkıntıları arasında bulunan, grimsi-mavi damarlı Prokonnessos mermerinden işlenmiş dişli bloğun, sol kenarı tamamen kırıktır. Yalnızca tek diş çıkıntısı korunmuş olan bloğun sağ kenarı orijinal olarak korunmuştur. Dişli blokların diş çıkıntıları üzerinde 5,2 cm yüksekliğinde taenia yer alır. Bloğun sağ yarısının üst çizgisi boyunca inci dizisi korunmuştur.

Dişli bloğun ön yüzü, diş çıkıntısı ve taenia da dahil olmak üzere küçük dişli keski ile işlenmiştir. Blok yan yüzü, diş girintisini çerçeveleyen bir dişli keski kuşağına sahiptir, geride kalan kısım sivri uçlu keski ile biçimlendirilmiştir; arka kenara doğru, daha kaba şekilde, sivri uçlu çekiç işi görülür. Blok üst yüzeyinin dışarıya bakan kenarında ince dişli keski ile çalışılmış, geri kalan kısım ise kabaca bırakılmıştır. Yana gelecek blok için yuvarlak delikli kırlangıç kuyruğu kenet kullanılmış, ayrıca bloğun yerine daha rahat şekilde yerleştirilmesi amacıyla üç adet çekme yuvası yapılmıştır.

1966 yılında Ekrem Akurgal tarafında İstanbul Arkeoloji Müzesi'ne götürülen üç adet büyük dişli blok (Lev. 27a), 1 no'lu dişli blokla aynı ölçülere sahiptir. İstanbul Müzesi'ne götürülen dişli bloklardan birinin köşe bloğu olması, aynı teras duvarında bulunan kesme bloklar ve architrav bloklarında olduğu gibi, ait olduğu yapının kenarlarını da dolaştıklarını gösterir.

[125] Ateşlier 1999, 94-95; Ateşlier 2001, 149-150.

Dişli bloğun diş çıkıntıları üzerinde 5.2 cm. yüksekliğinde taenia yer alır. Aynı taenianın bir benzeri Gümüşçay Polyksena Lahdi'nin kapağı üzerinde bulunan diş kuşağında görülebilir[126] (Lev. 18b).

Erken dönem Batı Anadolu İon mimarisinde ele geçen en erken örneklerden[127] biri Arkaik Dönem'e ait Larisa dişli bloğudur[128]. Geç Arkaik Dönem'e tarihlenen Labraunda dişli blokları da bir diğer örnektir[129]. Arkaik Dönem Ephesos Artemis Tapınağı[130] ve Arkaik Didymaion'un[131] rekonstrüksiyon çizimlerinde de kyma dizisinin üstünde dişli bloklar kullanıldığı görülür[132].

Blokların üst çizgileri boyunca yer alan inci dizileri, bloğun üzerine gelecek olan İon kymasının aks ölçülerini verir. 10.2 cm. olan inci dizisi çift aks uzunluğu, stili, işçiliği ve mermeri ile Kyma 6 ile uyum içindedir; Kyma 6 dişli bloğun üstünde yer alıyor olmalıdır. Dişli blokların 12 cm.'lik diş çıkıntısı uzunluğu da, yine teras duvarında ele geçmiş olan, stil ve işçilik bakımından uyum gösteren, Kyma 4 ve 5'in 12-14 cm.'lik üst genişliğine uyar. Bu durumda orijinal yapıda dişli blokların altında Kyma 4 ve 5'in, üzerinde ise küçük kymaların yer almakta olduğu düşünülmektedir.

Hellenistik teras duvarında devşirme olarak kullanılmış ve hala duvarda bulunan dişli bloğun diş çıkıntıları yarım, taeniası ise tam olarak korunmuştur. Korunan ölçülerine bakıldığında; diş çıkıntı yüzeyi uzunluğu, taenia yüksekliği, diş derinliği ve inci ölçüleriyle dişli blokla uyum içindedir, ayrıca işçilik ve mermerleri de aynı özellikleri gösterir. Her ikisi de Hellenistik teras da bulunan dişli bloklar aynı yapının dişli blok kuşağına ait olmalıdır.

IB- 5 Mermer Antefiks[133] (Şek. 31b):

Arkaik sur duvarı dolgu-sondaj çalışması sırasında, üzeri palmet bezeli mermer bir antefiks parçası *(DUL)* ele geçmiştir. İçbükey profilli yapraklardan meydana gelen

[126] Sevinç 1996, 255, Fig. 8; Çevirici 2006, 17-18; Ateşlier-Öncü 2004, 64; Öncü 2004, 162.
[127] Erken İon mimarisinde dişli blok kullanımı için bknz.: Öncü 2004, 159-164, Bingöl 2001, 32-34.
[128] Wesenberg 1996, 14, Abb.13; Öncü 2004, 162.
[129] Thieme 1993, 48-50, Fig. 5-6; Roos 1976, 103.
[130] Gruben 2001, 389, Abb. 297-298.
[131] Gruben 2001, 402, Abb. 301.
[132] Roos 1976, 103-104.
[133] Ateşlier 1999, 111-112.

palmetin üç yaprağı korunmuştur. Mermer antefiks parçası, çatısında mermer kiremitlerin yer aldığı önemli bir yapıya ait olmalıdır.

IB- 6 Mermer Çatı Kiremitleri (Lev.27b-d, 28-30):

Daskyleion'dan kesin olarak mermer kiremit parçası olarak nitelenebilir 5 parça ele geçmiştir. Bu parçaların tamama yakını Hellenistik teras duvarının güney ucunun doğusunda açılan Güney Yamaç I Açması'nda bulunmuştur.

2005 yılında Güney Yamaç I Açması'dan ele geçen *GMP 44* (Lev. 27b, 27c, 27d) ve *GMP 45* (Lev. 28a-b) kodlu parçalar ile 2004 yılında ele geçen *GEY* (Lev. 29a-c) kodlu parçanın form ve işleniş olarak incelendiğinde aynı olduğu görülür. Parçaların üst yüzeyleri dişli keski ile işlenmiştir; alt kısımda ise dişli keski ile işlenmiş 2.8 cm.'lik çıkıntı yapan kuşağın arkası, kabaca sivri uçlu keski ile işlenmiştir. Üç parçanın da üst kısmında, biri aşağı doğru verev şekilde inen, diğeri ise düz olan, dişli keski ile işlenmiş kısım bulunur; düz işlenmiş alanın genişliği, bu alanın arkası kaba işlendiğinden, 3.6-4.9 cm. arasında değişir, aşağı doğru verev şekilde inen kısım ise 3.4 cm.'dir. Her birinde üstte dişli keski ile işlenmiş alanın toplam genişliği 5.5 cm., yandan yükseklikleri ise 4 cm.'dir. Ölçülerin birlik içinde olması, aynı türden çatı kiremidine ait olmaları gerektiğini gösterir. Pişmiş toprak çatı kiremitleri[134] ile karşılaştırıldıklarında form olarak farklılık gösterseler de çatı kiremidi mantığı içinde düşünüldüğünde, bu parçaların mermer stroter parçaları[135] olarak nitelendirebiliriz. Bu durumda üst kısım olarak tanımlanan, dişli keski ile işlenen kısım altta, diğer taraf ise kenarda yer alan dişli keski ile işlenmiş kısım yukarı doğru gelecek şekilde durmalıdır. Büyük ihtimalle alt kısımda dişli keski ile işlenen kısım yukarıda kalacak şekilde durmalı, kabaca işlenmiş kısım zemine oturmalıdır, böylece yukarıdaki ince işlenmiş kuşak dik pozisyon alacaktır.

Yine Güney Yamaç I Açması'ndan bulunan *GOB 12* ve *GOB 31* (Lev. 30a-c) kodlu mermer kiremit parçalarının, üst kısımda sahip oldukları üçgen profillerinden

[134] Pişmiş toprak çatı kiremitleri için bknz.: Müller-Wiener 1988, 45-49, Abb. 14-15, 54-55; Wikander 1988, 203-216; Wikander 1990, 285-290; Wikander 1992, 151-161; Gruben 2001, 39, Abb.24; Kohte 1915, 213-219; Schneider 1990, 211-222.
[135] Müller-Wiener 1988, Abb. 15,9.

dolayı kalypter[136] parçası olabileceği düşünülür. Üst kısmı dişli keski ile işlenmiş parçanın, alt kısmının yarısı sivri uçlu keski ile işlenmiş, diğer yarısı ise kaba bırakılmıştır. Stroterin yukarı bakan kenarlarının üstünü kapatacak olan üçgen profilli kısmın bir kenarı tam korunmuş, diğer kenarının ise sadece kısa bir kısmı korunmuştur *(GOB 31).*

İon yapıları içinde Naxos-Sangri'deki Arkaik Dönem Demeter Tapınağı'nın[137], Delos Apollon kutsal alanındaki Naxos Oikosu'nun[138] (M.Ö. 580) ve Delos Athena Tapınağı'nın[139] (M.Ö. 420) çatılarının mermerden yapıldığı bilinir. Geç dönem olsa da Paros'da ele geçen mermer kalypter parçası Daskyleion kalpter parçasıyla form olarak benzerlik gösterir[140] (Şek. 32).

Mermer çatı kiremitlerinin kullanıldığı bir yapının gövdesi de mermer olmalıdır. Ele geçen mermer antefiks ile birlikte, bu mermer çatı kiremitleri mermerden yapılmış önemli bir yapıya ait olmalıdırlar.

[136] Müller-Wiener 1988, Abb. 15.
[137] Hoepfner 2001, 491, Abb. 1.
[138] Hoepfner 2001, 492, Abb. 3-4.
[139] Hoepfner 2001, 496, Abb. 9-14.
[140] Ohnesorg 1978, Abb. 5.

IC- SÜTUNLAR

IC- 1 İon Sütun Tamburu Parçaları (Lev. 31, 32a-b ; Şek. 33):

2005 yılında Hellenistik teras duvarının doğusunda ele geçen İon sütun tamburu parçası *(GCB 453)* (Lev. 31; Şek. 33), bir İon sütunun son tamburuna aittir. Tambur üzerinde, yedi adet incinin korunduğu bir inci dizisi yer alır. İnci dizili kuşaktan sütun yivlerine geçişte 3 cm.'lik bir boşluk vardır. Tambur parçasının üst kısmın iki yiv oluğu korunmuştur.

Bu tambur parçası İon sütununun son tamburuna ait olmalıdır. Tamburun üst kısmında yer alan inci dizileri, İon başlığının volütleri arasında yer alan İon kymalarının altına gelecek olan inci dizisine ait olmalıdır. İncilerin çift aks ölçüsü 6.5 cm.'yi vermektedir; böylece üzerine gelecek, volütler arasındaki kymaların aks ölçüsünün de 6.5 cm. olması gerektiğini söyleyebiliriz. Bu tür tambur örneklerine birçok İon sütununda rastlanılabilir[141] (Şek. 34a). Hepsinde de inci dizisinden yivlere geçişte kavisli bir boşluk bırakıldığı görülür. Sütun tamburlarında inci kullanımına, sütun yivlerinin başlayacağı ilk sütun tamburunda da rastlanılır[142] (Lev. 25c). Ancak sütun kaidesine oturan bu inci dizilerinden hemen sonra sütun yivleri başlamaktadır. Bizim tambur parçamızda inci dizisi ile yivler arasında boşluk olması ve inciden yivlere geçişte içe doğru kavisli profil görülmesi, bunun bir İon başlığının son tamburuna ait bir parça olduğunu kanıtlar.

Tambur üzerindeki inciler yapı olarak incelendiğinde, incilerin oldukça yuvarlaklaşmış olduğu ve yanlarında yer alan makaralara sadece yan orta kısımlarıyla bağlandığı görülür. İnciler arasındaki makaraların da birbirinden ayrılıp sivrileştiği görülür. Elimizdeki 5. yüzyılın ikinci çeyreğine ait inci dizileriyle karşılaştırdığımıza, bu incilerin ve makaraların birbirinden daha fazla ayrılmasından ve aralarının açılmasından dolayı daha geç bir tarihe ait olmalıdır. Tambur parçası üzerinde görülen kaliteli işçilik ve detaylandırmalar bu parçanın önemli bir yapıya ait olabileceğini gösterir.

---

[141] Gruben 1996, Abb. 17; Chitham 1987, 68-69, Abb. 20-21; Kohte 1915, Abb. 114; Alzinger 1975, Abb. 8; Gruben 2001, Abb. 297-298, 301; Müller-Wiener 1988, Abb. 70, 72; Boardman-Dörig-Fuchs-Hirmer 1992, 19, Abb. 9-10; Pedersen 1994, 21, Fig. 8a.

[142] Weber 2002, 221-266.

Ele geçen bir diğer İon sütun tamburu parçası da, yine İon başlığının en üst tamburuna ait bir parçadır *(GNP)* (Lev. 32a-b). Hem profil hem de üzerinde bulunan inci dizili yapı bakımından az önce bahsedilen tambur parçasıyla benzerlik gösterir. Ancak bu parçada incilerin makaralardan iyice ayrıldığı, makaralara sadece ortadaki küçük bir kısmın temas ettiği görülür ve aynı şey makaralar için de geçerlidir. Bu da bu parçanın biraz daha geç bir tambura ait olduğunu gösterir.

IC- 2 İon Sütun Başlıkları

Başlık 1 [143] **(Lev. 33a):**

Korunan toplam uzunluk	**:**	76 cm.
Toplam yükseklik	**:**	29.3 cm.
Korunan genişlik	**:**	58.7 cm.
Abacus yüksekliği	**:**	7.5 cm.
Canalis yüksekliği	**:**	14 cm.
Rozet çapı	**:**	12.4 cm
Canalis alt çizgisi ile rozet arası	**:**	0.6 cm.
Canalis üst çizgisi ile rozet arası	**:**	0.7 cm.
Sütun oturma yüzeyindeki dübelin ölçüsü	**:**	8.4 x 7.5 cm.
Sütun oturma yüzeyindeki dübelin derinliği	**:**	7.1 cm.
Sütun çapı	**:**	60.8 cm.

Ergili Köyü'nde bir evin bahçesinde bulunmuş olan İon başlığı, sahip olduğu bezeme elemanları ile geleneksel İon sütun başlığı bezeme anlayışının dışına taşan özelliklere sahiptir. Volüt, pulvinus ve ekhinus bölümleri kırık olan başlık, muhtemelen bir duvarda devşirme olarak rahatça kullanılması için dikdörtgen şekle sokulmak istenmiştir. Başlığın ön ve arka yüzündeki ekhinus kymaları tamamen kırılarak koparılmıştır; abacus kısımları da aynı şekilde bilinçli olarak kırılmıştır. Abacusun sadece sınırları gözlenebilmektedir; abacus üzerindeki olası bezemeler de bu tahribattan etkilenmiş ve hiçbir bezeme elemanı korunmamıştır. Başlığın yalnızca tek cephesinde

[143] Ateşlier 1999, 105-108; Ateşlier 2001, 153-154.

volüt izi korunmuş olup, volüt kanalının profili ve ekhinus köşe palmetinin tomurcuğu izlenebilmektedir. İon başlıklarında nadiren rastlanılan canalis rozeti, başlığın her iki cephesinde de kullanılmıştır; rozetin altında her iki yöne doğru, içlerinden uçları spiral şeklinde kıvrılan birer dal fışkıran, birer yaprak kıvrımı çıkmaktadır. Başlığın ayırt edici diğer bir özelliği de anthemion bezemeli pulvinuslara sahip olmasıdır. Her ne kadar pulvinuslar kırık durumda olsalar da, küçük parçalar halinde koruna gelmiş olan lotus-palmet izleri bunu kanıtlamaktadır. Başlığın sütun oturma çapı 60.8 cm.'dir; bu çapa göre başlığa ait sütun yüksekliğinin yaklaşık 5.5-6 m. olması gerekir.

Başlığın canalis merkezlerinde bulunan rozet bezemeleri ve pulvinusda yer alan anthemion bezemeleri, başlığın bilinen örnekler içinde ünik olduğunu gösterir. Canalis rozeti ve anthemion bezemeli pulvinusun ilk kez bir arada kullanıldığı bu başlık, İon başlıklarında görülen geleneksel bezeme tarzının dışına çıkarak, daha zengin dekore edilmiştir.

Batı Anadolu'da anthemion bezemeli İon başlıklarına örnek olarak, Labraunda'daki A (Maussollos) ve B (Idreus) andronlarının sütun başlıkları ve Zeus Mabedi sütun başlıkları gösterilebilir[144]. M.Ö. 4. yüzyılın ortasına tarihlenen andronların başlık pulvinusları lotus-palmetlerle titiz şekilde bezenmiştir. Geç Arkaik-Erken Klasik Dönem'de Samos Heraionu Polykrates Mabedi'nde kullanılan İon başlıkları da anthemion bezemeli pulvinuslara sahipti[145]. Güney İtalya'da M.Ö. 5. yüzyılın ilk yarısına tarihlenen Metapontum İon Mabedi'nde de aynı başlıklar görülür[146]. Daskyleion başlığının rozeti altından her iki yöne doğru fışkıran dalların benzerini M.Ö. 550'lere tarihlenen Samos Heraionu Rhoikos Altarı'nın[147] ante başlığının kenarlarında görülür. Burada da, ucu dikenli bir yaprağın içinden çıkan ve uçları spiral yapan dal, bu bezemenin 6. yüzyılın ortalarında da İon mimarisinde kullanıldığını göstermektedir.

Başlığın yapısal formu ve canalisin kavisi Klasik Dönem İon başlıklarında görülen özellikleri yansıtır. Canalis formu ve canalis ile abacus arasındaki uyum

[144] Hellström 1994, 40-43, Abb. 9-14; Pedersen 1983, 107-115; Pedersen 1994, 27-28, Fig. 20-21.
[145] Pedersen 1983, 107-112; Pedersen 1994, 27.
[146] Pedersen 1983, 107; Müller-Wiener 1988, Abb. 71a.
[147] Müller-Wiener 1988, Abb. 73.

Ephesos'dan bulunmuş olan Geç Arkaik-Erken Klasik İon başlığına benzemektedir[148]. Histria buluntusu olan ve M.Ö. 500-480 tarihlerine verilen abacussuz bir İon başlığının canalis kavisi de başlıkla benzerlik gösterir. İçbükey volüt kanalının profili M.Ö. 510-460 yılları arasına tarihlenen Histria ve Thasos'dan ele geçen diğer başlıklarla uyum içindedir.

Canalisin merkezindeki rozet bezemesi başlığın en ayırt edici özelliğidir. İon başlıklarında bu tür bezeme tarzına nadiren rastlanılır. Kavalla (Neopolis) Parthenos Mabedi'nden bilinen İon başlığının canalis merkezinde bir rozet yer alır; başlık M.Ö. 5. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlenir[149]. Khios'tan ele geçen, geç 5. yüzyıla tarihlenen, başka bir başlıkta da canalisin merkezinde kabartma palmet süslemesi yer alır[150]. Qizqapan kaya mezarının cephesinde yer alan İon başlıklarının volütlerinin merkezinde kabartma palmetler bulunur[151].

<u>Başlık 2</u> (Lev. 33b, 33c):

2006 yılında ele geçen İon başlığının *(HIC 11),* volütünün ve pulvinusunun bir kısmı korunmuştur. Korunan volüt uzunluğu 16.5cm., volüt yüksekliği ise 12 cm.'dir. Başlığın pulvinusunun yarısı korunmuştur; korunan uzunluk 21 cm'dir. Pulvinus üzerinde birbiri üzerine bindirilmiş dört yaprak sırası yer alır. Her yaprağın ucu bir üst sırada yer alan iki yaprağın arasına gelecek şekilde yerleştirilmiştir. Volüt spirali ayırıcı çizgileri arasında yer alan volüt kanalları oldukça derin yapılmıştır.

2006 yılında, yine teras duvarının doğusunda ele geçen İon başlığı parçası *(HOT 54)* (Lev. 34; Şek. 34b, 34c) volüt kanallarının derinliği, pulvinusunun üst üste bindirilmiş yapraklarla bezenmesi ve bu yaprak ölçülerinin uyuşmasıyla Başlık 2 ile aynı başlığa ait olması gerektiğini düşündürür. 2001 yılında ele geçen *(EPL)* bir diğer yaprak bezemeli parça, çok küçük bir parça halinde korunmuş olsa da, formu açısından üst üste bindirilmiş yaprak bezemeli pulvinuslu İon başlığına ait olabileceğini gösterir (Lev. 35a-35b; Şek. 35a-35b). *GOF 41* (Lev. 36a-b; Şek. 36a-b), *BKT* (Lev. 36c; Şek. 36c)ve *HNR 42* (Lev. 36d; Şek. 36d) kodlu yaprak bezemeli parçaların, Başlık 2

[148] Alzinger 1975, 177, Abb. 6b, bf.
[149] Boardman 1959, 209-210.
[150] Boardman 1959, 188; Alzinger 1975, 192.
[151] Ateşlier 2001, 154.

(HIC 11) ve *HOT 54* ve *EPL* kodlu parçalar gibi, çok küçük bir parça halinde korunmuş olsalar da, formu açısından üst üste bindirilmiş yaprak bezemeli pulvinuslu İon başlığına ait oldukları görülür. Bu üç parçada diğerlerinden farklı olarak, üst üste binmiş yaprak bezemeli pulvinustan, sütun başlığının volüt kısmına geçiş bölümü korunmuştur; bu geçişin yuvarlatılmış iki silme ile yapıldığı görülür. Tüm bu parçalar ufak tefek ölçüm farkları gösterseler de form olarak üst üste binmiş yaprak bezemeli pulvinusa sahip sütun başlığına aittirler.

ID- TERAS-SUR YAPISI (Lev.37)

Hisartepe'nin güneydoğu yamacında uzanan, Pers Terası olarak adlandırılan teras- sur duvarı, andezit ve kireçtaşı bloklardan oluşmaktadır.1997 yılından itibaren kazılan teras duvarının en iyi korunduğu yerde yüksekliği 5 m.'dir ve henüz 120 m.'si ortaya çıkarılmıştır. Duvarın arka yüzünün olmaması ve duvarın arkasında kalan bölümün açık sarı renkli anakaya parçacıkları ile doldurulması sonucu bir tür teraslama yapılmıştır; bu yüzden teras-sur duvarı olarak adlandırılmıştır[152]. Alt yapısı kabaca işlenmiş, kareye yakın şekilli, iri andezit bloklardan yapıldığı, üst yapısının ise kerpiçten yapıldığı anlaşılır. 2001-2002 yılı çalışmalarında teras duvarının kuzey kısmında, köşeleri dik işlenmemiş, ince işçiliğe sahip olmayan andezit blokların üzerinde düzenli olmayan isodomik duvar yapısı gösteren[153], kolay kırılabilen, dik kenarlı kireçtaşı bloklar ortaya çıkarılmıştır. Bu kısımda duvar tekniğinin değişmesi, bu kısmın daha farklı bir işleve sahip olabileceğini düşündürür. Teras üst yapısının kerpiç bloklardan oluşturulduğu, 2002 yılında yapılan kazılarda yamaç kesitlerinde sık sık ele geçen kerpiç bloklarla kesinlik kazanmıştır. İsodomik duvarın bittiği ve kerpiç duvarın başladığı düzlemde, duvar üzerinde kerpiçleri daha sağlam bir zemine oturtmak için küçük taşlardan yapılmış ince bir düzlem oluşturulmuştur (Lev. 37b).

Teras duvarının dolgusu, Hisartepe'nin doğu yamaçlarında yer alan 6. yüzyıl ortalarına ait küçük Lydia yapılarını örter.Teras-sur duvarının yamacın altına inşa edilme nedeni; hem önündeki alanın düzlem olmasından dolayı kayma tehlikesine maruz kalmadan, daha sağlam bir yapıya sahip olacak olması, hem de arkasında

[152] Ateşlier 1999, 62.
[153] Müller-Wiener, 1988, 68-69, Abb. 29; Akarca 1998, 114-116, Fig. 65.

barındırdığı dolgu ile yamaçları örtecek, böylece tepenin kullanım alanını da genişletecek olmasıdır[154].

Daskyleion teras-sur yapısı Pers teras yapılarıyla karşılaştırıldığında benzerlik göstermektedir[155]. Teras duvarının kuzeyinin düzgün işlenmiş kireçtaşı bloklarla kaplı olması, burada ya bir girişin olduğunu ya da ele geçen bazı orthostad parçalarına dayanarak, bu bloklar üzerinde Persepolis'te olduğu gibi kabartmalı orthostadların olabileceğini düşündürür[156].

Teras duvarı sahip olduğu özelliklerle, Persler'in Batı Anadolu'yu ele geçirmiş olduğu M.Ö. 546 tarihinde, Daskyleion'a atanan Pharnukhos'un bu savunma sistemini yaptırdığı düşünülür. Bir yönetim merkezinin savunma duvarına göre gösterişsiz ve işçiliğinin kaba olması, bu duvarın biraz acele inşa edildiğini düşündürür. Bunun nedeni Pharnukhos'un Daskyleion'a gelir gelmez acele şekilde teras-sur inşasına giriştiğidir. Çünkü yöneticiliğini yaptığı merkezin en başta iyi bir savunma sistemine sahip olması gerekiyordu[157].

Hisartepe'nin doğu kenar yamacının güney bölümünde ortaya çıkarılan teras-surun, tepenin doğu yamacının eğimi az olan noktasında, dolayısıyla arkasında en çok dolguyu barındıran yerinde, euthynteria üzerinde yükselen altı taş sırasından sonra üç kademe halinde geriye doğru basamaklandırılmış olması da duvarın arkasında kalan dolgunun yaptığı basıncı engellemek amacıyla olmalıdır. 6. yüzyılın ikinci yarısına ait olan Sardes teras duvarlarında da arkadaki dolgunun taşınması amacına yönelik benzer biçimde, ancak bu defa euthynteria bloklarında üç kademe halinde basamaklandırmayı görmek mümkündür[158].

[154] Ateşlier 1999, 62.
[155] Pers mimarisindeki teras yapıları için bknz.: Kleiss 1998, 227-253; Trümpelmann 1988, Kat. 5.
[156] Bakır 2003, 8.
[157] Ateşlier 1999, 62-63.
[158] Greenewalt 1987b, Fig. 23-24; Ateşlier 1999, 63.

BÖLÜM II- REKONSTRÜKSİYON ÖNERİLERİ

Daskyleion'dan ele geçen mimari buluntular kesin olarak üç farklı döneme tarihlenmektedir; bunlar 6. yüzyıl ortası, 6. yüzyılın son çeyreği ve 5. yüzyılın ikinci çeyreğine aittir. Bunların dışında 5. yüzyıl ortasından biraz daha geçe ait olması gereken bir buluntu grubu daha vardır.

Kyma 9 (Lev. 22) ve onunla uyum içinde olan inci dizisi *(GNP 109)* (Lev. 25b; Şek. 30a) 6. yüzyıl ortası ve biraz daha sonrasına tarihlenerek en erken buluntu grubunu oluştururlar. Etli ve yuvarlak kenarlı kyma çerçevelerine, "U" formunda üstten aşağıya bombe yaparak inen geniş kymalara ve nokta şeklinde kama formundan sıyrılıp, daha uzamış ve sivrilmiş kamalara sahip olan Kyma 9, 9. 5cm.'lik aks ölçüsüyle;, yassı pullar arasında sadece alt kısımları yuvarlatılmış şişkin incilere ve 9.5 cm.'lik çift inci aks ölçüsüne sahip inci dizisi ile uyum sağlar. Bu inci dizisi parçası Kyma 9'un altına gelecek olan architrav bloğuna ait olmalıdır ve aynı yapının üstyapısında kullanılmışlardır.

6. yüzyılın son çeyreğine tarihlenen buluntular sadece kyma bloklarından oluştuğundan rekonstrüksiyona olanak vermez. Ancak bu blokların bir yapının üst yapısında kullanıldığını söyleyebiliriz.

Ele geçen tüm buluntular içinde rekonstrüksiyona en çok olanak veren parçalar, 5. yüzyılın ikinci çeyreğine aittir. Hellenistik teras duvarında devşirme olarak kullanılmış ve bu duvarın çevresinden ele geçen bu parçalar içinde; kesme ve bağlayıcı bloklar, üzeri düz işli ince bloklar, andezit bloklar, pencere lentosu bloğu, kapı lentosuna ait olabilecek İon kymalı lento parçası, üzeri konsollu blok, architrav blokları, Kyma 4, 5, 6 ve 7, dişli bloklar ve anthemion bezemeli İon sütun başlığı sayılabilir. Tüm bu parçalar işçilik, mermer cinsi ve mimari düzen içinde birbirlerini tamamlayan özelliktedir ve aynı yapıdan sökülerek Hellenistik teras duvarında kullanılmıştır.

1954-1959 yılları arasında Daskyleion kazılarında ortaya çıkarılan ve İstanbul Arkeoloji Müzesi'ne götürülen mimari elemanlar içinde sadece müzenin bahçesinde bulunan kyma blokları (Lev. 19b) ve dişli bloklar (Lev. 27a) görülebilmiştir; bunlar 5. yüzyılın ikinci çeyreğine tarihlenen kyma ve dişli bloklarla uyum içinde olup aynı

yapıya ait olmalıdır. Ancak müzedeki malzeme üzerinde çalışmış olan Şehrazat Karagöz , daha önce de bu malzemeyi çalışmak isteyen Suat Ateşlier'e yapıldığı gibi, İstanbul Müzesi deposunda bulunan mimari elemanları görmeme ve çalışmama izin vermediğinden bu malzemeler değerlendirme dışında bırakılmıştır.

Yapının dış yüzünü kaplayan kesme blokların, birinin köşe bloğu olmasından dolayı, yapının etrafını dolaştıkları anlaşılmaktadır. Yüzeyleri dişli keski[159] ile düz olarak işlenmiş olan bloklar tipik duvar bloklarıdır[160]. Blok arka kenarlarında yer alan kırlangıç kuyruğu kenet yuvaları[161], tek kenarlarında aynı kırlangıç kuyruğu kenet yuvalarının görüldüğü andezit blokların, mermer kesme blokların arkasına koyulduğunu gösterir. Böylece dışını ince mermer kesme blokların meydana getirdiği, iç tarafını ise daha kalın andezit blokların oluşturduğu bir yapı duvarına ait oldukları anlaşılır.

Kesme blok sıralarının arasına, blok yüzeyleri sivri uçlu[162] ve dişli keskiyle işlenmiş, duvar sıralarının daha alçak ve daha yüksek olarak, değişimli şekilde yükselmesini sağlayan bağlayıcı bloklar yerleştirilmiştir.

Yapıya ait pencere lentosu, dış yüzünde dişli keski ile çalışılmış, iki fascialı mermer bir blok üzerine işlenmiştir. Basamaklı şekilde kademelendirilmiş üç fascia ile çevrili pencerenin iki yanında iki dilim halinde yapılmış birer konsol bulunur. Konsolların üzerinde, uç noktalarında birer kapama plakası bulunan İon kyma sırası yer alır; her kymanın altına iki adet inci dizisi gelecek şekilde dizilmişlerdir. Kyma dizisinin üzerinde düz bir kuşak bulunur; kuşağın her iki ucu boynuz şeklinde kıvrım yapar ve kymaların kapama plakalarıyla birlikte kyma reversa profili oluşturur. Pencerenin 60 cm.'lik aralığı göz önüne alındığında, pencere yüksekliğinin yaklaşık olarak 1 m. olması gerekmektedir. 2005 yılında ortaya çıkarılan Lento 6, daha önceden Suat Ateşlier tarafından yapılan pencere lentosu rekonstrüksiyonunun (Şek. 11, 37) değişmesine sebep olur. Lento 6'nın üzerine, pencere lentosunun pervazını sol yandan çevreleyen üç adet fascia ve üst kısmı yarım bir konsol işlenmiştir. Ölçüler incelendiğinde, pencere lento bloğundaki ölçülerle birebir uyuştuğu ve bu bloğun pencere lentosunun sol

[159] Nylander 1970, 28, 32,53-56, Fig. 1, 2b,14; Nylander 1967, 56-59; Nylander 1966, 131; Müller-Wiener 1988, 59, Abb. 20b.
[160] Ateşlier 1999, 110.
[161] Nylander 1966, 133, 134, Fig. 2, 4; Nylander 1970, 42-45, Fig. 10a, 11; Müller-Wiener 1988, 82-84, Abb. 40.
[162] Nylander 1970, 25, 31, Fig. 1, 2a; Müller-Wiener 1988, 59, Abb. 20b.

yandaki pervazının fascialarının ve konsol parçasının altına gelecek şekilde işlendiği görülür. Bu bloğun ele geçmesiyle beraber, pencere pervazını çevreleyen üç fascianın arkasında 1 cm. genişliğe sahip, ince silmenin varlığı daha iyi anlaşılır. . Bu bloğun fasciaları, pencere lentosunu çevreleyen pervazın fascialarının tam altına gelir. Böylece bloğun üzerindeki konsol da, pencere lentosunun konsolunun tam altına gelecektir (Şek. 38). Böylelikle toplam konsol yüksekliği, 11.4 cm. olarak bilinen yüksekliğe 17 cm. daha eklenerek, 28.4 cm.'ye ulaşır. Genel olarak lentolarda konsol kullanımına bakıldığında, konsolların daha önce önerilen rekonstrüksiyondaki kadar kısa değil (Şek. 9), şimdi elde ettiğimiz şekilde olduğu görülür[163] ve bu da önerilen yeni rekonstrüksiyonu doğrulamış olur.

Lento 2 pencere lento bloğuyla aynı şekilde inci dizili kyma kuşağına ve bunun üzerinde yer alan taeniaya sahiptir. Her iki kyma dizisinde de kyma aksı 5.3 cm.'dir ve her kymanın altına iki adet inci dizisi gelecek şekilde dizilmişlerdir. Ancak pencere lentosunda kyma yüksekliği 5.6 cm. ve inci dizisi ile birlikte kyma yüksekliği 6.4 cm. iken Lento 2'de kyma yüksekliği 6.1 cm., inci dizili kyma yüksekliği ise 7.1 cm.'dir. Lento 1 ve Lento 2'de kymalar form olarak aynı özellikleri gösterseler de, Lento 1'de kymalar arasındaki kamalar, çok düzenli olmamakla birlikte, kymaların 4/3 yüksekliğinden biraz daha fazlasına ulaştığı, Lento 2'de ise kamaların kymaların yarı yüksekliğini biraz geçtikleri görülür. Lento 1'de kyma dizisi üzerinde yer alan taenia 3.5 cm. yüksekliğe sahip iken, Lento 2'de taenia yüksekliği 4 cm.'dir. Lento 2'nin pencere lentosu ile kyma aksları aynı olsa da, kyma ve taenia yüksekliklerinin fazla olması, bu parçanın Lento 1'in ait olduğu yapının ikinci penceresine ait olmadığını gösterir. Ayrıca Lento 2'de pencere lentosu bloğundan farklı olarak, taenia üzerinde 4.5 cm. yüksekliğinde, üst kısmı içbükey profilli, alt kısmı ise dışbükey profilli bir silme yer alır. Her iki lentonun birbiriyle uyum göstermesi, bu parçanın belki de aynı yapının kapı lentosuna ait olabileceğini gösterir.

Hellenistik teras duvarının batısında ele geçen volütün ele geçmesiyle (Lento 7), Lento 2, 3, 4'te taenianın üstünde yer alan ve ne olduğu belirlenemeyen üst kısmı içbükey profilli, alt kısmı ise dışbükey profilli silmenin, volütün altında yatay olarak

[163] İon tarzı kapı ve pencere konsolları için bknz.: Büsing-Kolbe 1978, 82-128; Gruben 1972, 370-372, 374, Abb. 31a-d, 32a-d; Gruben 1996, Abb. 13,14; Gruben 2001, 367-371, Abb. 65, 276-277; Özgen-Öztürk 1996, 40-41,Fig. 73.

duran canalisinin devamı olduğu anlaşılmaktadır. Canalisin kuşak halinde devam etmesiyle oluşan silmenin görüldüğü tüm parçalarda, bu kuşak 4.5 cm.'dir. Bütün bu özellikler bu volütün, lentonun en sonunda, duruşundan dolayı sol tarafında, yukarı doğru yuvarlatılarak durduğunu gösterir. Taenianın altında yer alan, çok küçük bir parça halinde korunmuş dışbükey profilli alan , taenianın altında yer alması muhtemel İon kyma dizisinin kapama plakasına ait olmalıdır.

Daskyleion'dan ele geçen çift magoslu kabartma [164] (Levha 6) üzerinde , kapı lentosunun gerek konsol, gerekse kapının üst kısmındaki yapı elemanları kırılmış olduğundan, ne oldukları sadece sağ üst köşede korunan profillerden anlaşılabilir. En üst köşede yer alan yukarı doğru yuvarlatılmış profil ve bu profilin aşağı doğru olan kavisli inişi, kapı lentosunun köşesinde olabileceği tahmin edilen volütün olası profiline uyar. Bu yuvarlatılmış profilin, kapı lentosunda kullanıldığı tahmin edilen bu volüte ait olabileceğini düşünülürse, kapı lentosu kullanılmış olan bu yapıya ait olabilme ihtimali vardır.

Hellenistik teras duvarında devşirme olarak kullanılmış architrav bloklarının üzerinde bulunan incilerin 12-14 cm. olan çift aksları, Kyma 4 ve 5'in 12-14 cm.'lik akslarına uyum sağlar; bu da bu, büyük kymaların architrav bloklarının üzerinde yer aldığını gösterir (Şek. 37). Fascialı ve fasciasız olarak iki gruba ayrılan architrav bloklarında, fasciasız blokların yüksekliklerinin fascialılara oranla 0.5 cm. daha az olması, diğer grup ile yan yana kullanılmadıklarını gösterir. Muhtemelen fasciasız bloklar yapı içinde veya yapı girişinde, örneğin bir ante içinde kullanılmış olmalıdır. Fascialı blokların köşe yaparak yapının yan kenarlarında da kullanılması, yüksekliği bunlardan farklı olan fasciasız blokların yapı dışında kullanılmadıkları, en azından yan yana durmadıkları düşünülür.

Dişli blokların üst çizgileri boyunca yer alan inci dizilerinin 10.2 cm.'lik çift aks ölçüsü, Kyma 6 ile uyum içindedir (Lev. 17a; Şek. 26b). Kyma 6 dişli bloğun üstünde yer alıyor olmalıdır. Dişli blokların 12 cm.'lik diş çıkıntısı uzunluğu da, Kyma 4 ve 5'in 12-14 cm.'lik üst genişliğine uyar. Bu durumda orijinal yapıda dişli blokların altında Kyma 4 ve 5'in, üzerinde ise Kyma 6'nın yer almakta olduğu düşünülmektedir. Üzeri

[164] Büsing-Kolbe 1978, 120 , Abb. 25; Borchhardt 1968, 201; Polat 1998, 64-68.

düz işli ince blokların da, dişli blok üzerinde yer alan kyma sırasının üzerine oturduğu düşünülür[165].

Ele geçen mermer çatı kiremitleri ve mermer antefix tam olarak korunmadığından tarihlenememişlerdir ancak önemli bir mermer bir yapıda kullanılmış olmalıdırlar. Bu mermer yapının, şimdiye kadar en yoğun miktarda buluntusu ele geçen, Erken Klasik yapı olabileceğini düşünmek yanlış olmaz.

Canalis merkezinde rozeti bulunan ve pulvinusları anthemion bezemeli olan İon başlığı (Lev. 33a), titiz işçiliği ve kanonik olmayan özellikleriyle, diğer mimari elemanlarla aynı yapıya ait olmalıdır. Kyma ve diş ölçüleri ile başlık ölçüsünün orantıları göz önüne alındığında da bir uyum görülür. Başlık yüksekliği ile büyük kyma uzunluğu arasındaki ½ oranı (29.3 cm.-15 cm.) her iki eleman arasındaki uyumu bir kez daha gösterir[166].

1997 kazı sezonunda yüzey araştırması sırasında ele geçen, İon tarzındaki bir sütun kaidesine ait torus parçası diğer mimari elemanlarda olduğu gibi, grimsi-mavi damarlı mermerden yapılmıştır. Üst üste binmiş iki dış bükey profil ve onların alt ve üstündeki içbükey profillerden oluşur. Bu parçanın bu yapıya ait olup olmadığı kesin değildir fakat bu torus parçasının yatay profillerden meydana geldiği, dolayısıyla düz şekilde işlenmeyip, detaylandırıldığı ve yapının diğer elemanlarında görüldüğü gibi zengin dekore edilmiş olduğu görülür[167].

Daskyleion satraplık bölgesi içinde, Biga'daki Gümüşçay Köyü yakınlarında ortaya çıkarılan Polyksena Lahdi'nin[168] kapağında tasvir edilen üstyapı elemanları, Daskyleion dönem mimarisinin üstyapısının nasıl olduğu hakkında çok ayrıntılı bilgi verir ve rekonstrüksiyon yapmayı kolaylaştırır. Kapak üzerindeki mimari elemanlar Erken Klasik Dönem'e tarihlenen bu yapıyla benzerlik gösterir (Lev. 18b). Üst kuşağı inci dizili, iki fascialı architrav, büyük kymalar, bu kymalar üstünde yer alan üzeri inci dizili dişli blok ve onun üstünde yer alan daha küçük İon kyması ile her iki üstyapıda da aynı mimari elemanların aynı sıra ile kullanıldığı görülür.

[165] Ateşlier 1999, 111.
[166] Ateşlier 1999, 111.
[167] Ateşlier 1999,112.
[168] Sevinç 1996, 251-264; Ateşlier-Öncü 2004, 45-87.

Tüm bu değerlendirmelerin sonunda, bu mimari elemanların Daskyleion'da 5. yüzyılın ikinci çeyreğine ait önemli bir yapıya ait olması gerektiği düşünülür. Genel olarak İon mimarisi özellikleri gösterse de, canalis merkezi rozetli, pulvinusları ise anthemion bezemeli İon başlıkları ve uçları boynuz şeklinde kıvrıma sahip pencere lentosu, geleneksel İon mimarisi anlayışının dışına çıkar. Bunun nedeni olarak, yapının bir satraplık merkezinde inşa edilmesi, dolayısıyla Daskyleion'da hüküm süren satraplara hitap edeceği gösterilebilir. Bunun yanı sıra antik kaynaklarda da Daskyleion saraylarından bahsedilmesi, bu yapının Erken Klasik Dönem'e ait bir saray yapısına ait olma olasılığını arttırır[169].

Şehrazat Karagöz tarafından yapılan doktora çalışmasında, 1966 yılında İstanbul Arkeoloji Müzesi'ne götürülen mimari malzeme ile Daskyleion'da bulunan plastik eserler bir arada değerlendirilmiş ve bir anıt mezar yapısı çizimle ayağa kaldırılmıştır. Ancak yapılan rekonstrüksiyon dikkatle incelendiğinde Karagöz'ün Daskyleion'daki malzemeyi görmediği, sadece müzedeki malzemeyi çalıştığı ve çok büyük ölçü yanlışlar yaptığı görülür[170]. Rekonstrüksiyon çalışmasında Daskyleion malzemesini görmediğinden fascialı architrav blokları ve pencere lentosu kullanılmamıştır. Erken Klasik yapıya ait malzemenin yoğunluğu, söz konusu malzemenin, Ş. Karagöz'ün belirttiği gibi bir mezara ait olamayacak kadar çok olduğunu gösterir. Antik kaynaklarda saraylardan söz edilmesi, bu malzemenin ilk olarak bir saray yapısına ait olabileceğini akla getirir. Ayrıca saray yapısına ait hiçbir temel ya da buluntunun ele geçmeyişi, saraya ait blokların sökülüp teras duvarında kullanılmış olması olasılığını daha da arttırır[171].

[169] Xen. Hell. 4. 1. 15, 33; Ateşlier 1999, 114.
[170] Şehrazat Karagöz'ün rekonstrüksiyonundaki farklılıklar ve hatalar için bknz.: Ateşlier 1999, 114-115.
[171] Ateşlier 1999, 116.

BÖLÜM III- DASKYLEİON'DA ELE GEÇEN MİMARİ ELEMANLARIN SATRAPLIK DÖNEMİ İÇİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ

Şimdiye kadar ele geçen mimari buluntular satraplık dönemi içinde değerlendirildiğinde, kesin olarak üç farklı satrap tarafından mimari faaliyette bulunulduğu görülür. Bu mimari faaliyetler Pharnukhos (546-535), Mitrobates ve oğlu Kranaspes (530-522/515) ve I. Artabazos (477-468) dönemlerine denk gelir (Tablo 1).

IIIA- PHARNUKHOS (546-535):

Persler'in Batı Anadolu'yu ele geçirmiş olduğu M.Ö. 546 tarihinde Büyük Kyros tarafından, yönetim merkezleri Daskyleion olan, Aeolis ve Hellespontos Phrygia bölgelerine tayin edilen ilk yönetici Pharnukhos'dur[172].

Kyros'un süvari alay komutanı olan Pharnukhos gibi bir askerin, öncelikle merkezin savunma sistemine önem vermiş olabileceği düşünülürse, Hisartepe'nin güneydoğusunda inşa edilen teras-sur duvarını inşa ettirmiş olması doğaldır[173]. Teras sur duvarının acele olarak, gösterişsiz bir şekilde inşa edilmiş olması da, ilk etapta, en kısa sürede elde edebileceği bir savunma sistemine ihtiyaç duyduğunu gösterir.

2005 yılına kadar olan buluntulara göre Pharnukhos Dönemi'ne tarihlenebilecek tek mimari yapılaşma teras-sur duvarıdır. Daha önceki araştırmalarda bunun nedeni, teras-sur duvarının inşa nedeninin yönetime ait yapılara inşa alanı kazandırmak için değil, teras-sura yanaşık olacak ikinci derecede önemli yapılara ya da muhafızlar için gerekli yapılara yer kazandırmak olarak yorumlanır[174]. 2005 yılında Hellenistik teras duvarının doğusundan ele geçen, M.Ö. 550-540 tarihlerine verilen İon kyma bloğu ve Hellenistik teras duvarının batısından ele geçen, bu kyma bloğu ile uyum içinde olan inci dizisi, Pharnukhos Dönemi'nde teras-sur duvarından başka mimari yapıların inşa edildiğini gösterir. Anıtsal bir yapıya ait olması gereken mermer mimari elemanlar, muhtemelen Pharnukhos döneminde inşa edilmiş olan ilk satraplık sarayına ait olmalıdır. Ancak tarih olarak 5. yüzyılın ortalarına verilen bu mimari elemanların,

[172] Xen. Kry. 8. 6. 7.
[173] Ateşlier 1999, 61.
[174] Ateşlier 1999, 63.

Pharnukhos'un M.Ö. 546'da Daskyleion'a geldiğinde var olan, Lydia dönemi yöneticilerinin kullandığı resmi yapılara ait olabileceğini de düşünmek yanlış olmaz. Bu varsayım doğru kabul edilirse Pharnukhos, ilk etapta savunmaya önem vererek teras-sur duvarını inşa ettirmiş, yönetime ait resmi yapı olarak da Lydialılar'a ait binaları kullanmıştır.

IIIB- MİTROBATES VE OĞLU KRANASPES (530-522/515):

Daskyleion'a atanan ikinci yönetici Mitrobates ve oğlu Kranaspes'dir. Herodotos'un bahsettiği ilk Daskyleion yöneticisi olan Mitrobates'in, oğlu Kranaspes ile Daskyleion'da daha sağlam temellere oturan bir satraplık teşkil ettiğini belirtir[175]. Mitrobates dönemine tarihlenen Kyma 1-3 ve lotus-palmet frizli İon kyması, bu dönemde anıtsal yapıların inşa edildiğini gösterir.

Kaliteli ve ince işçilik gösteren İon kymaları, 6. yüzyılın son çeyreğinde İon tarzında inşa edilmiş anıtsal bir yapıya ait olmalıdır. Kymaların stil olarak Miletos örnekleri ile olan benzerliği, Daskyleion'un satraplık alanı içinde yer alan Miletos kolonisi Kyzikos'a çalışmak için gelmiş olan, Miletoslu mimarlar ve taş ustalarının elinden çıkmış olabileceğini düşündürür. Bu da kymaların ait olduğu yapının, tarihlendiği dönem bakımından, Mitrobates'in emri altında çalışan İonialı bir mimarın ya da ustaların eseri olduğu anlaşılır[176].

Pers kralları İran'da, saraylarının yapımında İonialı ustaları çalıştırarak, yapılarında Pers mimari unsurlarıyla İon mimari unsurlarını harmanlamışlardır[177]. Mitrobates de Pers krallarının yaptığı gibi, kendi emri altında İonialı ustalar çalıştırmıştır. Bu da Persli yöneticilerin bölgenin genel mimari düzeni olan İon mimari tarzını[178] yapılarında benimsediğini söylemeyi mümkün kılar[179]. Yine 6. yüzyılın son çeyreği başlarına tarihlenen, özellikle Thasos ve Khios gibi ada kentlerinde moda olduğu anlaşılan lotus-palmetli architrav üstü frizi, titiz işçiliğe sahip İon tarzı bir

[175] Hrdt. 3. 120. 126-127.
[176] Ateşlier 1999, 69.
[177] Nylander 1970; Nylander 1972, 311-318; Nylander 1974, 216-222; Nylander 1975, 317-323; Nylander 1977, 141-145; Nylander 1979, 345-359; Nylander 1988, 1029-1038.
[178] Daskyleion satraplık alanı içinde yer alan ve İon tarzı gösteren yapılar için; Koenigs 1989; 289-295; Sevinç 1996, 251-264.
[179] Ateşlier 1999, 69.

yapıya ait olmalıdır[180]. Hem İon kymaları hem de lotus-palmetli frizin, özenli işçiliklerine bakılarak bu parçaların, Mitrobates ve oğlu Kranaspes Dönemi'nde inşa edilmiş herhangi bir yapıya değil, resmi yapılara hatta bir saray yapısına ait olmalıdır. Daskyleion'da bulunmuş, bu döneme tarihlenen kaliteli seramik eserlerin, Mitrobates Dönemi'nde yaşanan ekonomik refah ve atılımı yansıtır. Bu yaşanan ekonomik gelişimin sonucu olarak Mitrobates'in mimari alanda da atılım yaptığı ve kendine bir saray yapısı inşa ettirmiş olabileceğini düşünmek yanlış olmaz. Mitrobates'in mimari faaliyetleri, kendinden sonra gelen Megabazos ve Megabates gibi Daskyleion satraplarının, Artabazos'un satraplığa atandığı 5. yüzyılın ikinci çeyreğine kadar, yapı inşasına ihtiyaç duymamalarını sağlamıştır[181].

IIIC- I. ARTABAZOS (477-468):

Yunanistan Seferi'nden sonra bölgenin politik ve askeri anlamda daha da önem kazanmasıyla Daskyleion gerçek anlamda bir satraplık hüviyetine geçmiş ve batıdan gelebilecek her türlü tehlikeye karşı kalkan görevi üstlenen bir merkez konumuna gelmiştir[182]. Kral tarafından tayini ilk kez antik metinlerde geçen ve gerçek anlamda ilk satrap kabul edilen Artabazos, M.Ö. 477 yılında Daskyleion satraplığına atanmıştır[183]. İonia ihtilalinin kanlı bir şekilde bastırılışı ve onun arkasından gelen Yunanistan seferi Persler'in kendilerine olan güvenlerini ve dolayısıyla düşmanlarını arttırmıştır. Tüm bu sebepler hem Yunanistan'a uzanan geçiş yoluna hakim olan, hem de bütün kuzeybatı Anadolu bölgesini kontrol eden konumdaki Daskyleion satraplığına özerk kişiliğini kazandırmıştır[184]. Böylece Daskyleion Sestos-Abydos ve Byzantion-Kalkhedon gibi her iki boğazın kontrol noktalarında yer alan kentlerin ve ayrıca Kyzikos gibi önemli bir liman kentinin bulunduğu stratejik yönden son derece önemli bölgeyi, daha yakından ve daha ciddi şekilde izleyecek bir yönetim merkezi olacaktı.

---

[180] Ateşlier 1999, 81.
[181] Ateşlier 1999, 82.
[182] Balcer 1993'de yayınladığı makalesinde (81), Persler'in Batı Anadolu'yu ele geçirişlerinden Yunanistan Seferi'ne kadar Daskyleion'un Sparda satraplığının baş şehri Sardes'e bağlı yöneticiler tarafından yönetildiğini belirtir; Ateşlier 1999, 83.
[183] Balcer 1993, 84.
[184] Ateşlier 1999, 83.

Daskyleion'da şimdiye kadar ele geçen en büyük ve en çeşitli mimari blok grubu Artabazos Dönemi'ne aittir. Bu mimari elemanlar Hellenistik teras duvarında devşirme olarak kullanılmış veya bu teras duvarının çevresinden ele geçmiştir. Teras duvarında devşirme olarak kullanılmış çok sayıdaki mermer ve andezit mimari eleman, sahip oldukları mermer cinsi, işçilik ve mimari düzen bakımından birbirleri ile uyum içindedir ve bundan dolayı hepsinin aynı yapıdan sökülüp bu teras duvarında devşirme olarak kullanıldığı düşünülür. Bu mermer mimari elemanlar arasında; kesme bloklar, bağlayıcı bloklar, lento blokları ve parçaları, tek ve çift fascialı olmak üzere iki gruba ayrılan architrav blokları, iki farklı ölçüde İon kymaları ve dişli bloklar sayılabilir. Ayrıca Ergili Köyü'nde bir evin bahçesinde bulunmuş olan, geleneksel İon sütun başlıklarından farklı özellikler gösteren İon başlığı da, bu döneme tarihlenir. Tüm bu titizlikle işlenmiş mimari elemanların birbiriyle uyum sağlaması ve M.Ö. 5. yüzyılın ikinci çeyreğine tarihlenmesi, bu mimari elemanların Artabazos Dönemi'nde inşa edilmiş bir saray yapısına ait olabileceği düşüncesini akla getirir. Antik metinlerde Daskyleion'da yer alan saraylardan[185] söz edilse de kazı çalışmalarında henüz bir saray temeli ortaya çıkarılamamıştır. Bunun nedeni belki de, Hellenistik teras duvarında olduğu gibi, saraya veya saraylara ait buluntuların Hellenistik Dönem yapılarında devşirme olarak kullanılmış olması gösterilebilir. Ayrıca Daskyleion'da Akurgal'ın yürüttüğü ilk dönem kazılarında, Hisartepe'nin güneyinde ortaya çıkarılan Xerxes dönemine tarihlenen, Xerxes ile Artabazos arasındaki yazışmalara ait olan, 500 adet bullae[186], Daskyleion'da bu dönem içinde bir saray arşiv binasının bulunduğunu kanıtlayan bulgulardır. Hem bullaların hem de mimari elemanların Hisartepe'nin güneyinde bulunması bir tesadüf olmamalıdır. Hellenistik Dönem'de teras duvarı inşası sırasında kullanılmış olan devşirme blokların, en yakında yer alan yıkıntı yapıdan alınmış olmalıdır. Bu yapı da muhtemelen tepenin güneyine Artabazos tarafında inşa edilmiş saraydır. Ayrıca bu Artabazos dönemine ait seramik buluntuların büyük bir kısmını Attika seramiklerinin oluşturması, bu dönem içinde ekonomik yönden artış olduğunu gösterir. Bu ekonomik açıdan ulaşılan refah mimari faaliyetlere de yansımış olmalıdır.

[185] Xen. Hell. 4. 1. 15, 33; Xen. Hell. Oxyrh. 22.3. ; Ateşlier 1999, 117.
[186] Kaptan-Bayburtluoğlu 1990, 15-27.

Xenophon'un Anabasis adlı eserinde yer alan bir pasaj[187], Artabazos'un Yunanistan seferi sonrası Daskyleion'da bir saray inşa ettirmiş olabileceği fikrini verir. Xenophon, Xerxes'in (485-465) Phrygia'nın en önemli kentlerinden biri olarak Kelainai'da Yunanistan Seferi dönüşü bir saray inşa ettirdiğinden söz eder[188]. II. Artaxerxes'in (404-358) hala Xerxes'in inşa ettirdiği sarayı kullanıyor olması[189], bu yapının yetmiş beş yıl sonra da kullanılmaya devam ettiğini gösterir. Daskyleion satrabı II. Pharnabazos'un (414-388), M.Ö. 395'te Spartalı komutan Agesilaos'a *"babamdan kalan ne varsa, güzel konaklar, ağaçlarla ve av hayvanlarıyla dolu bahçeler, şimdi tümünün yakılıp yıkıldığını görüyorum"* şeklindeki sözleri[190], Pharnabazos'un kullandığı yapıların daha önce inşa edilmiş yapılar olduğunu belirtmektedir. Kelainai'da Xerxes tarafından inşa ettirilen sarayın yaklaşık yetmiş beş yıl sonra II. Artaxerxes tarafından hala kullanılıyor olması, Artabazos tarafından inşa ettirilmiş olan yapının da yaklaşık yetmiş beş yıl sonra Pharnabazos tarafından kullanılabileceğini gösterir. Ayrıca Xenophon'un bahsettiği saray yapısının, Artabazos dönemi sarayıyla aynı yapı olabileceği de düşünülür. Satrapların kralları taklit etmekle yükümlü oldukları (imitatio regis[191]) düşünülürse, Xerxes'in Kelainai'da saray inşa ettirmesi, Artabazos'un, kendi sarayını yaptırtmasına iten neden olabilir.

Artabazos'a ait bu yapı, aslında içinde birçok yapıyı barındıran bir yapı kompleksi[192] olan saray yapısı içinde, gelen konukların ağırlandığı ve çeşitli ziyafetlerin verildiği, bir nevi kabul salonu niteliği gösteren, bir andron olabileceği düşünülür[193]. Akhaemenid Dönem'de hüküm süren Karia satraplarının Labraunda'da inşa ettirdikleri Andron A (Idrieus)[194] ve Andron B (Maussollos)[195] yapılarının, kanonik olmayan bir düzene sahip olmaları ve in antis planları ile, fonksiyonel ve biçimsel olarak Artabazos Dönemi yapısına benzer[196]. Yapının işlevi gereği, aydınlık bir ortama sahip olması ve dolayısıyla Labraunda A ve B andronlarında olduğu gibi pencerelerin bulunması

[187] Xen. Anab. 1. 2. 9.
[188] Ateşlier 1999, 118.
[189] Xen. Anab. 1. 2. 8.
[190] Xen. Hell. 4. 1. 33.; Ateşlier 1999, 118.
[191] Xen. Kry. 8. 6. 10.
[192] Trümpelmann 1988, 13-52; Koch 1992, 78-145.
[193] Ateşlier 1999, 118.
[194] Hellström 1994, 40-43; Pedersen 1994, 24, 27,
[195] Hellström 1994, 40-43; Pedersen 1994, 24, 27, Fig. 13.
[196] Ateşlier 1999, 119.

gerekir[197]. Artabazos yapısının da pencereye sahip olması diğer bir benzerlik olarak gösterilebilir. Akhaemenid Dönem'de Pers satrapları gibi ihtişamlı hayat süren, yaşamları ve verdikleri ziyafetlerle Pers satraplarını taklit eden Karia satraplarının, Labraunda andronlarının inşa edildikleri dönemde hüküm süren Pers satraplarının görkemli yaşam biçiminden etkilenerek, bu andronları yaptırmış olmalıdırlar[198]

Artabazos sarayı gibi in antis planlı İon yapı cephesi , Karia'da yer alan Kaunos B grubu kaya mezarlarının fasadlarında görülebilir[199]. K. Jeppesen, Kaunos'daki kaya mezarlarının fasadlarında, in antis planlı saray ya da andronların tasvir edildiğini belirtir. Oktapolis'de yer alan bir kaya mezarının fasadında[200], anteleri arasında iki İon sütunu bulunan, konsollu kapı lentosunda İon kyma dizilerinin işlendiği, iki fascialı architrava sahip olmasıyla Artabazos yapısına benzer. Hem Kaunos B grubu mezarlarında hem de Oktapolis'de iki fascialı architrav kullanılması, iki fascialı architravı bulunan Labraunda Propylon yapısından etkilendiklerini akla getirir[201]. Gümüşçay Polyksena Lahdi'nde[202]de iki fascialı architrav kullanılması, burada tasvir edilen yapı üstyapısının bir androna ya da bir saraya ait olabileceği düşünülebilir.

Antik kaynaklarda Batı Anadolu'daki Pers sarayları içinde, I. Xerxes[203] (486-465), Tissaphernes (413-407), Genç Kyros (407-399)[204], II. Pharnabazos[205] (414-388) ve Kaikos Ovası'nda oturan Pers asili Asidates'in saraylarından söz edilir[206]. Xenophon Anabasis'te[207] II. Artaxerxes'in I. Xerxes'in sarayını kullandığından bahseder. Daskyleion'da ortaya çıkarılan arkeolojik buluntulara dayanarak da ilk saray yapısının Pharnukhos Dönemi'nde yapılmış olabileceği görülür. Ancak 6. yüzyıl ortası buluntularının Lydia döneminden kalma resmi bir yapıya da ait olabileceği de göz ardı edilmemelidir. Mitrobates ve oğlu Kranaspes'in Dönemi'nde de mimari açıdan bir atılım yapıldığı ve ele geçen buluntuların mermer bir saray yapısına işaret ettiği görülür.

[197] Hellström 1994, Fig. 9-10,14; Ateşlier 1999, 119.
[198] Ateşlier 1999, 120; Zahle 1991, 145-160.
[199] Roos 1989, 63-68, Fig. 2,4; Ateşlier 1999, 121.
[200] Roos 1989, 66, Fig.4.
[201] Roos 1989, 66; Ateşlier 1999, 121.
[202] Sevinç 1996, Fig. 8.
[203] Xen. Anab. 1. 2. 9.
[204] Xen. Anab. 1. 15.
[205] Xen. Hell. 4. 1. 15, 33.
[206] Ateşlier 1999, 120.
[207] Xen. Anab. 1. 2. 8.

Arkeolojik buluntular bir andron olarak nitelendirilen en son saray yapısının da I. Artabazos Dönemi'ne denk geldiğini gösterir. Bu üç saray yapısının yanında, ele geçen 5. yüzyıl ortasından sonraya, muhtemelen 4. yüzyıl başlarına, tarihlenen kaliteli, mermer mimari buluntuların varlığından dolayı, bu dönemlere ait bir saray yapısının daha olabileceği söylenebilir. Sonuç olarak Daskyleion'da kesin olarak iki satrap sarayından bahsedebiliriz ancak ele geçen buluntular, bu iki saraya ek olarak, 6. yüzyıl ortası ve 5. yüzyıl sonu- 4. yüzyıl başına ait olabilecek başka iki sarayın daha inşa edilmiş olabileceğini gösterir.

SONUÇ

M.Ö. 546'da Batı Anadolu'ya hakim olan Persler'in en önemli iki satraplık merkezi Daskyleion ve Sardes'dir. 6. yüzyılın ortasında Persler Daskyleion'a geldiklerinde burada bir Lydia yerleşimi vardı. 546'da atanan ilk satrap olan Pharnukhos, bir asker olmasından dolayı ilk olarak savunmaya önem vermiş ve Hisartepe'nin güneydoğusunda bir teras-sur duvarını inşa ettirmiştir. 6. yüzyılın ortalarına tarihlenen kyma bloğu ve onun altına gelecek olan inci dizili parçanın ait olduğu yapının, Pharnukhos tarafından inşa ettirilen bir saray yapısına ait olabileceği düşünülebilir. Ancak ait olduğu dönem bakımından Lydia yapılarına ait olabileceği de düşünülür. Eğer bu parça bir Lydia yapısına aitse, Pharnukhos'un Daskyleion'a ilk geldiğinde, savunmaya daha çok önem verdiğinden, sadece teras-sur duvarını inşa ettirdiği söylenebilir. Bu durumda Pharnukhos Lydialılar'a ait yapıları kullanmış olmalıdır; Lydia Dönemine ait alelade bir yapıda kullanılamayacak kadar kaliteli mimari terrakottaların ele geçmesi, Lydialı yöneticilere ait idari binaların varlığını gösterir.

Daskyleion'da Mitrobates Dönemi ile birlikte, ele geçen İon kyma bloklarından dolayı, mimari faaliyette bulunduğu anlaşılır. Bu dönemde, üstyapısında İon kymalarının kullanıldığı mermer bir yapının varlığından söz edebiliriz. Bu yapı resmi bir yapıya, bir satrap sarayına ait olmalıdır.

Xerxes tarafından Daskyleion'a satrap olarak atanan I. Artabazos'un da mimari faaliyette bulunduğu, eldeki buluntulardan anlaşılır. Ele geçen tüm mimari buluntular içinde sayı ve çeşitlilik olarak en büyük yoğunluk Artabazos Dönemi'ne denk gelir. Yunanistan Seferi'nde elde ettiği başarıdan sonra Daskyleion'a satrap olarak atanan Artabazos'un ilk iş olarak, Xerxes'in Kelainai'da inşa ettirdiği gibi[208], kendisine bir saray inşa ettirdiği düşünülebilir. Bu saray yapısı bir İon üstyapısında olduğu gibi, İon kymationlu, dişli blokludur ve özenle işlenmiş pencerelere ve canalis merkezinde rozeti bulunan, anthemion bezemeli pulvinuslu İon başlıklarına sahiptir. Köşeleri kyma reversa profili ile boynuz şeklinde kıvrımlı pencere lentosuna ve canalis merkezi rozetle süslenmiş, anthemion bezemeli pulvinuslu İon başlığına sahip olması, yapının bezeme

[208] Xen. Anab. 1. 2. 9.

elemanlarına özenildiğini gösterir. Fonksiyon olarak gelen misafirlerin ağırlandığı , içki şölenlerinin yapıldığı bir yapı olduğunun düşünülmesinin nedeni Labraunda'daki andronlarla benzer yapıda olmasındandır[209].

Xenophon'un bahsettiği Pharnabazos sarayına[210]ait hiçbir mimari buluntunun ele geçmeyişi, Pharnabazos'un Sparta Kralı Agesilaos'a söylediği "babamdan kalan saraylar" ifadesi, bu saray yapısının Erken Klasik yapı olabileceğini gösterir. Kelainai'daki Xerxes sarayının 75 yıl sonra, II. Artaxerxes tarafından kullanılmış olması[211], Erken Klasik yapının da yaklaşık 75 yıl sonra Pharnabazos tarafından kullanılmış olabileceğini destekler.

Tezin asıl inceleme alanı 5. ve 4. yüzyıl Daskyleion satrap sarayları olarak belirlenmiş olsa da, bu konunun belirlenmesinden daha sonra ele geçen erken kyma bloğu ve inci dizisi 6. yüzyılda da saray yapılarından söz edebileceğimizi gösterir. Tüm mimari elemanların detaylı olarak incelenmesinden sonra asıl saray yapılarının 6. ve 5. yüzyıl içinde inşa edildiği ve muhtemel olarak da 4. yüzyıl başlarında da bir saray yapısı olduğu anlaşılır.

1999 yılına kadar olan malzemeyi kapsayan ilk tez çalışması[212] ile bizim çalışmamız karşılaştırıldığında, yeni ele geçen buluntuların sonuçta bazı değişikliklere yol açtığı görülür. İlk değişiklik erken kyma bloğu ve inci dizisinin ele geçmesiyle elde edilmiştir; daha önceki buluntular ilk saray yapısı faaliyetlerinin Mithrobates ve oğlu Dönemi'ne ait olabileceğini gösterirken, yeni buluntular bu tarihi ilk satrap olan Pharnukhos'a kadar indirir. İkinci değişiklik erken klasik yapı üzerindedir. Hellenistik teras duvarının en kuzey uçunda açığa çıkarılan lento bloğunun, daha önce ortaya çıkarılan pencere lentosunun altına denk geldiği anlaşılır. Bu blok pencere lentosunun sol tarafında yer alan konsol ve pencere pervazının tam altına gelerek, konsolun asıl şeklini ve yüksekliğini ortaya koyar ve daha önce yapılan pencere lentosu rekonstrüksiyonu değiştirir. Pencere lentosuyla benzer özellik gösteren fakat daha büyük kyma ölçülerine sahip olan Lento 2, bu yapıda kapı üstünde de lento kullanımına işaret eder ve yapının kapısı hakkında bilgi verir. Ele geçen ilginç volüt parçası, sahip

[209] Ateşlier 1999, 136.
[210] Xen. Hell. 4. 1. 15, 33.
[211] Xen. Anab. 1.2.8-9.
[212] Ateşlier 1999.

olduğu profillerle kapı lentosu üzerine gelebilecek 2-3 ve 4 no'lu lento parçaları ile uyum sağlayarak, kapı lentosu sol köşeşine ait bir parça olduğunu ortaya çıkarır. Daha önceden ele geçen mermer antefiks bu yapının mermer bir çatıya sahip olabileceği düşüncesini akla getirmiştir; ele geçen mermer çatı kiremitleri bu düşünceyi onaylar. 5. yüzyıl ortasından sonra bir tarihe, muhtemelen 4. yüzyıl başlarına ait olabilecek İon Kyması (Kyma 11) ve İon sütun tamburu parçaları, kesin olarak tarih vermese de, I. Artabazos'tan sonra da mimari faaliyetlerin olduğunu göstermesi açısından önemlidir.

DASKYLEION SATRAPLARI

ERKEN SATRAPLAR	Pharnukhos	546-530
	Mitrobates ve oğlu Kranaspes	530
	Megabazos ve oğlu Oibares	500-490
	Megabates	480-477
SATRAPLIK DÖNEMİ	I. Artabazos	477-468
	I. Pharnabazos	460-430
	Pharnakes	430-414
	II. Pharnabazos	414-388
	Ariobarzanes	388-362
	II. Artabazos	362-352
	Arsites (satrap yardımcısı)	350-334
HELLENİSTİK DEVİR	Kalas	334
	Leonnatos ve Arrhidaios	323-321
	Diadokh'lar Savaşı	320
	Polemaios	310



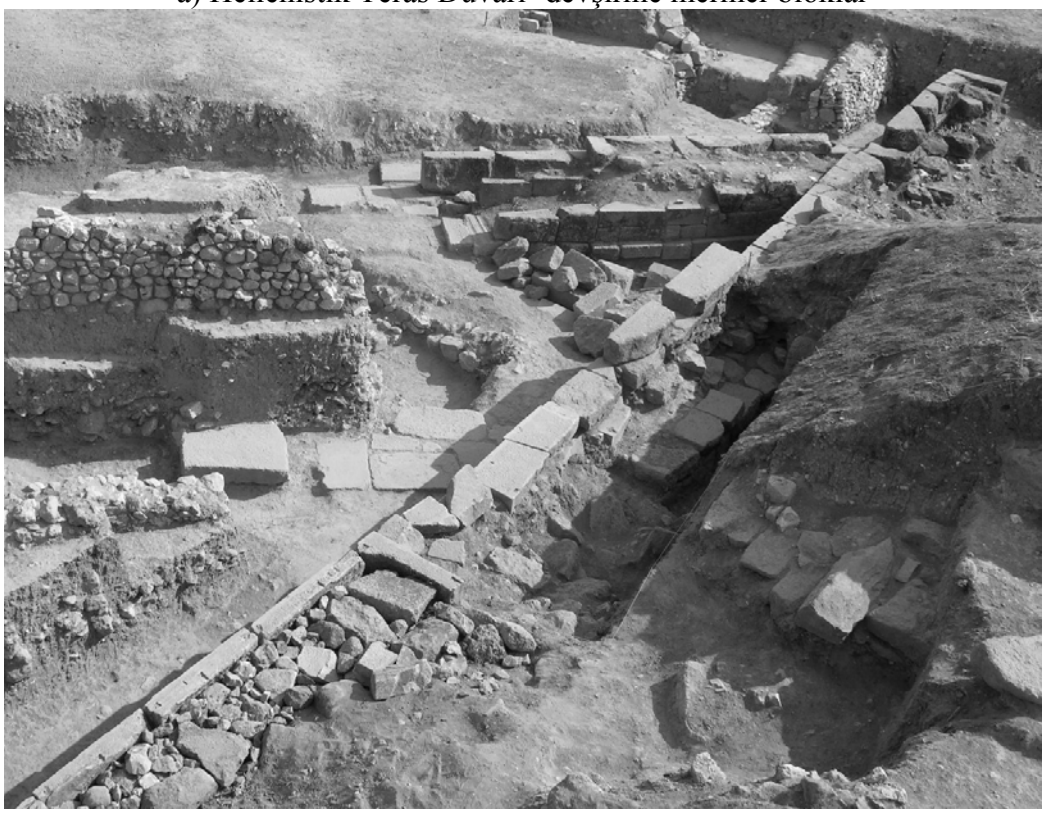
1954-1959 yıllarında ortaya çıkarılan Hellenistik Teras Duvarı (Akurgal 1961, Fig. 115.)



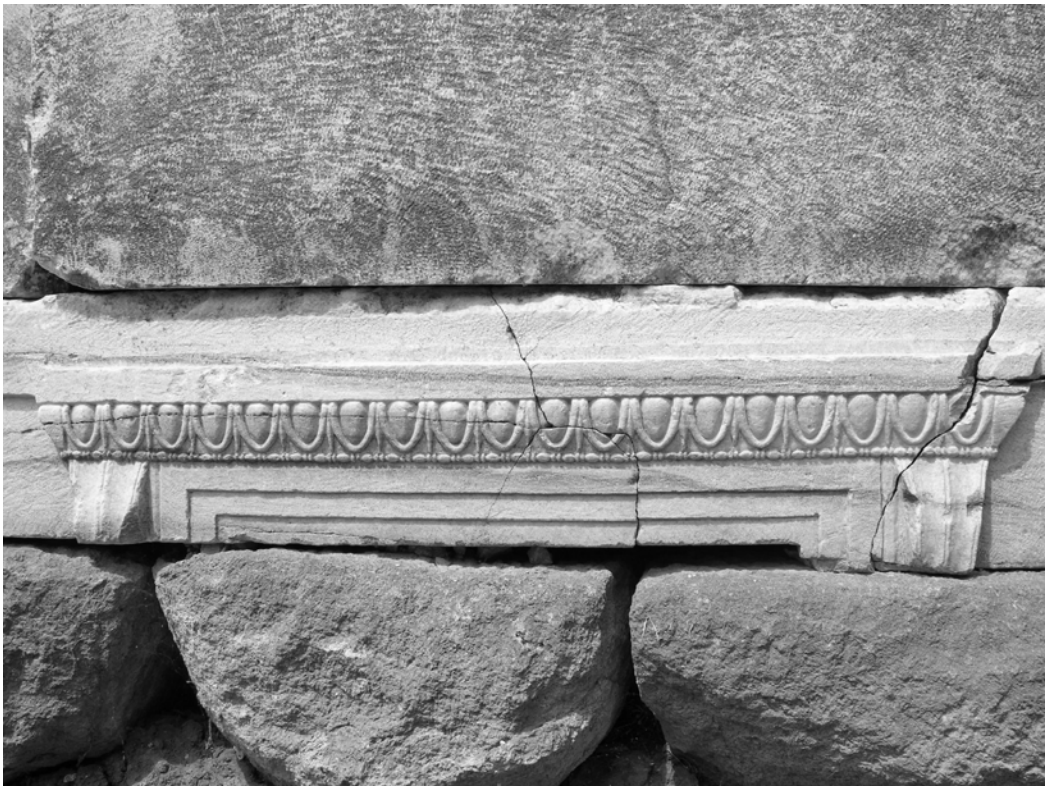
2006 Hellenistik Teras Duvarı



a) Hellenistik Teras Duvarı- devşirme mermer bloklar



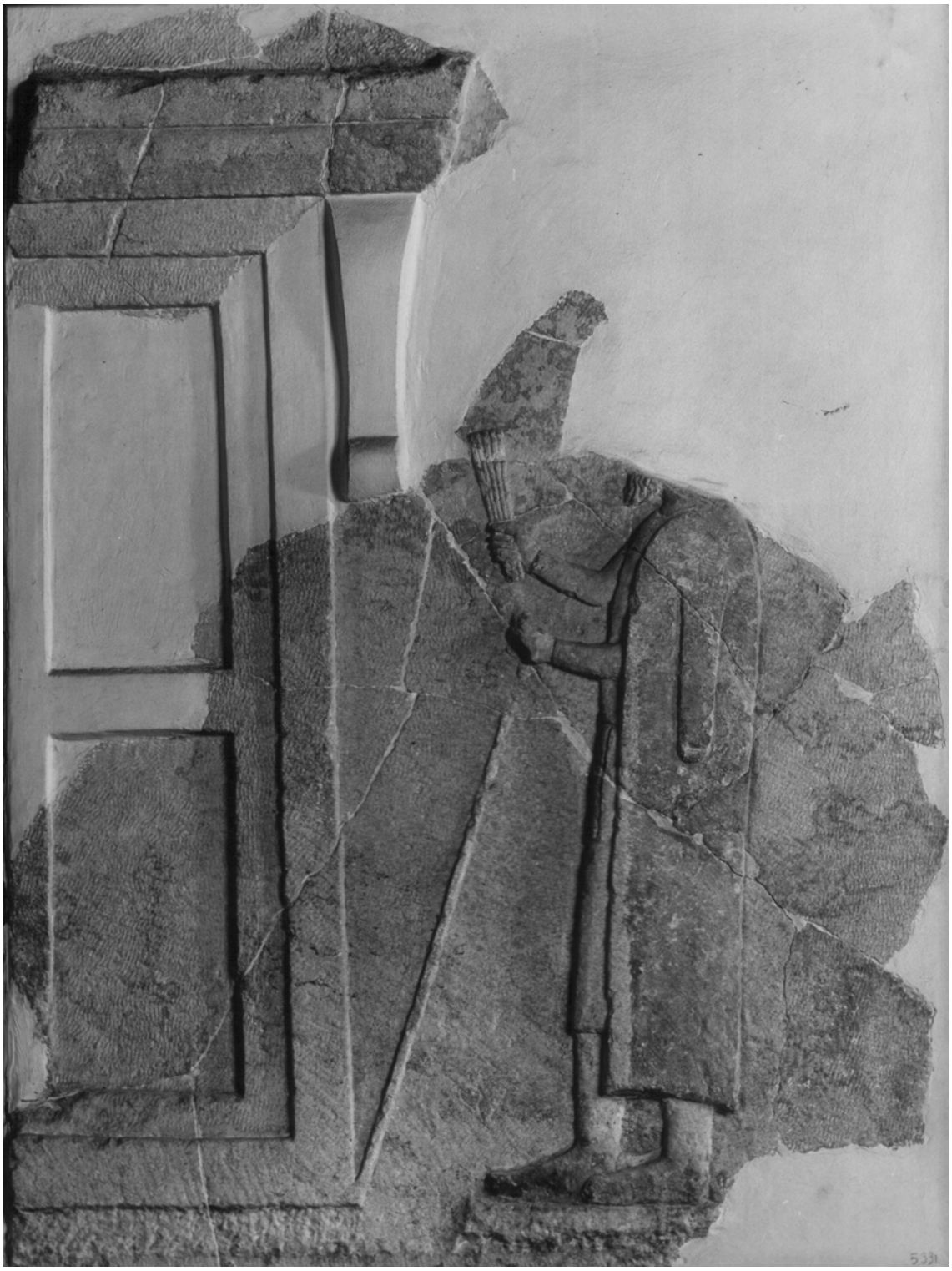
b) Hellenistik Teras Duvarı (üstten)



a



b) Pencere Lentosu Bloğu



Tek Magoslu Kabartma



Çift Magoslu Kabartma



Lento 2



a) Lento 3



b) Lento 4



Lento 5



a) Lento 6



b) Lento 7







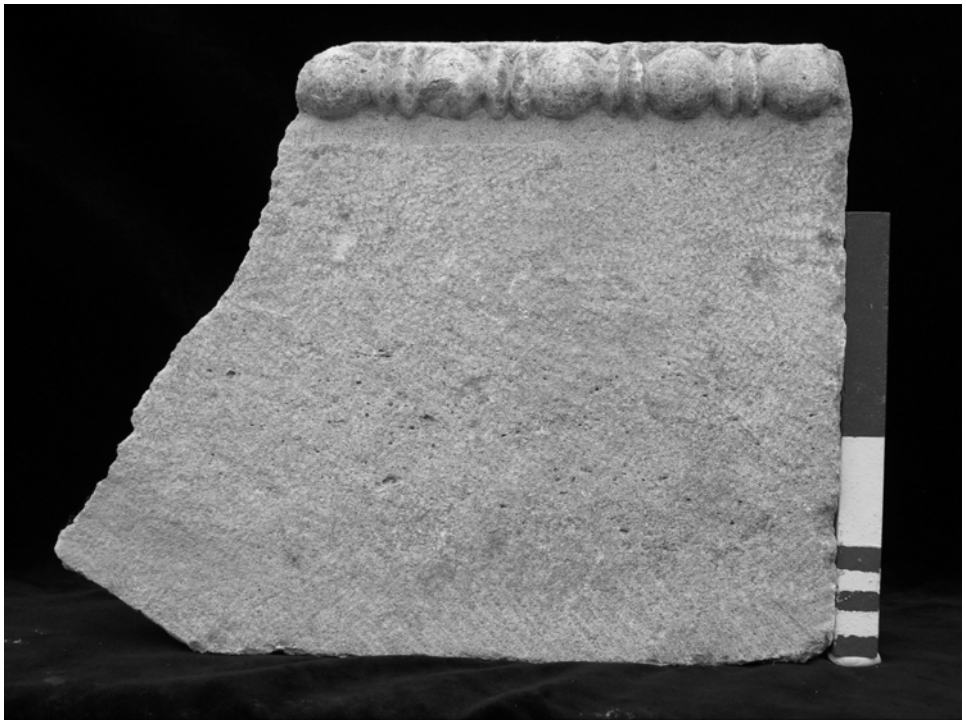
a-b-c) Lento 7 (arka, alt ve üst.)



a)Thasos, fascialı architrav bloğu (Bakalakis 1958, Abb. 18)



b) Fasciasız architrav bloğu parçası (GML 455)



a) Fasciasız architrav bloğu parçası (GML 452)



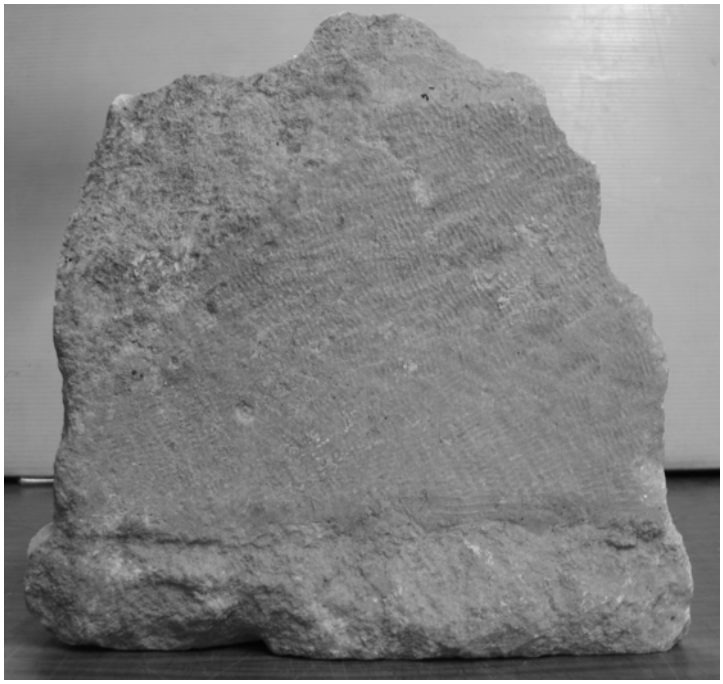
b) Architrav bloğuna ait inci dizisi (GEK)



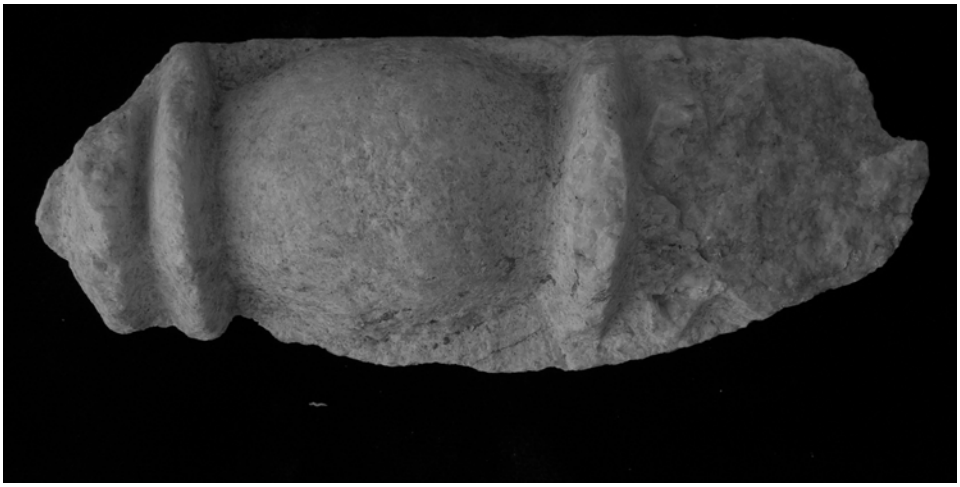
c) Architrav bloğuna ait inci dizisi (GEK)



a



b) Köşe yapan architrav bloğu (HMI 31)



a) Architrava ait inci dizisi (GZS 1)



b) Kyma 1



a) Kyma 2



b) Kyma 3



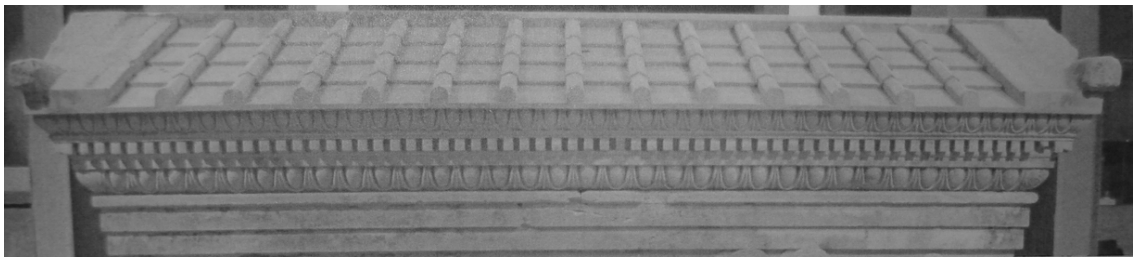
a) Kyma 4-Kyma 6 (Üstyapı Rekonstrüksiyonu)



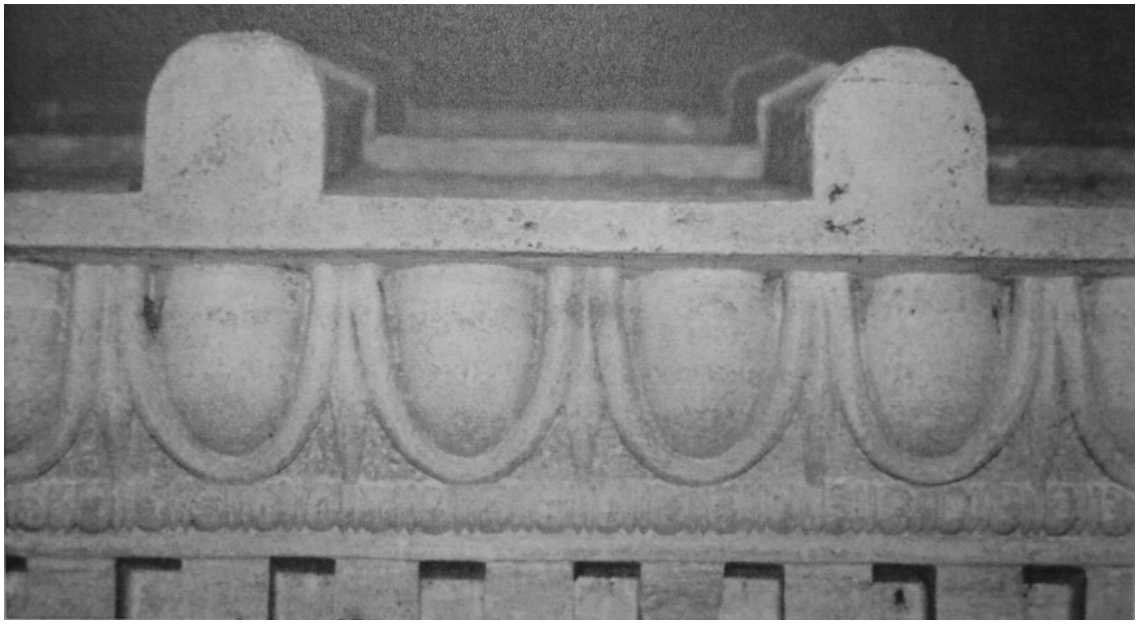
b) Kyma 5



a) Polyxena Lahdi



b) Polyxena Lahdi üstyapısı



a) Polyxena Lahdi kyma detayı



b) 1966'da İstanbul Arkeoloji Müzesi'ne götürülen kyma blokları



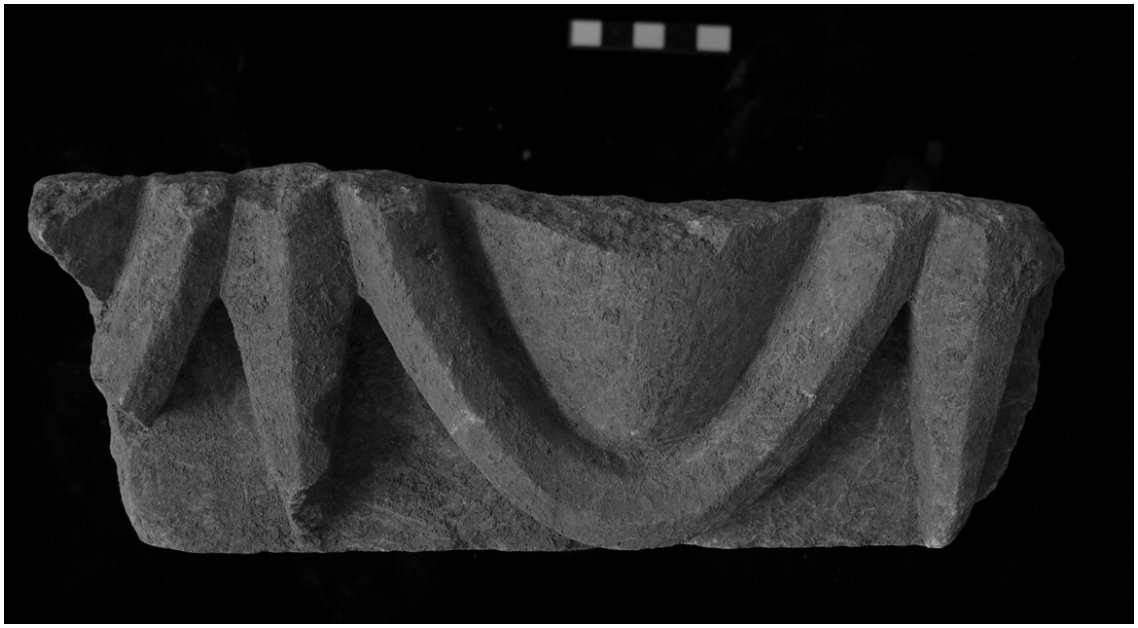
a) Kyma 7



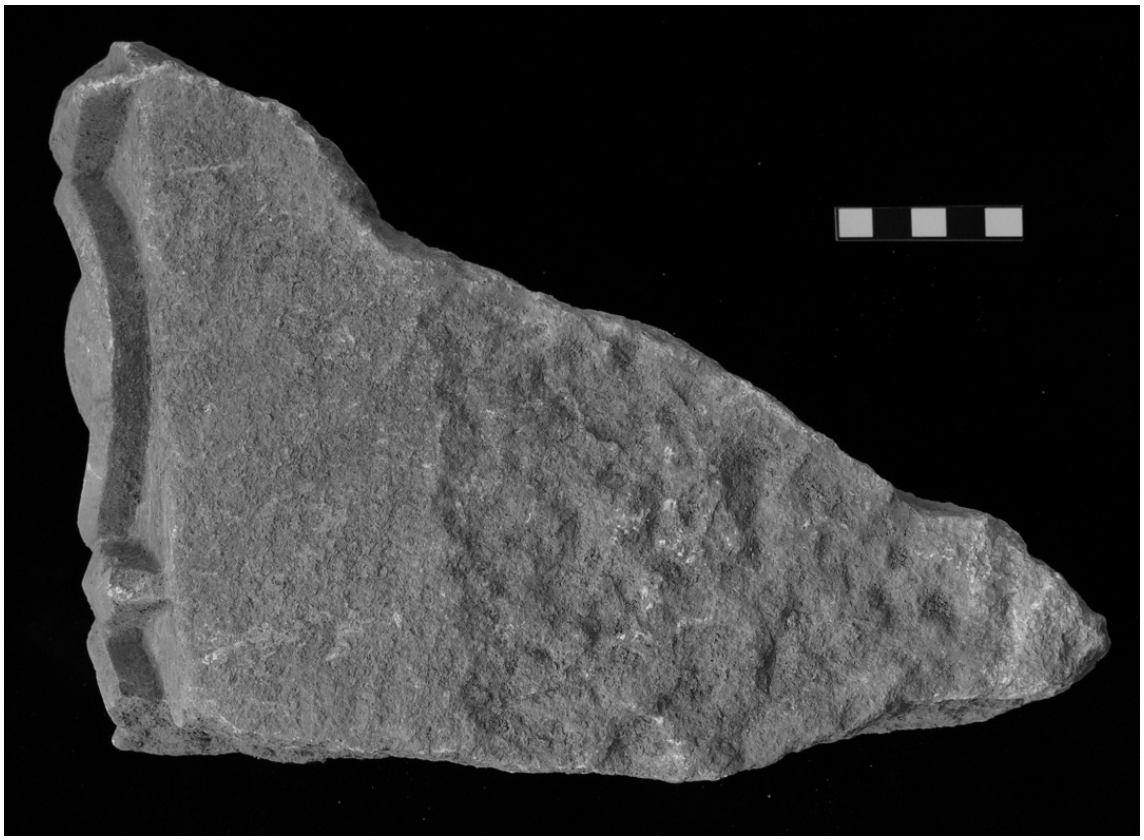
b) Kyma 7 (alttan)



c) Kyma 7 (üstten)



a) Kyma 8



b) Kyma 8 (alttan)



a



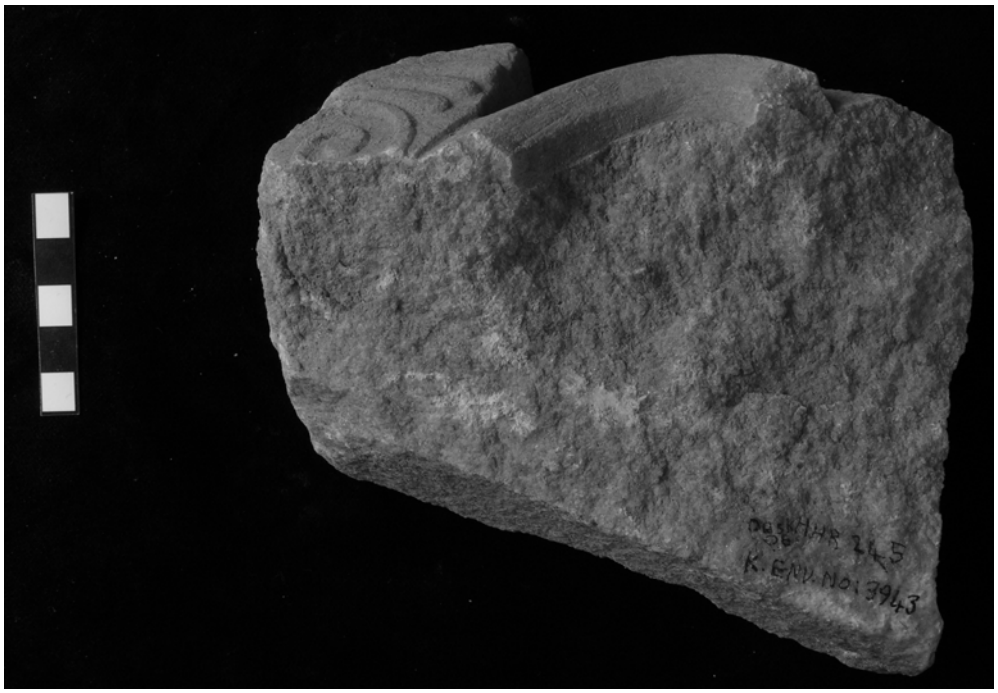
b



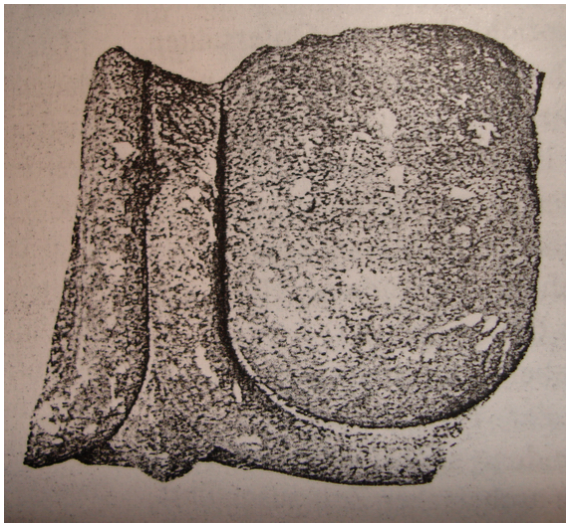
c) Kyma 9



a



b) Kyma 10



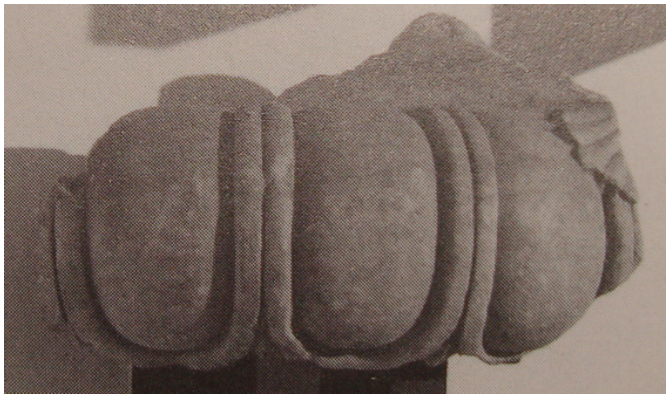
a) Didyma-Hellenistik Teras Duvarında devşirme olarak kullanılan kyma
(Tuchelt 1992, Abb.34.1.)



b) Ephesos Artemis Tapınağı sütun başlığı üzerindeki kyma
(Tuchelt 1992, Abb. 34.1)



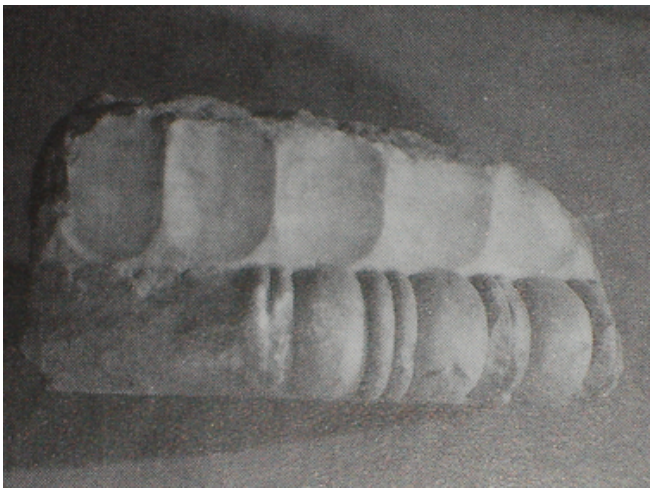
c)Samos-Rhoikos Altarı kyma bloğu (Hahland 1964, Abb. 93.)



a) Myus-Dionysos Tapınağı sütun başlığı, İon kyması (Weber 2002, Abb. 11a)



b) İnci dizisi (GNP 109)



c) Myus-Dionysos Tapınağı sütun tamburu – inci dizisi (Weber 2002, Abb. 24d)



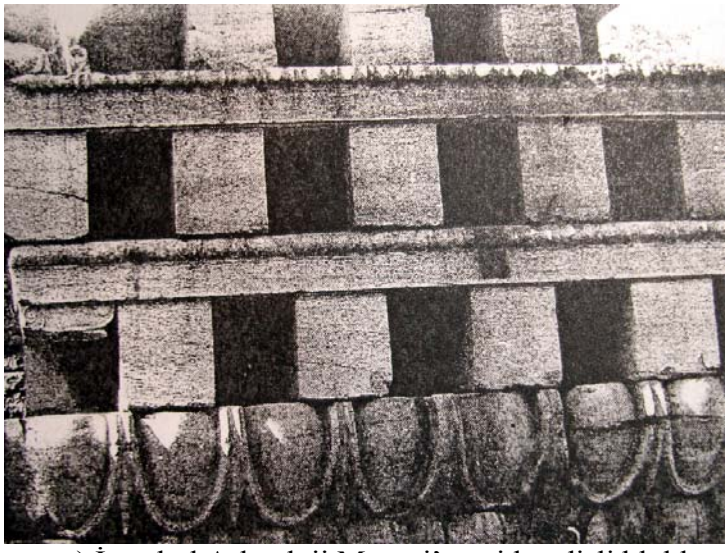
a) Didyma – İon kyma bloğunun başlangıç kyması (Hahland 1964, Abb. 82)



b) Kyma 11



c)Lotus palmet frizli İon kyması



a) İstanbul Arkeoloji Müzesi'ne giden dişli bloklar



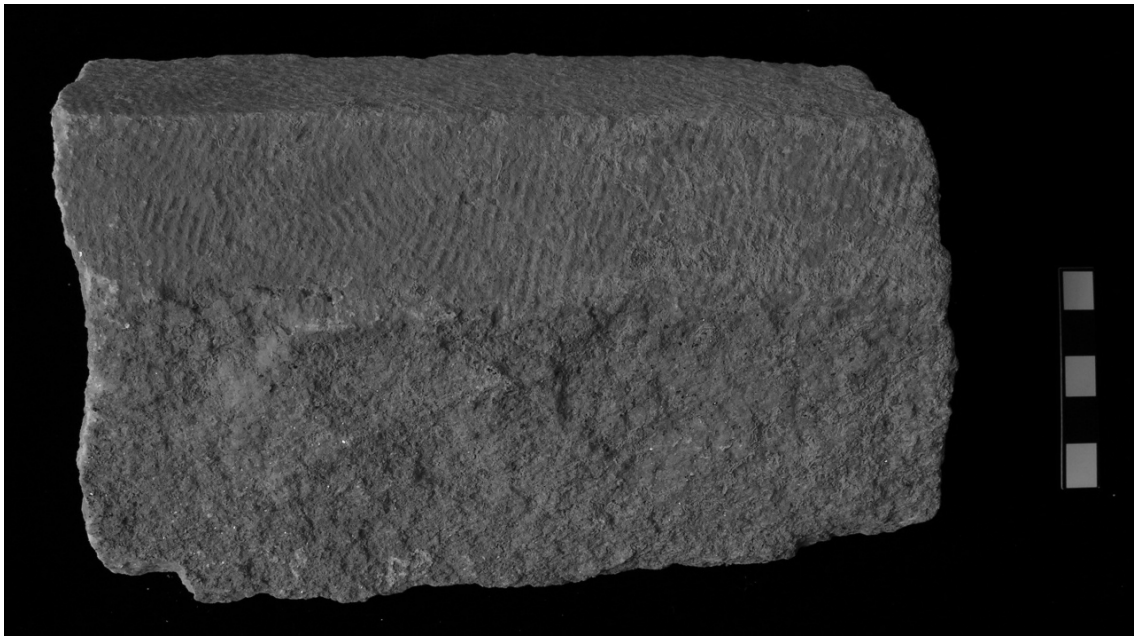
b



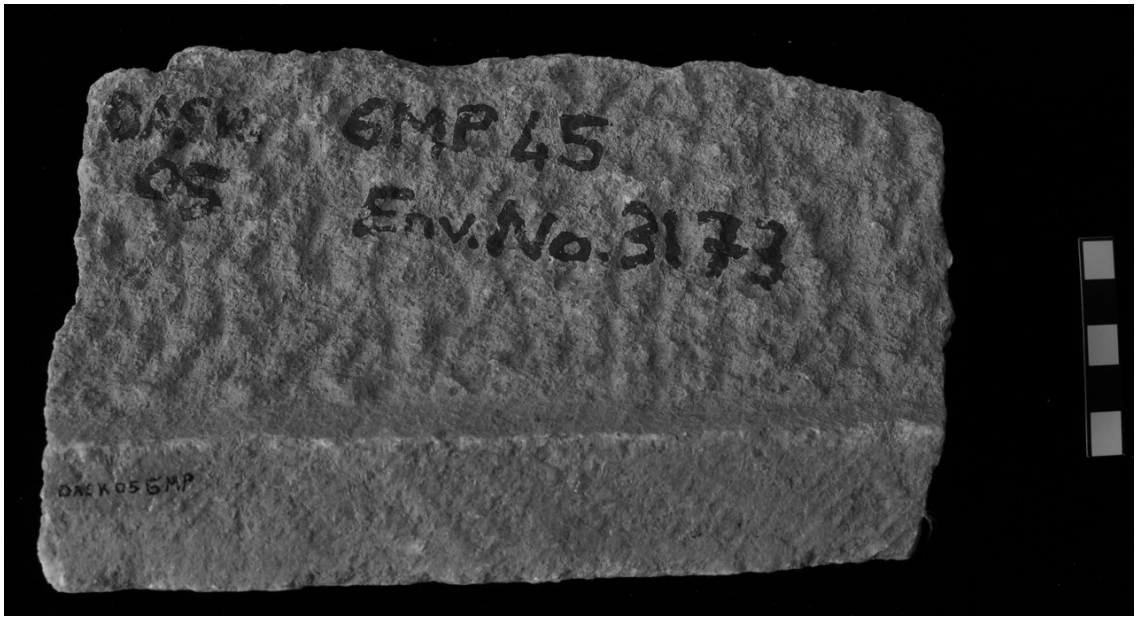
c



d) Mermer çatı kiremidi (GMP 44)



a



b) Mermer çatı kiremidi (GMP 45)



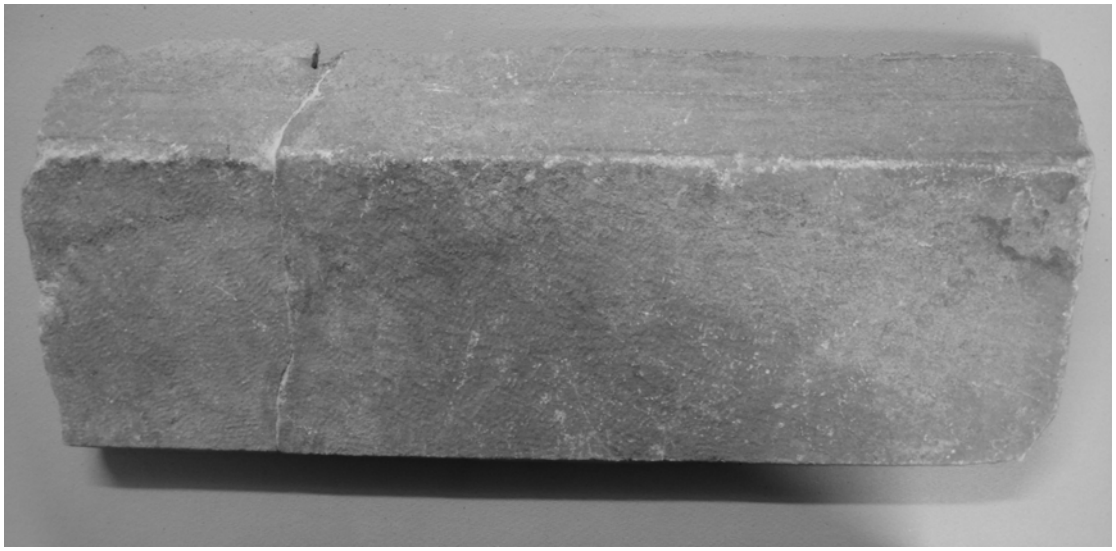
a



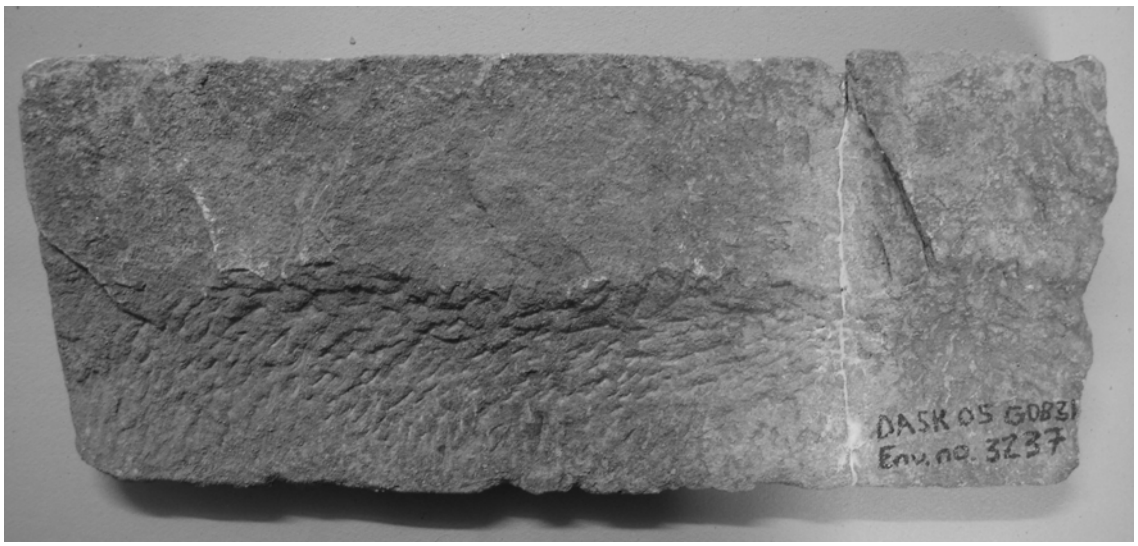
b



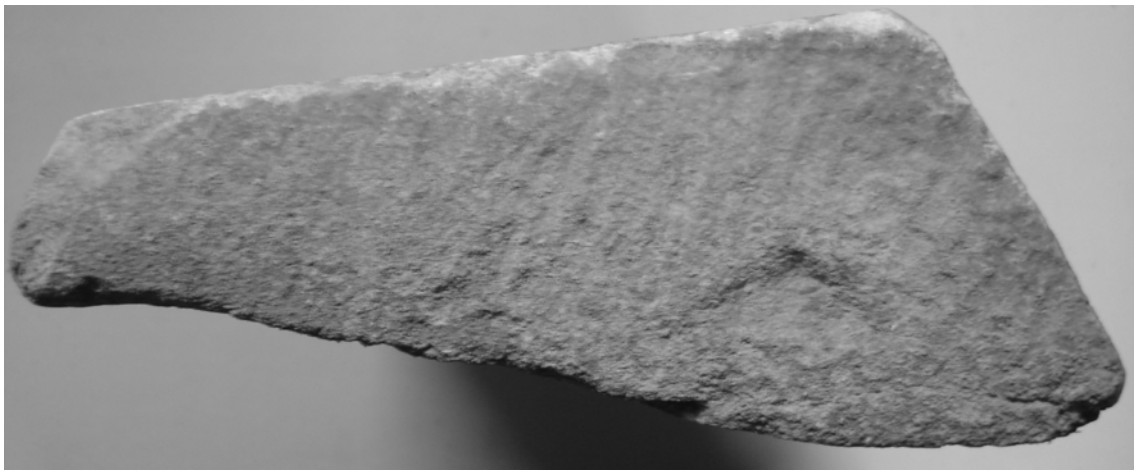
c) Mermer çatı kiremidi (GEY)



a



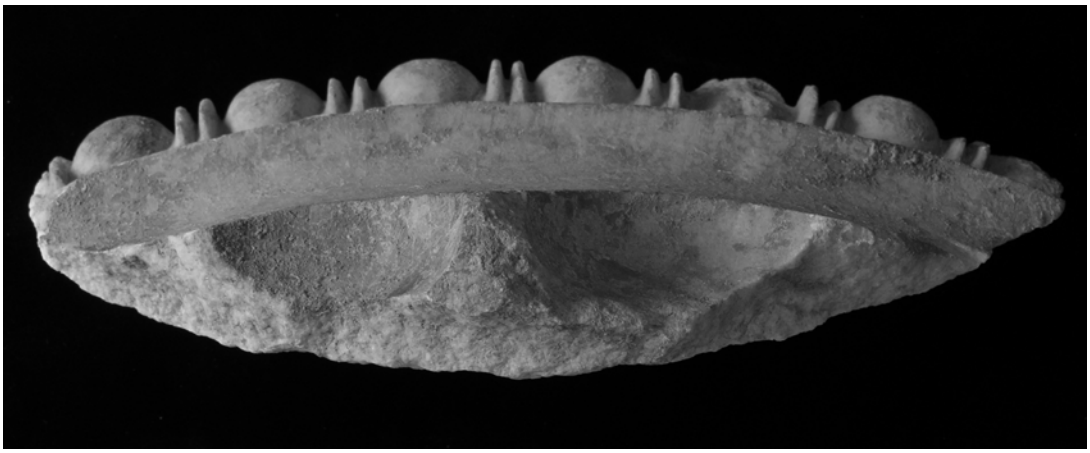
b



c) Mermer çatı kiremidi (GOB 31)



a



b



c) İon sütun tamburu parçası (GCB 453)



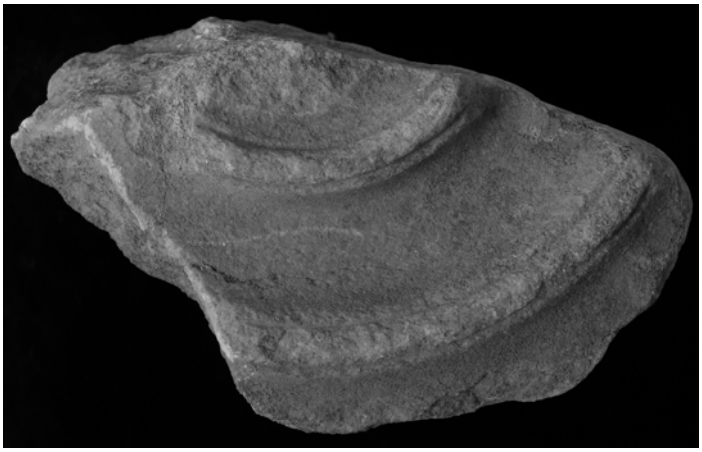
a



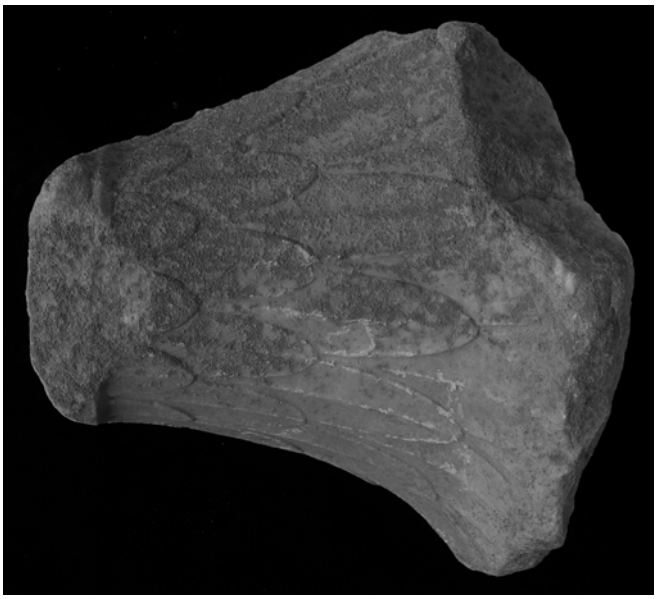
b) İon sütun tamburu parçası (GNP)



a) Canalis rozetli İon başlığı



b



c) Başlık 2



a



b) İon sütun başlığı (HOT 54)



a



b) İon sütun başlığı parçası (EPL)





a-b) GOF 41



c) BKT



d) HNR 42



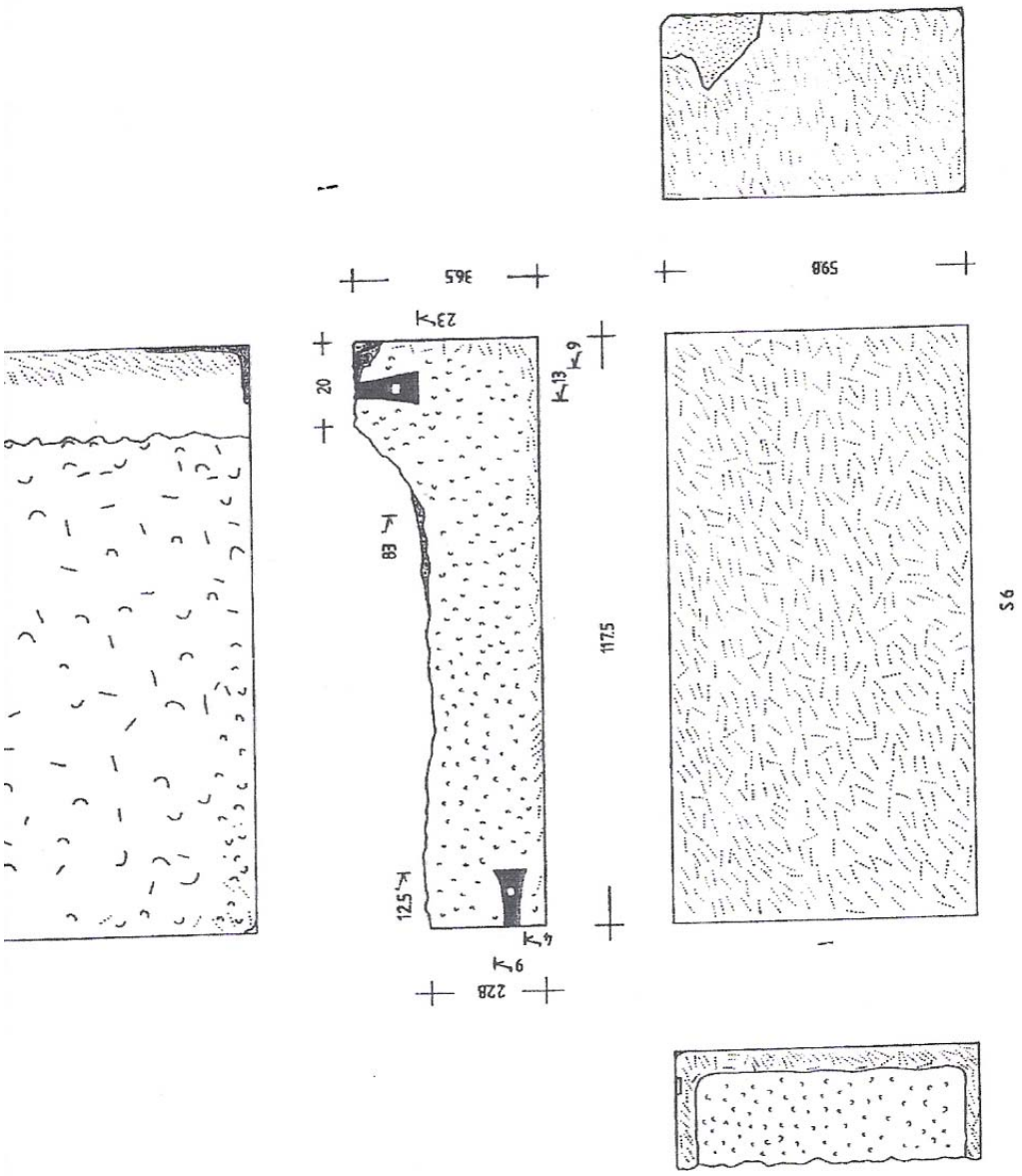
a) Teras-sur duvarı kuzey uç



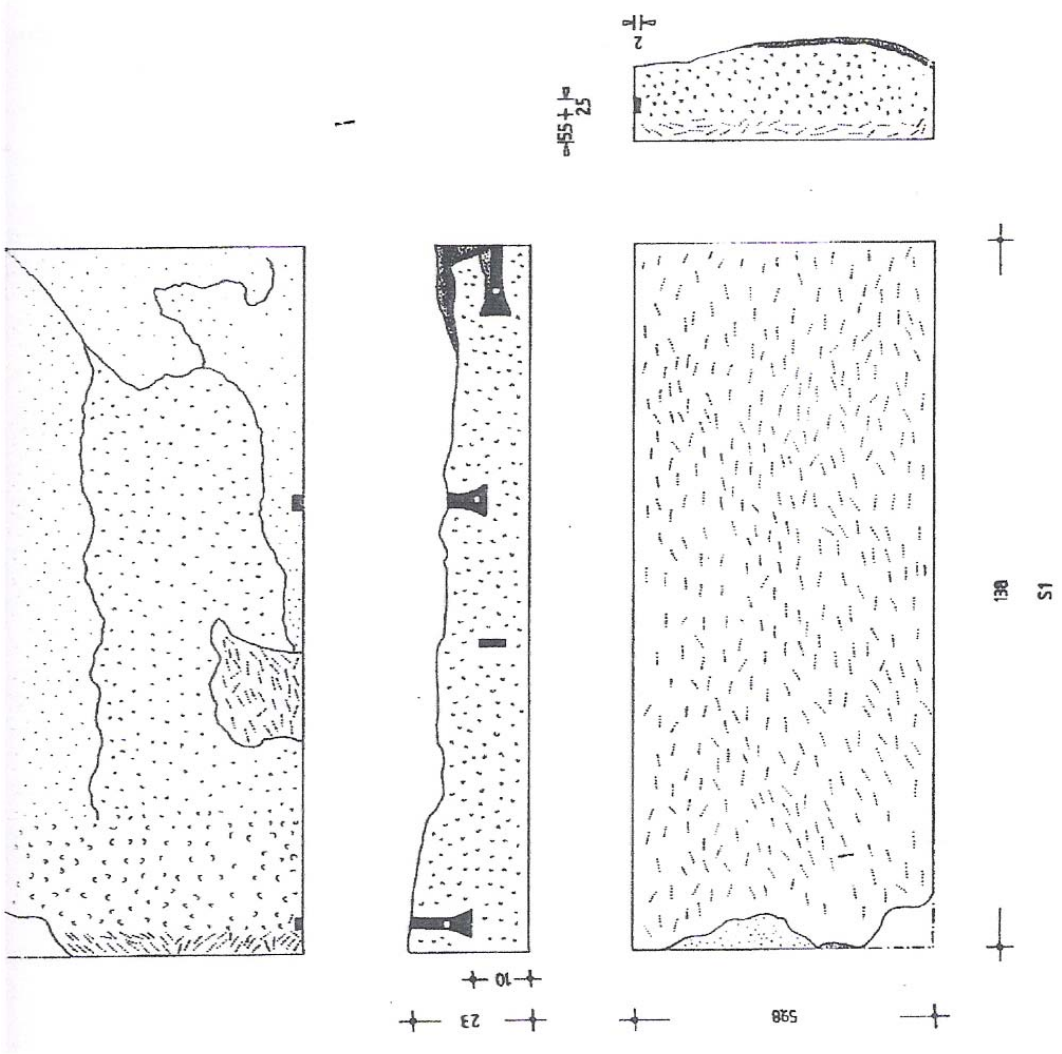
b) Teras-sur duvarı- kerpiçlerin oturacağı küçük taşlı düzlem



c) Teras-sur duvarı güney uç

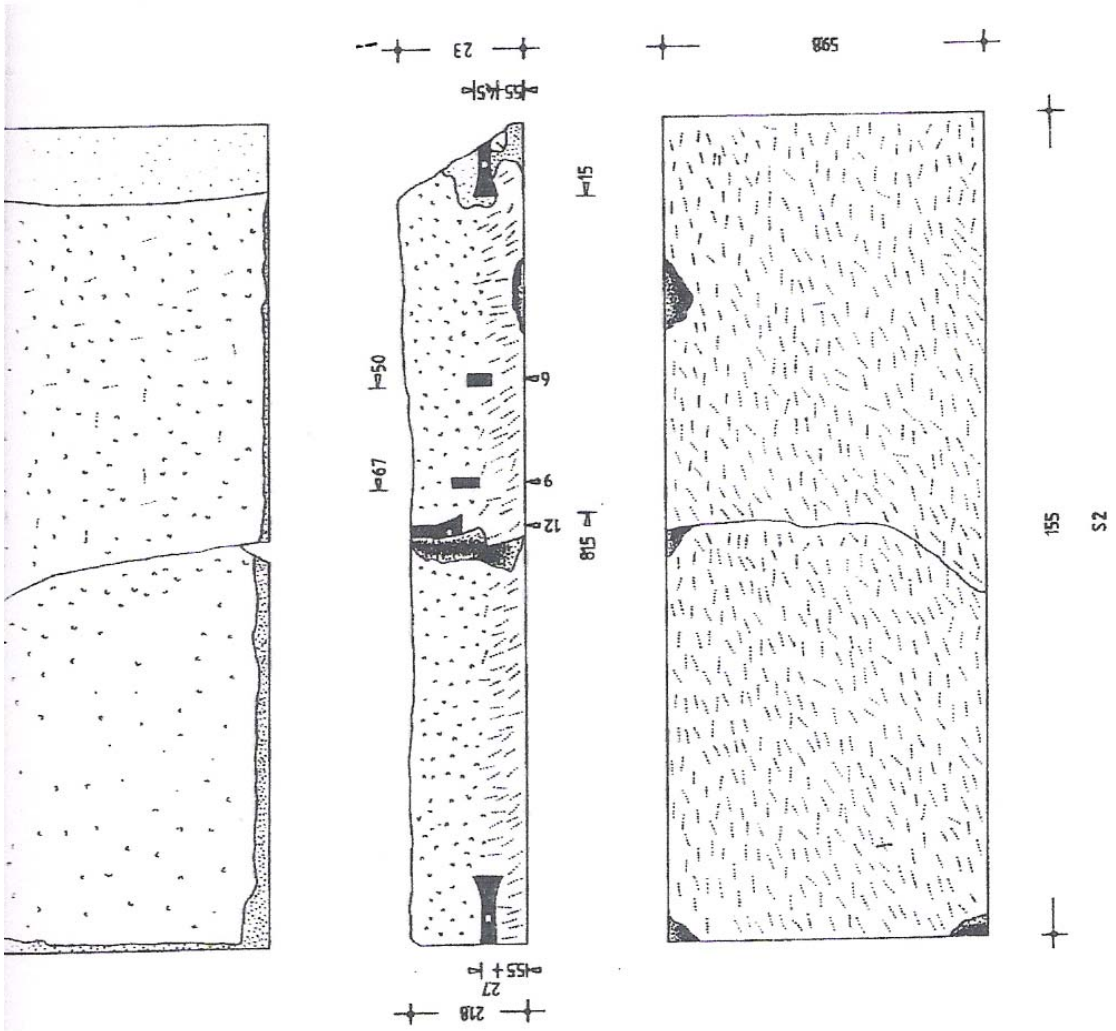


Kesme blok (köşe)

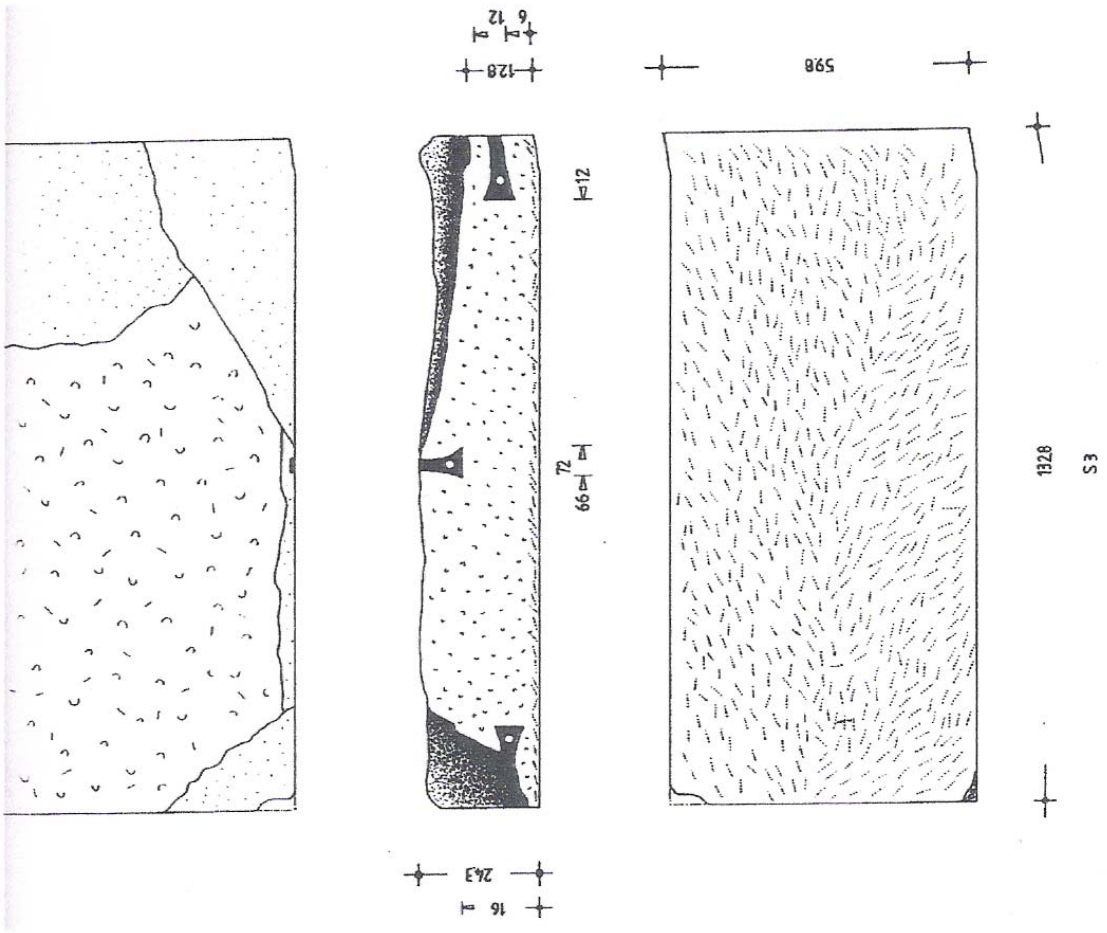


Kesme blok

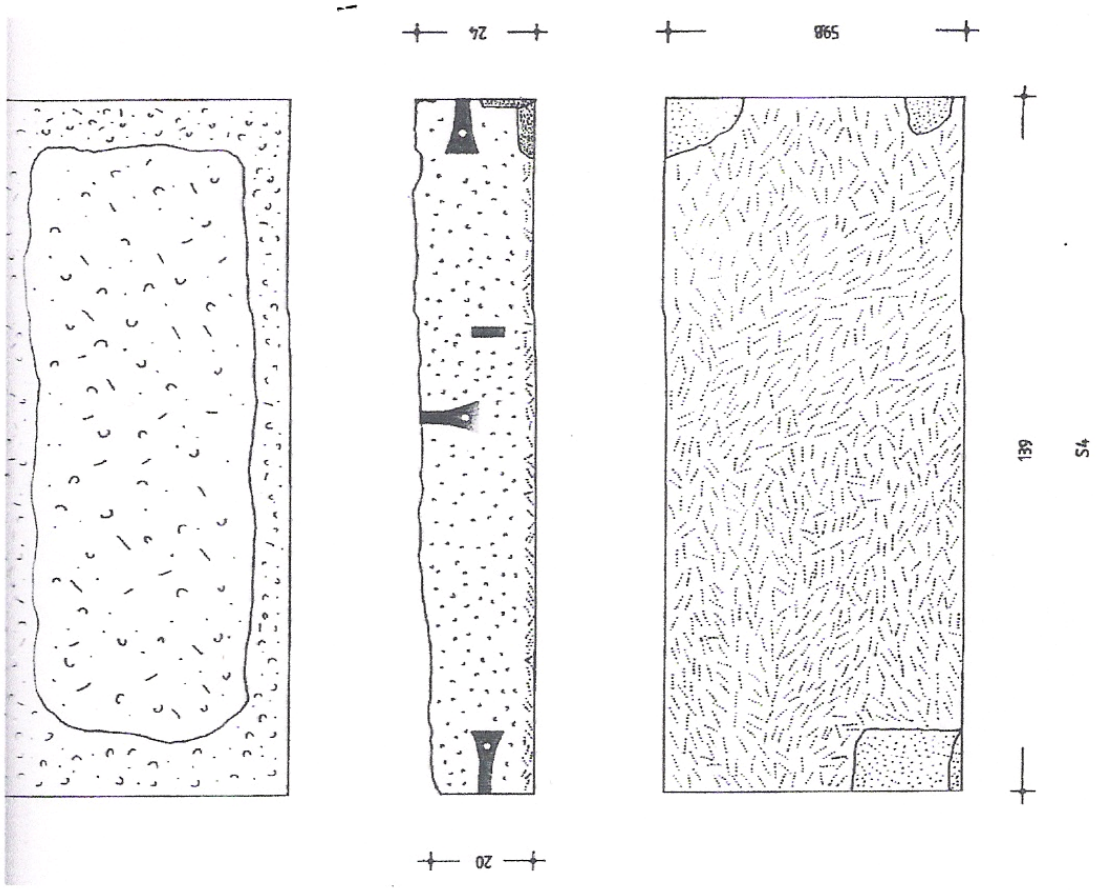
ŞEKİL 3



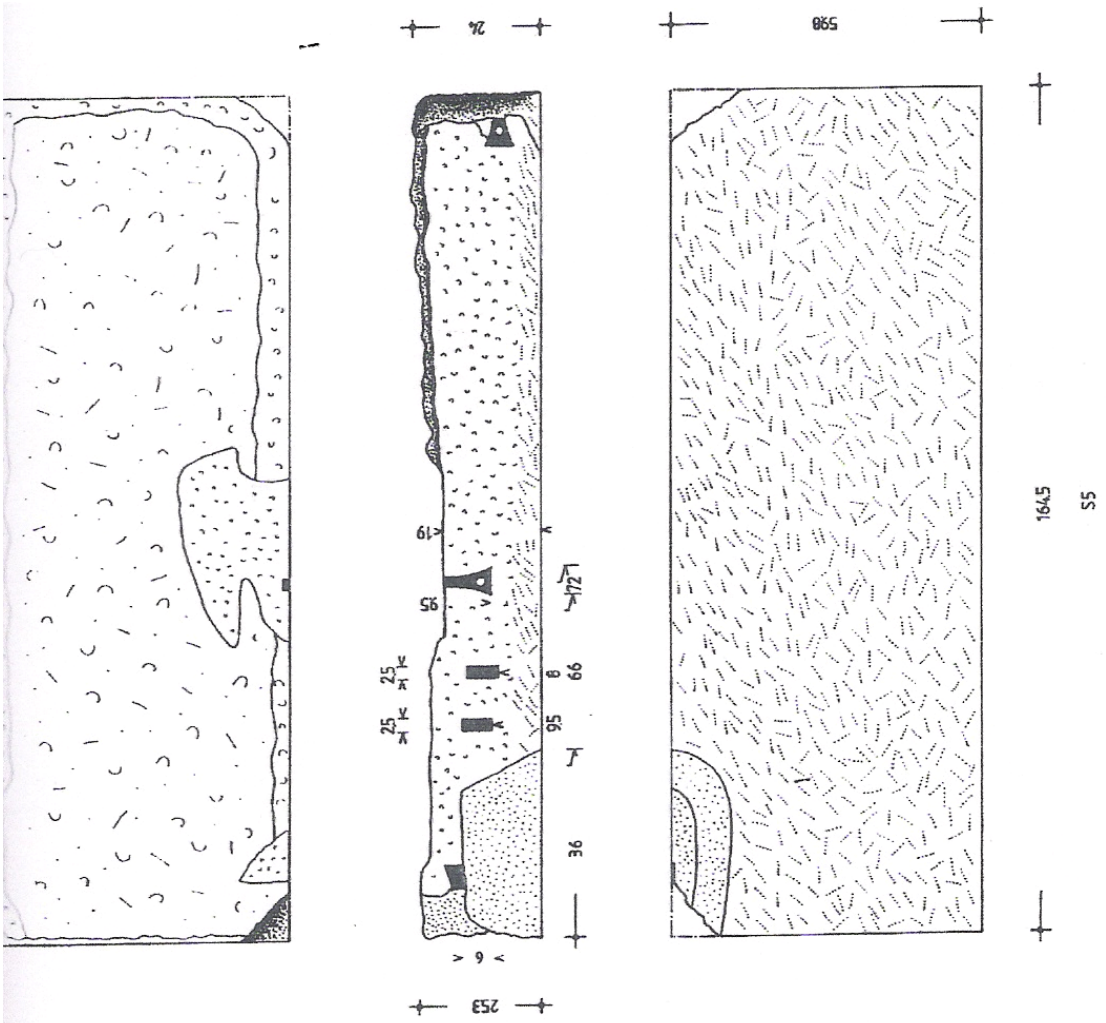
Kesme blok



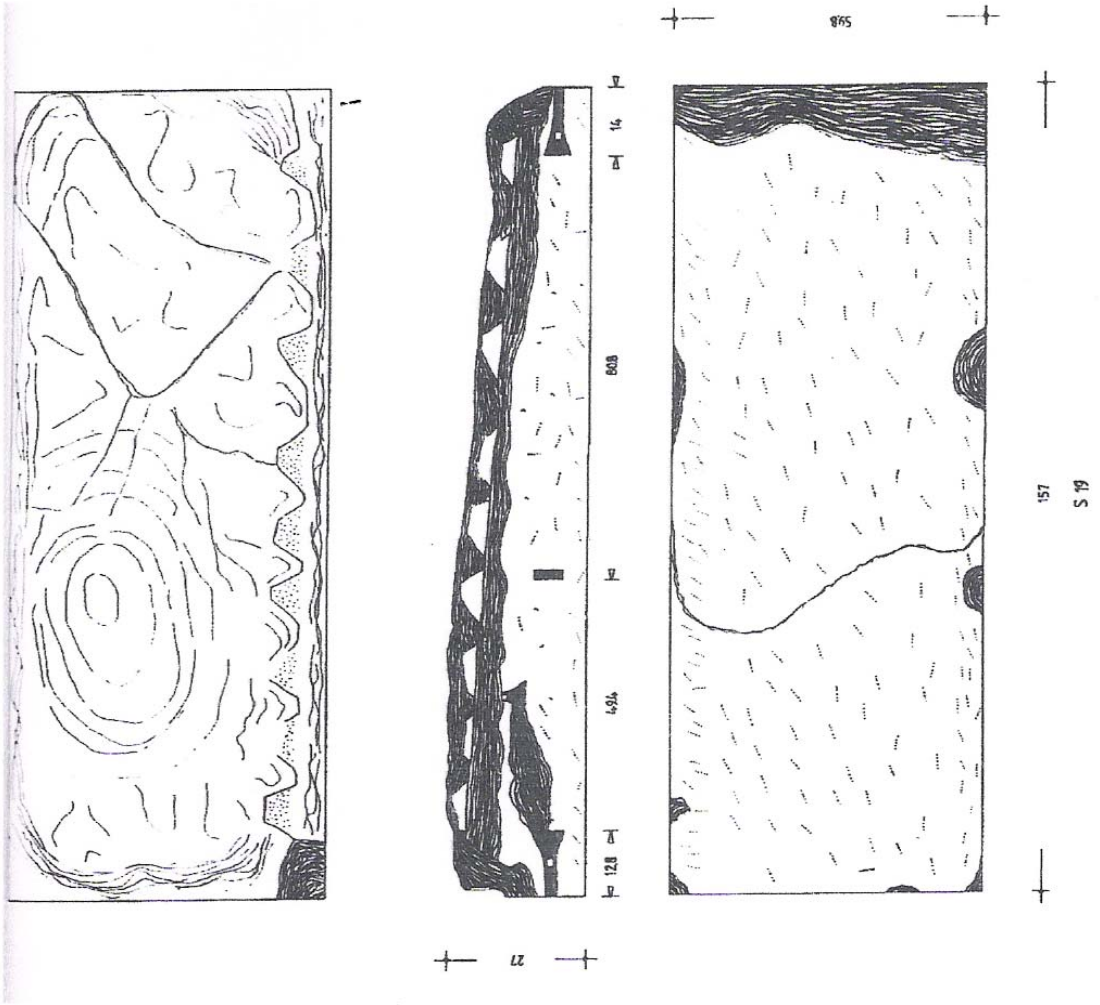
Kesme blok



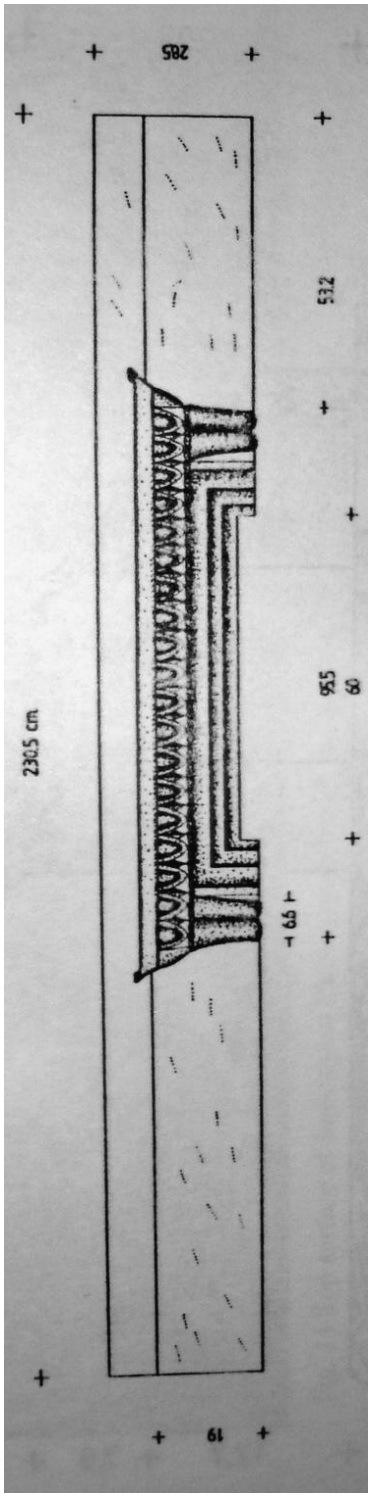
Kesme blok



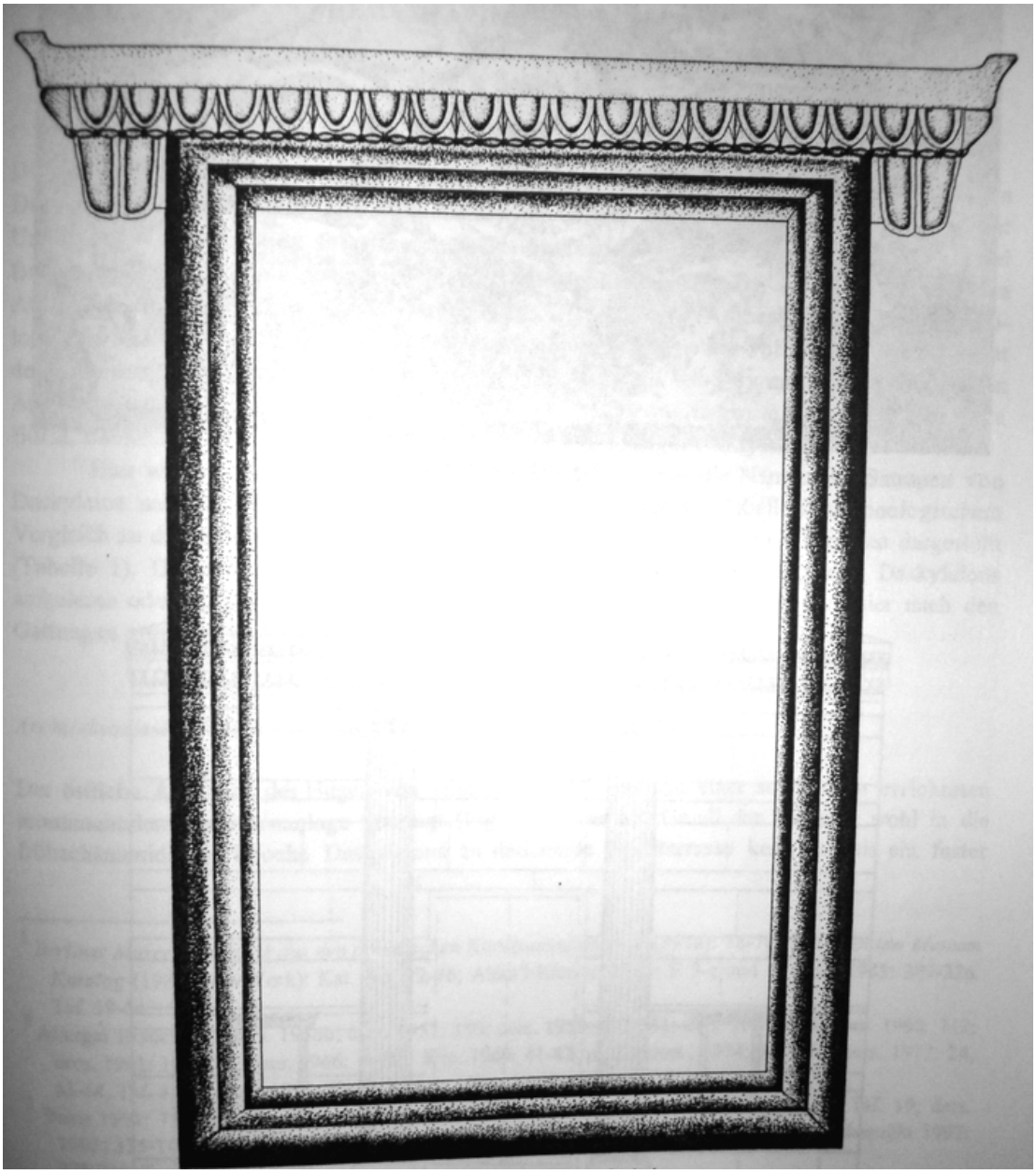
Kesme blok



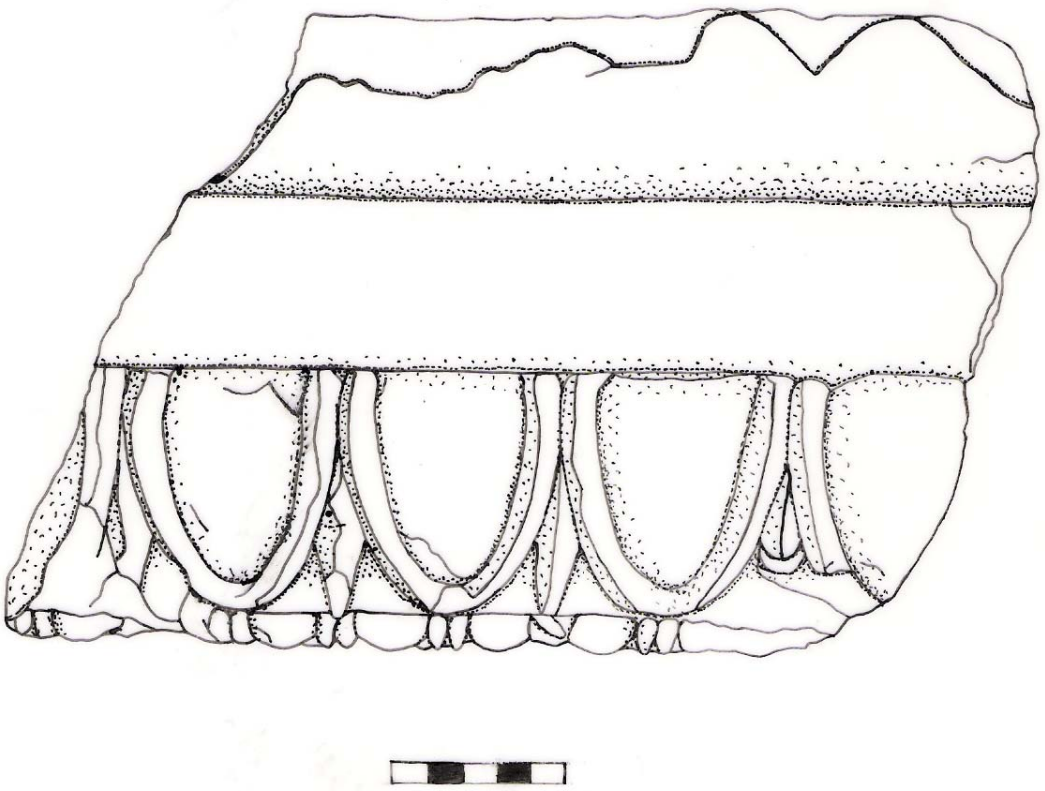
Kesme blok, taş ocağı koparma yuvaları



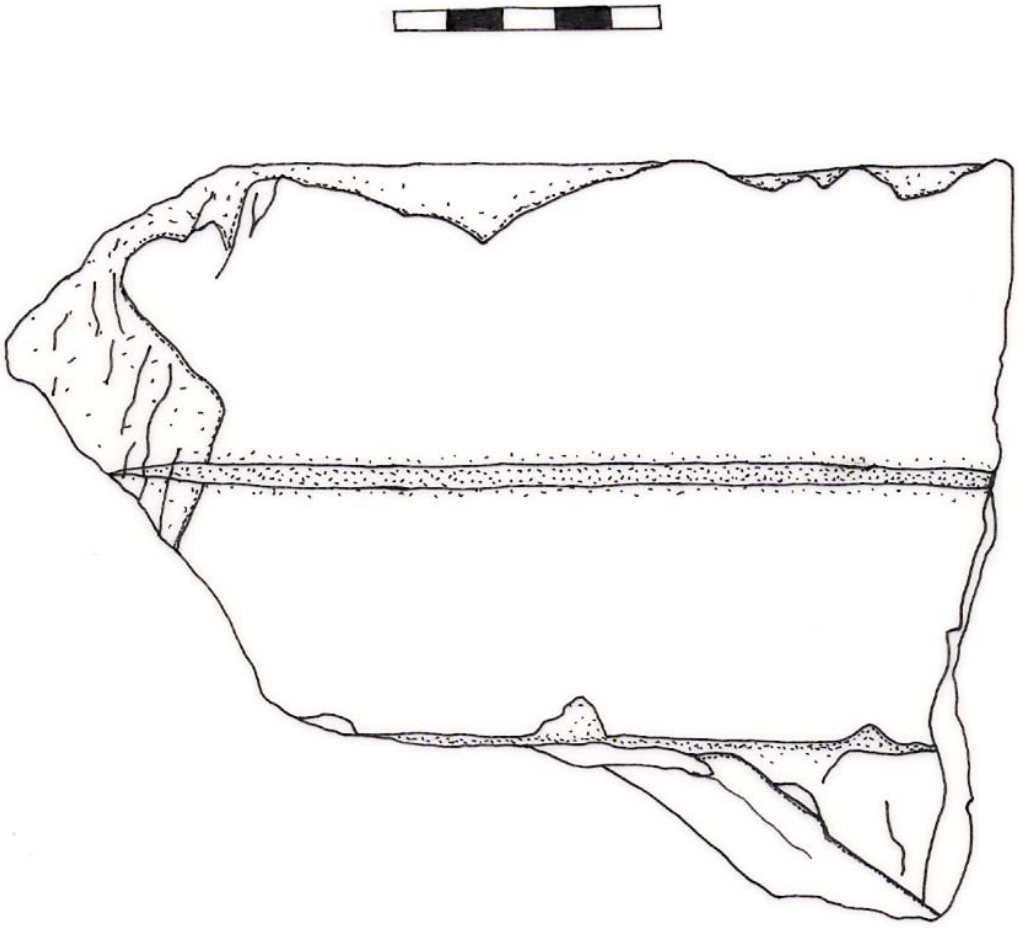
Pencere lentosu bloğu



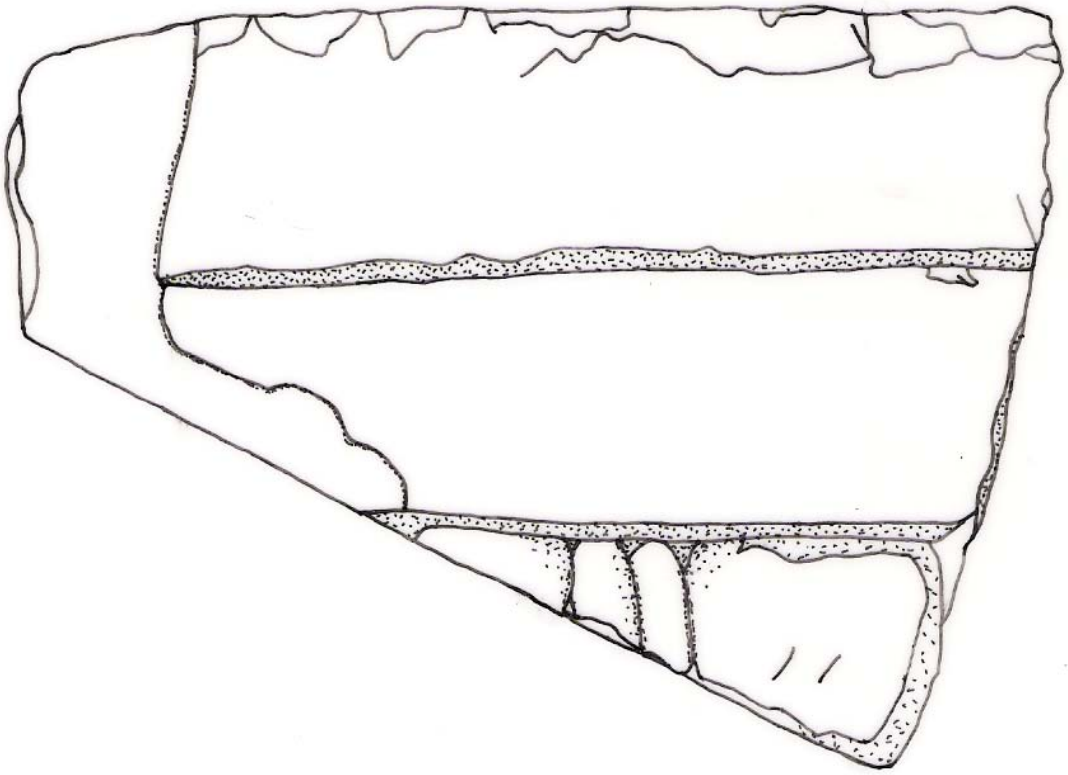
Pencere lentosu rekonstrüksiyonu



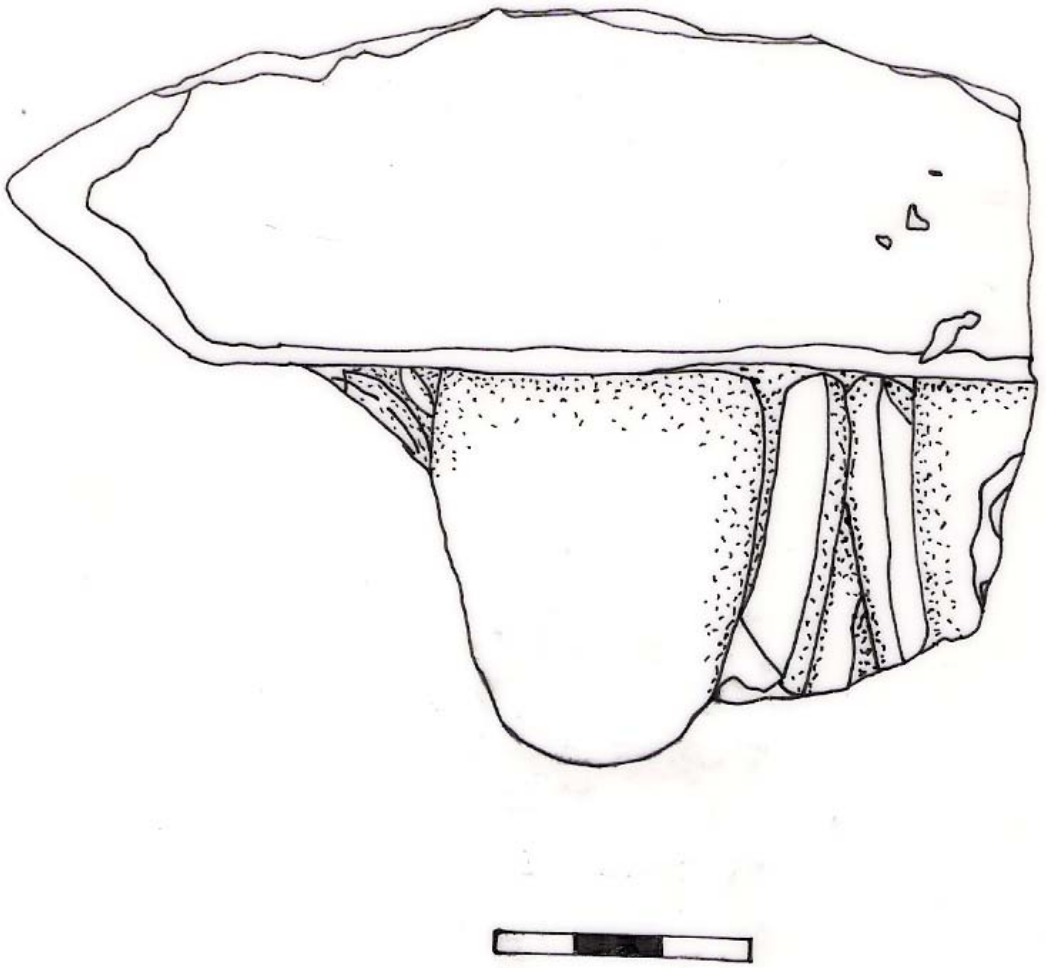
Lento 2



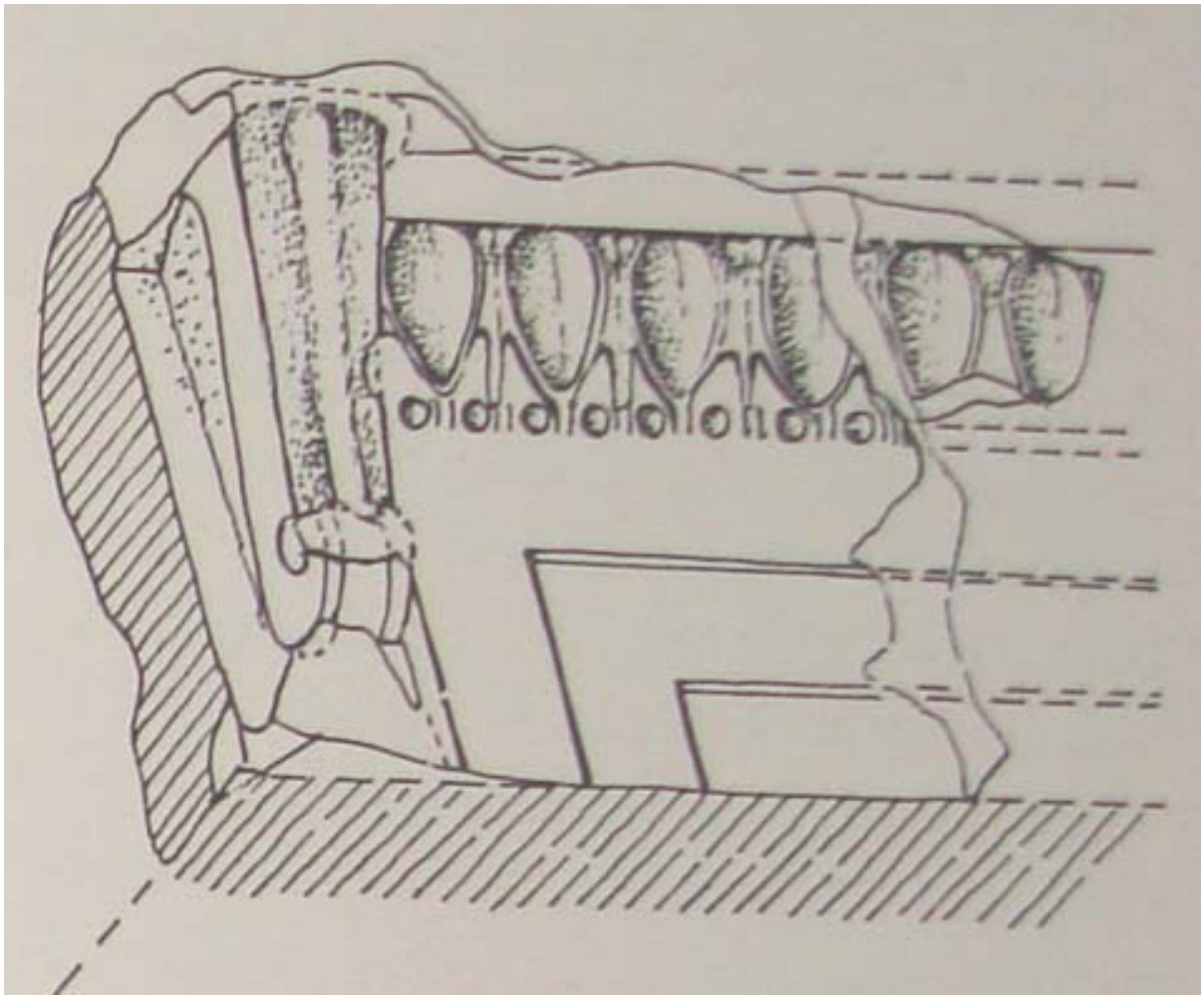
Lento 3



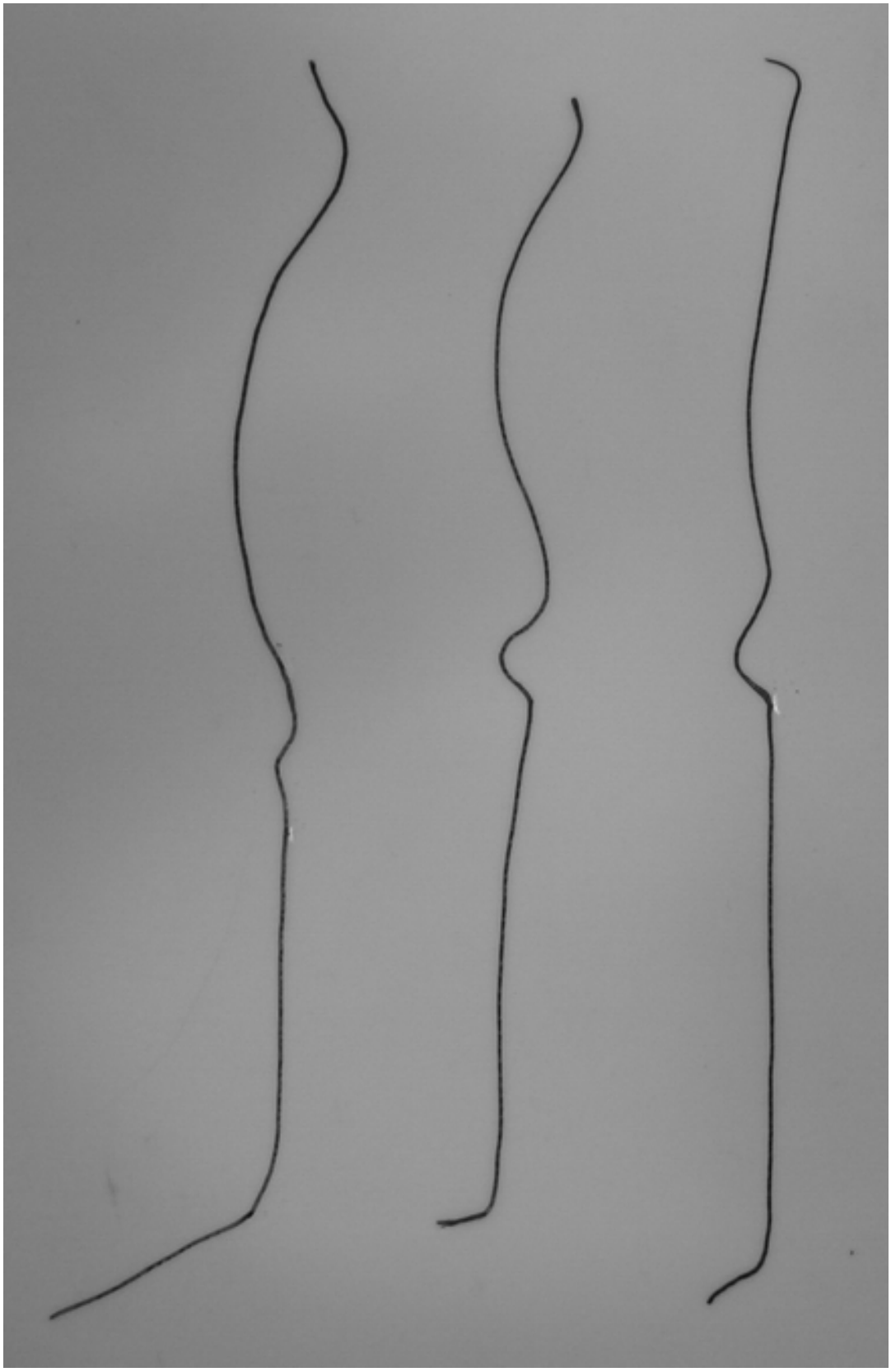
Lento 4



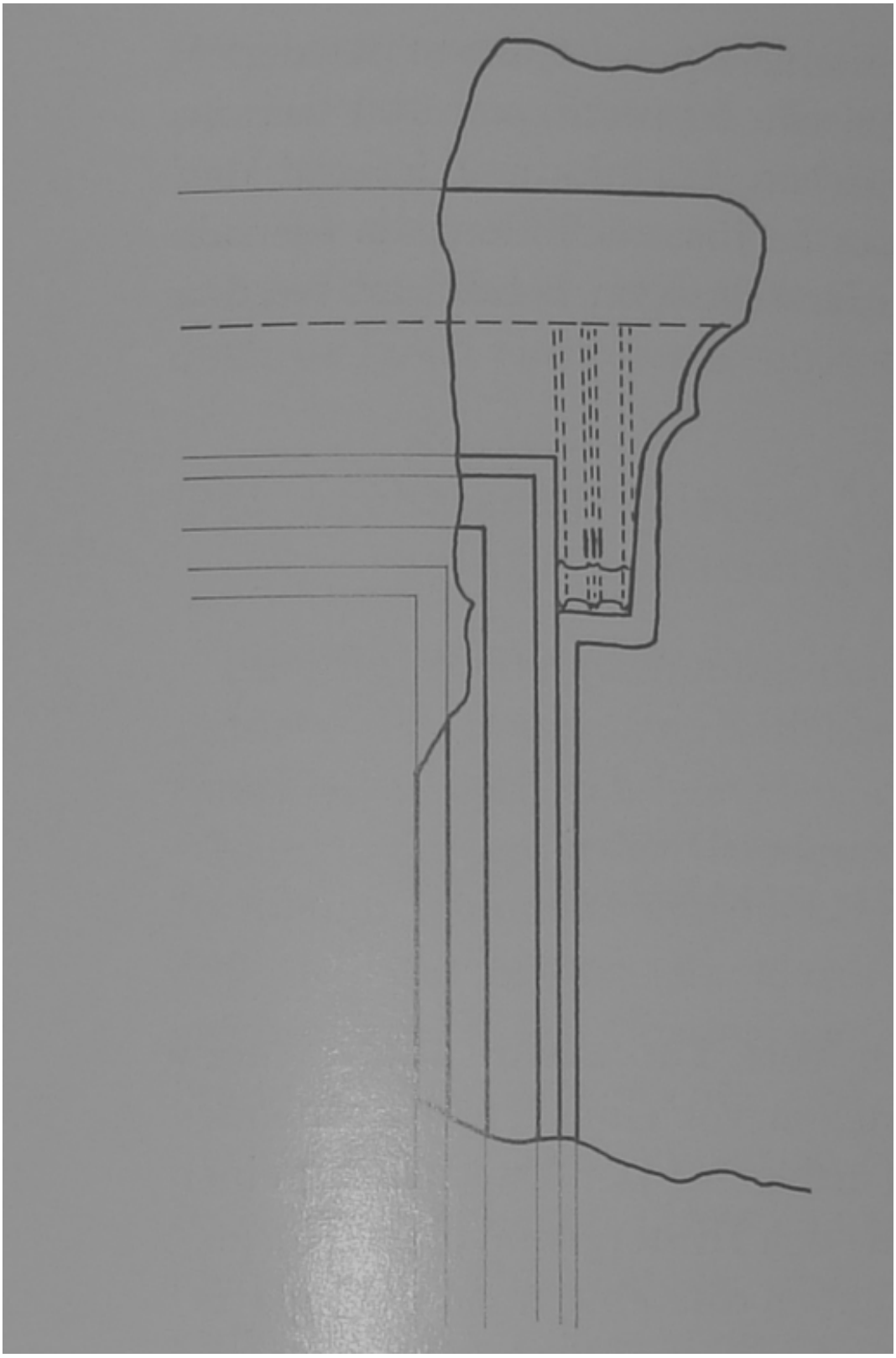
Lento 5



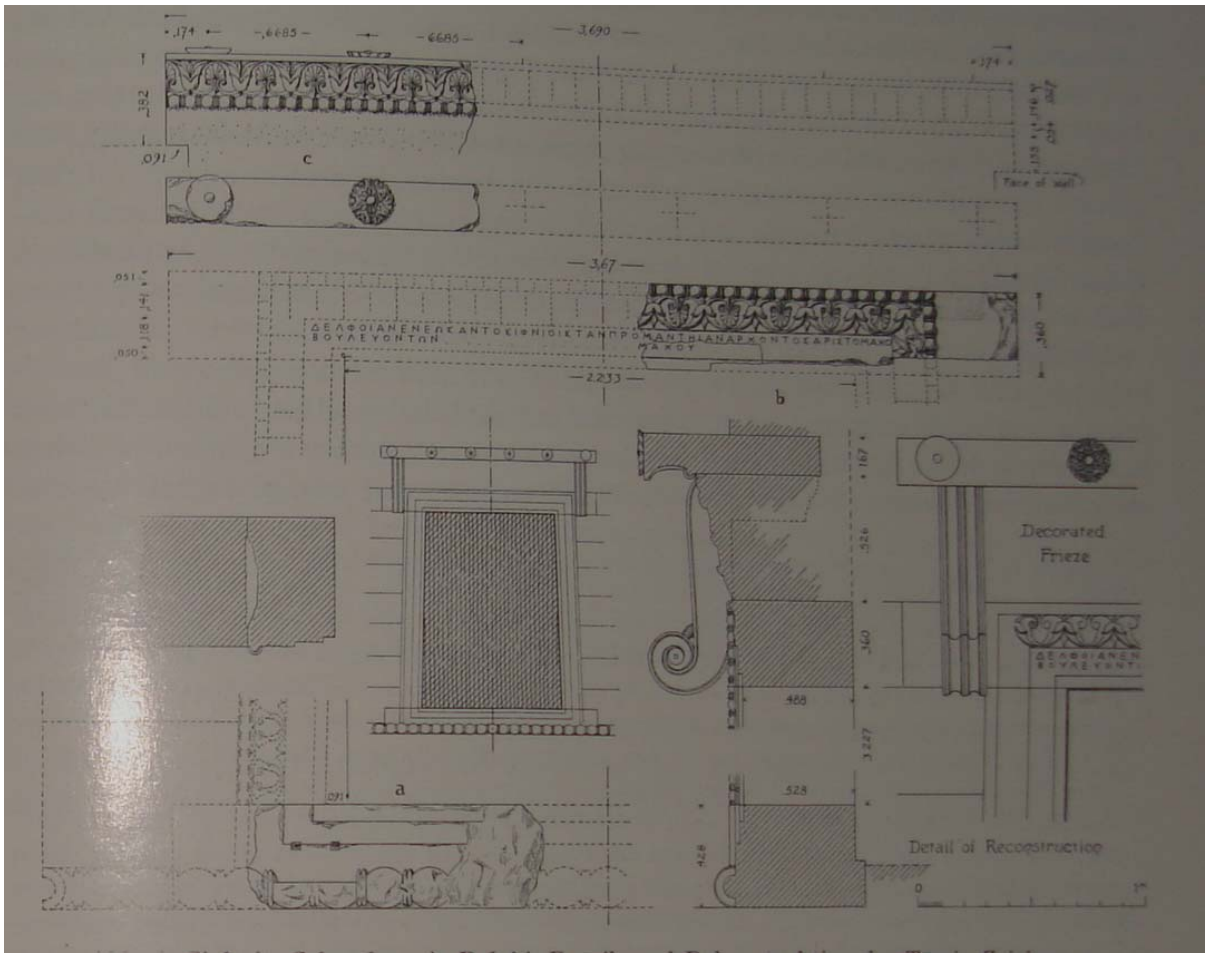
Thasos kapı lentosu parçası (Busing – Kolbe 1978, Abb. 24)



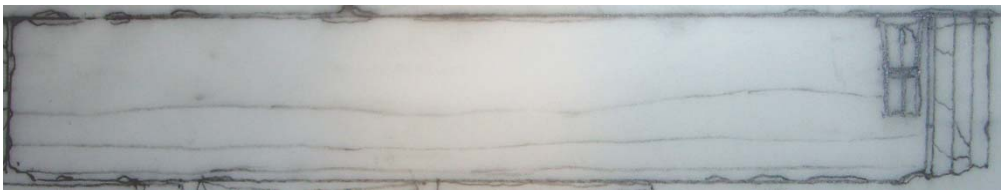
Lento 7-2-3 taenia silme profilleri



Çift Magoslu Kabartma



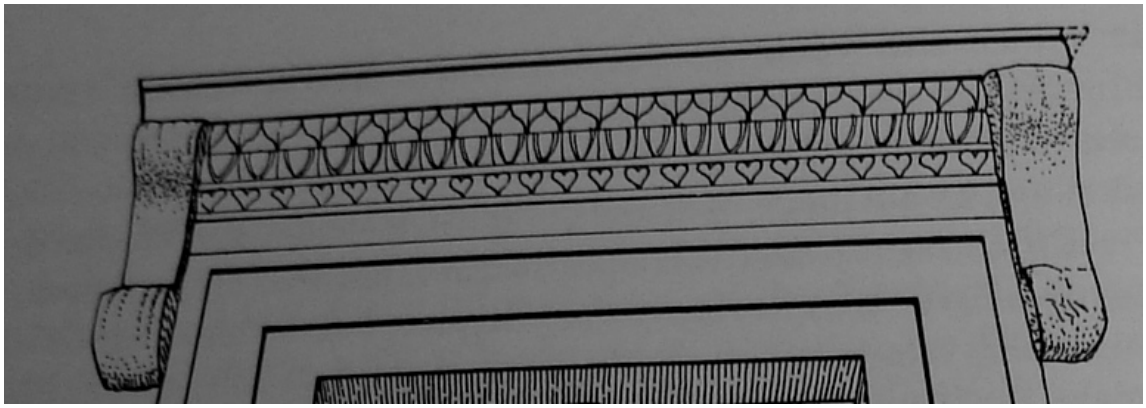
Delphi Siphnoslular Hazine Binası kapı lentosu (Busing – Kolbe 1978, Abb. 4)



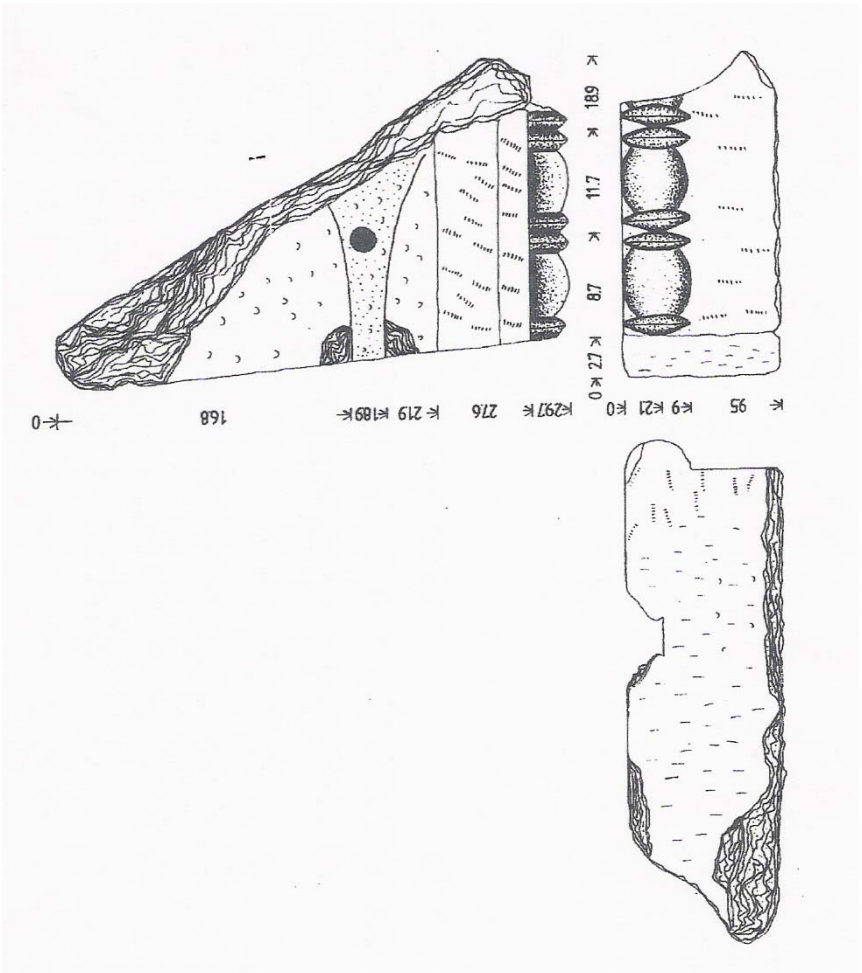
a) Lento 6



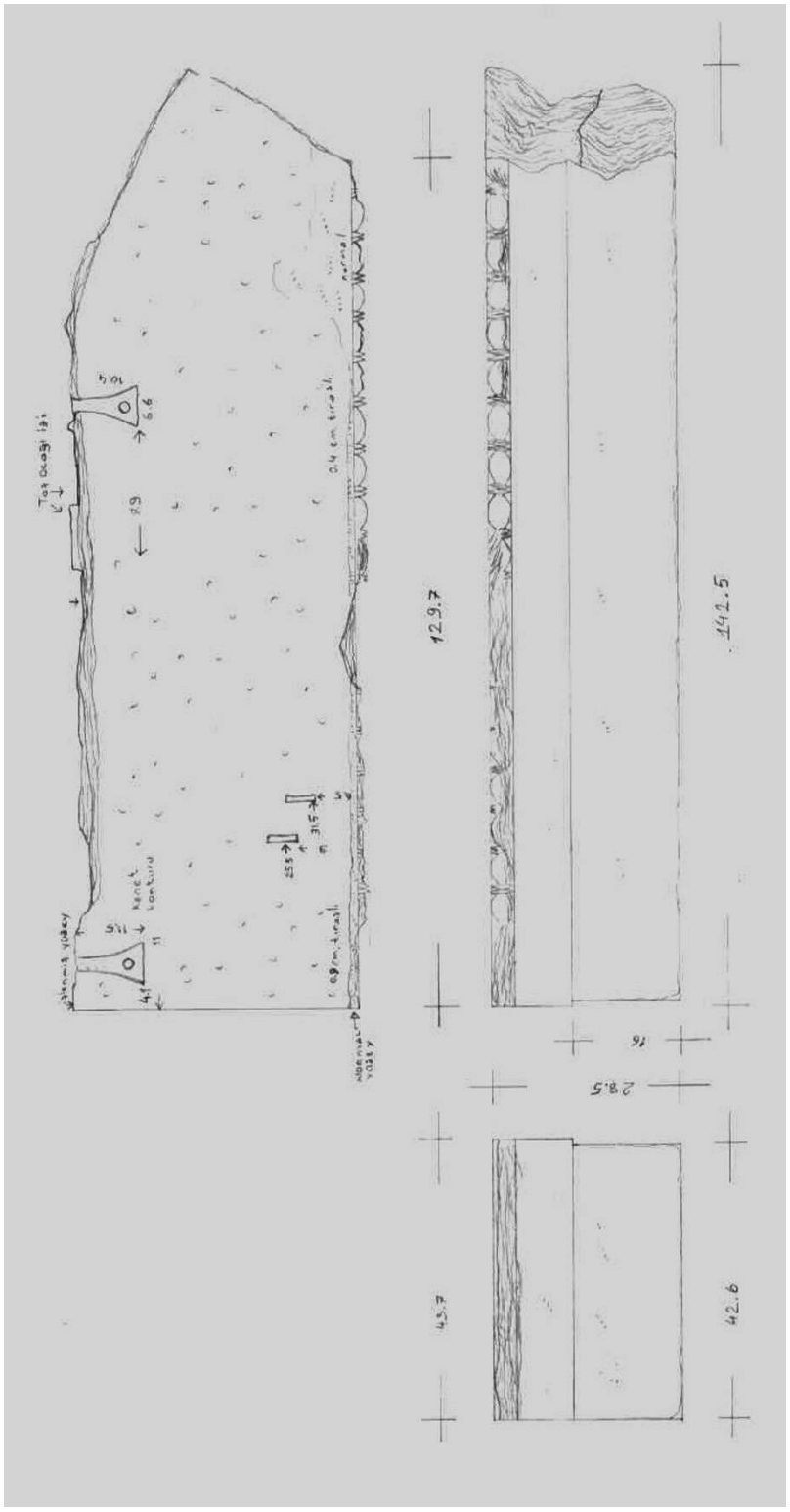
b) Uşak-Aktepe Tümülüsü giriş rekonstrüksiyonu (Özgen-Öztürk 1996, Fig 72)



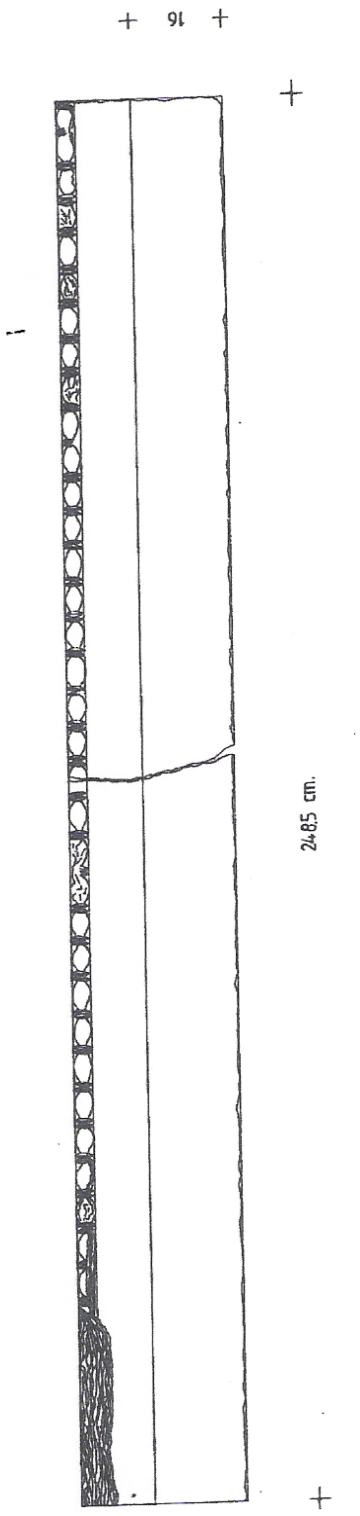
Telmessos Amyntas Mezarı kapısı (Busing – Kolbe 1978, Abb. 22)



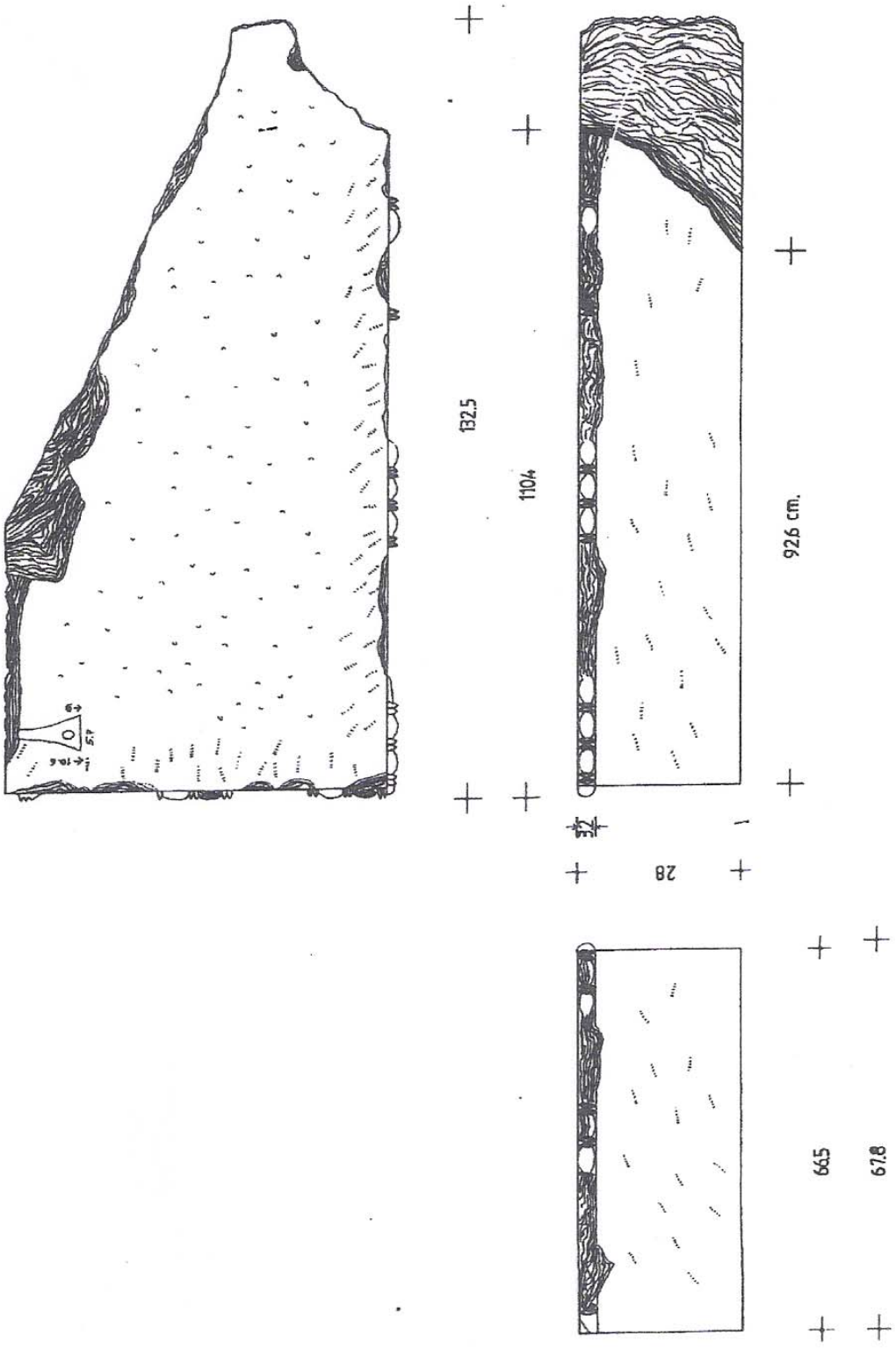
Üzeri inci dizili, kırık architrav bloğu parçası



İki Fascialı, Köşe Architrav Bloğu

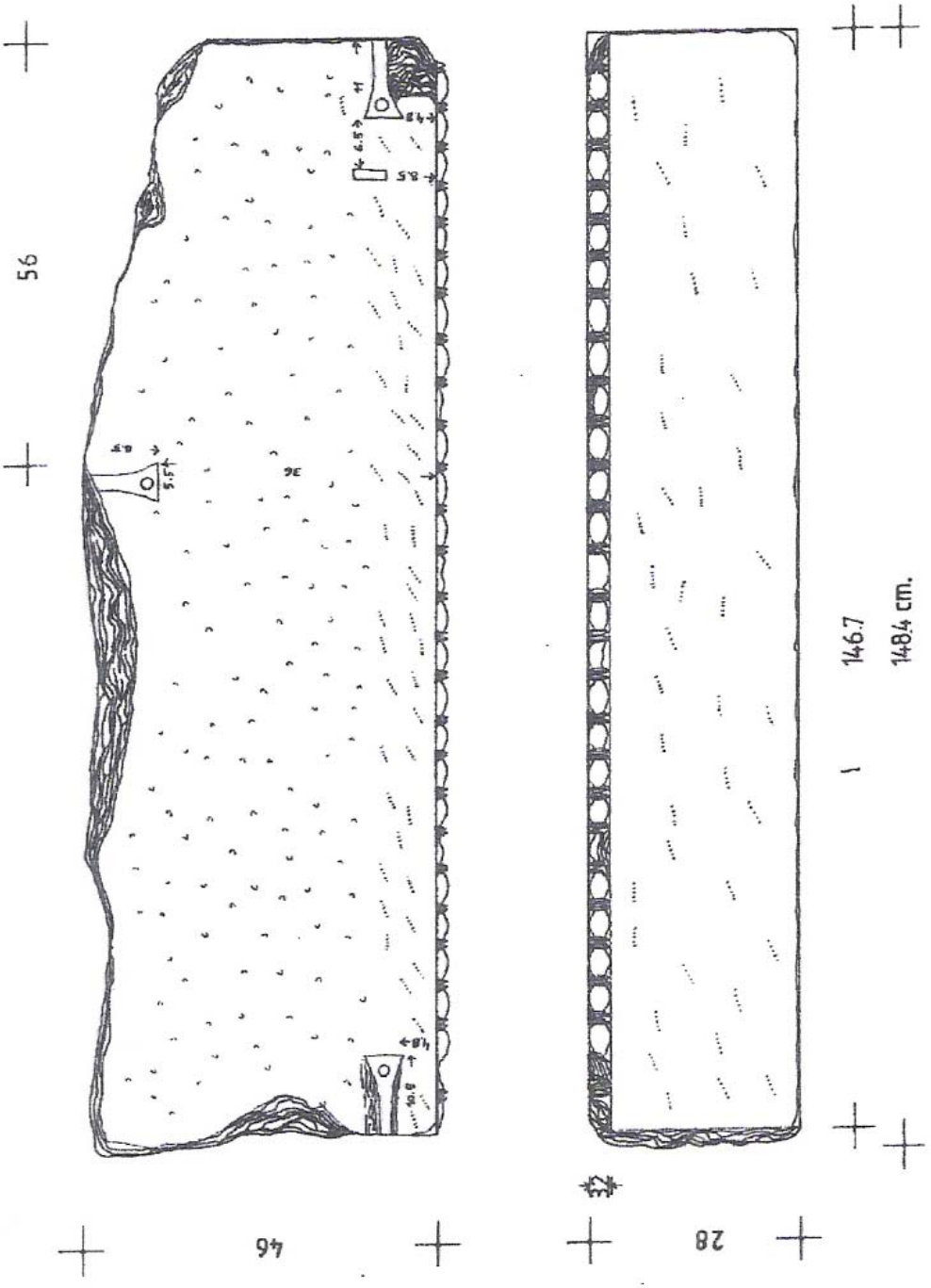


İki Fascialı Architrav Bloğu

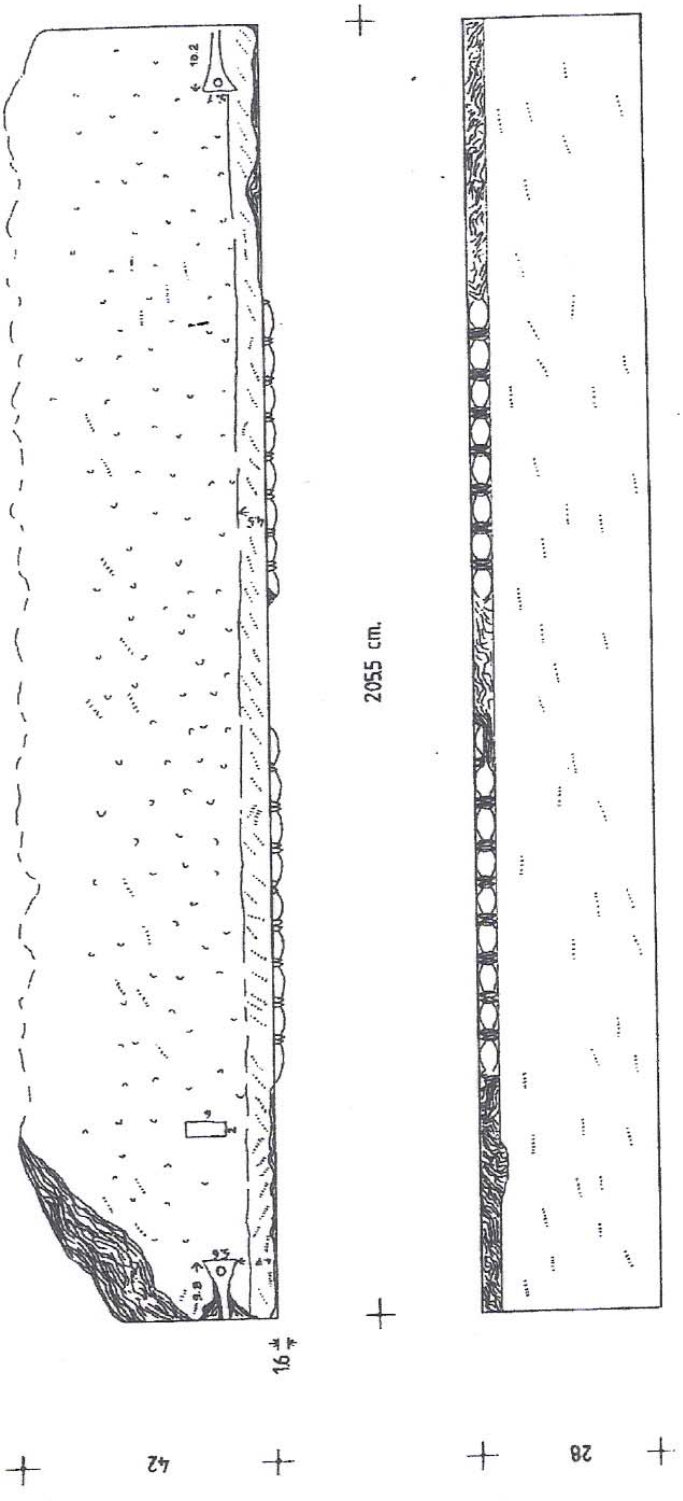


Fasciasız Architrav Bloğu

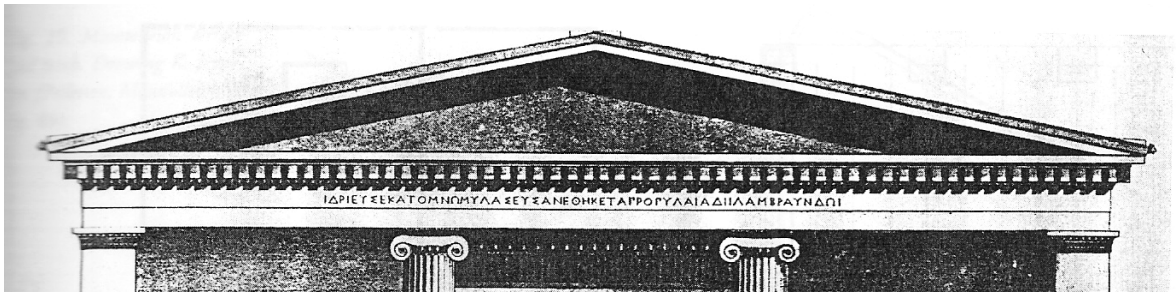
ŞEKİL 23



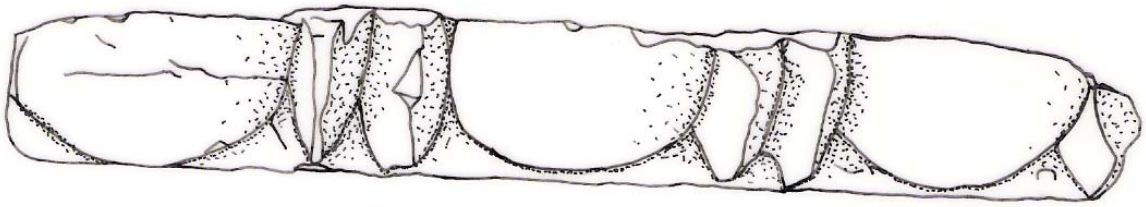
Fasciasız Architrav Bloğu



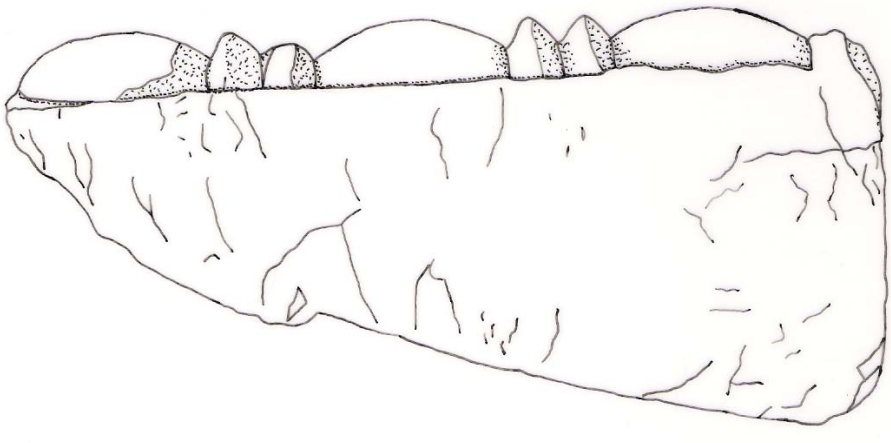
Fasciasız Architrav Bloğu



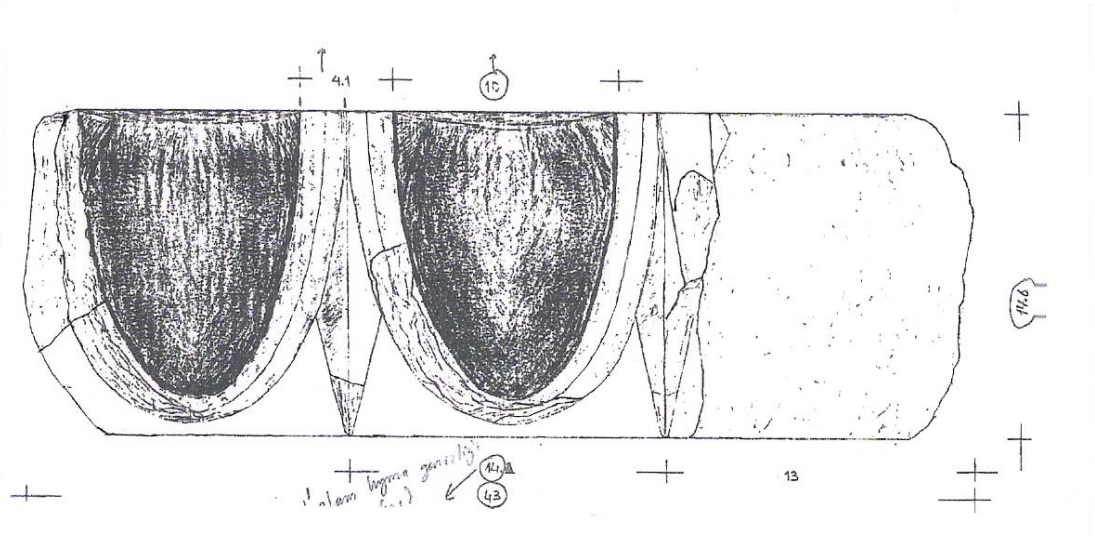
Labraunda Propylonu üst yapısı (Hellström 1994, Fig. 15)



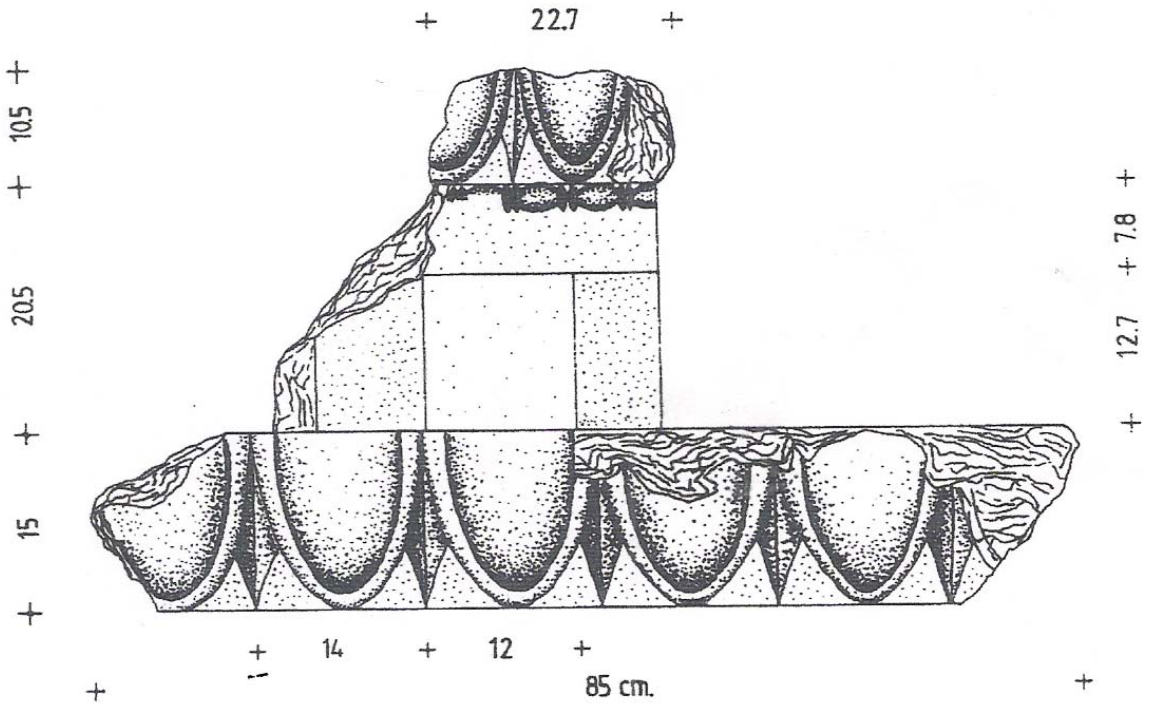
Architrav Bloğuna ait inci dizisi parçası (GEK)



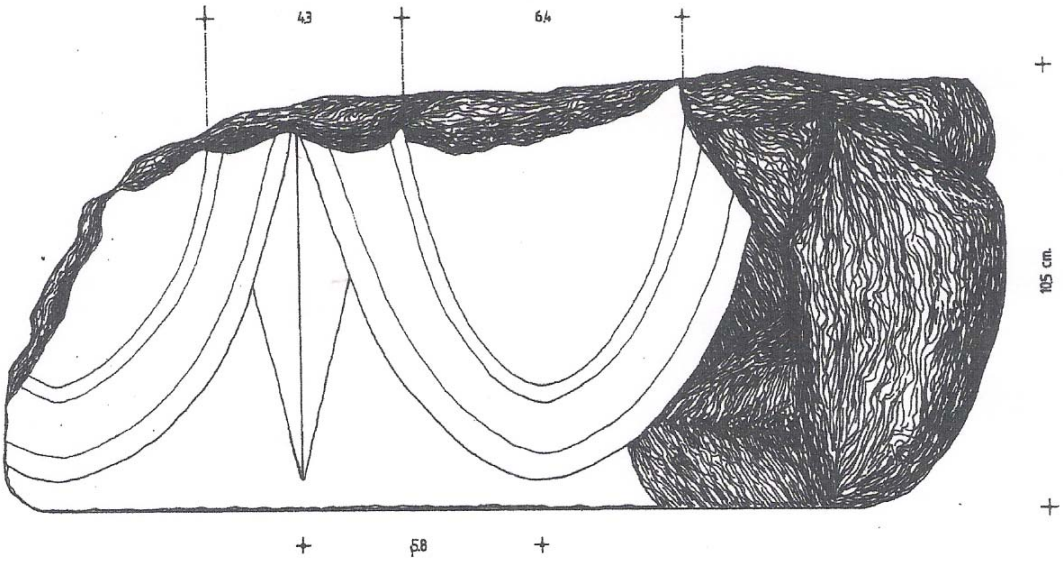
Architrav Bloğuna ait inci dizisi parçası (GEK)



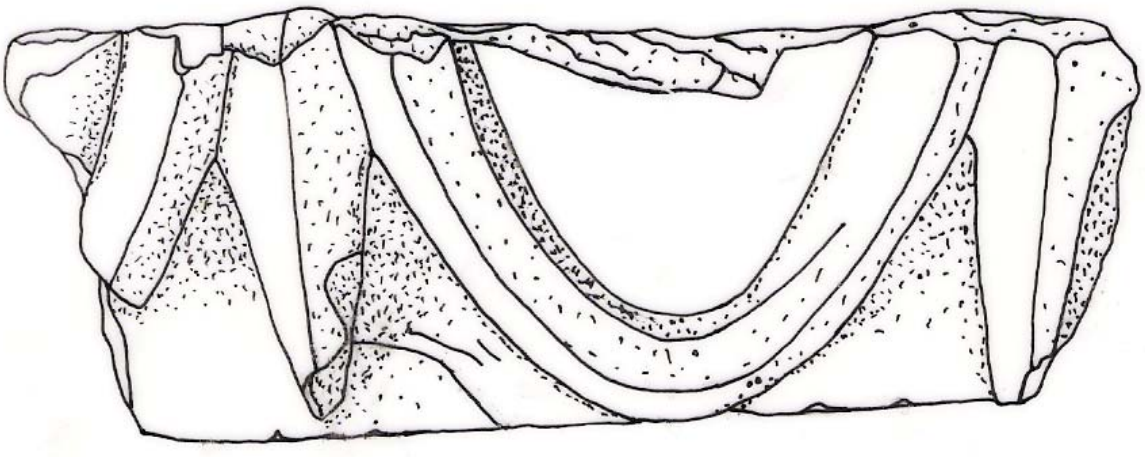
Kyma 1



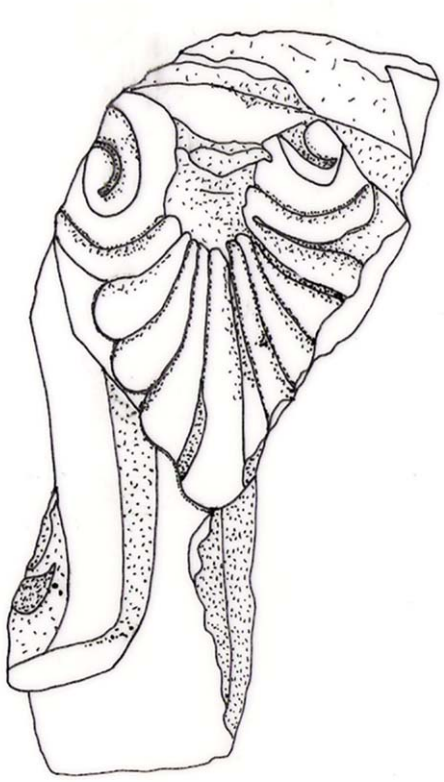
Kyma 4- Kyma 6 (üstyapı rekonstrüksiyonu)



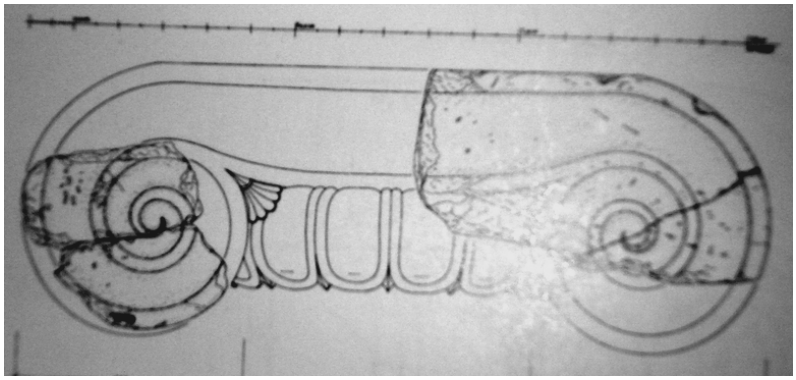
Kyma 6



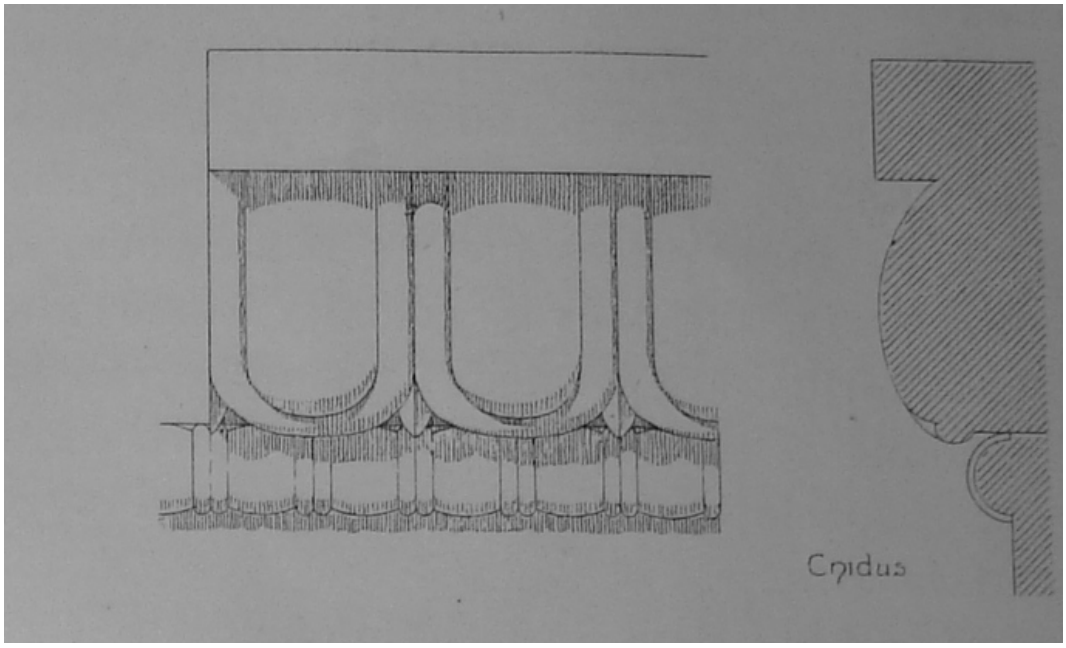
Kyma 8



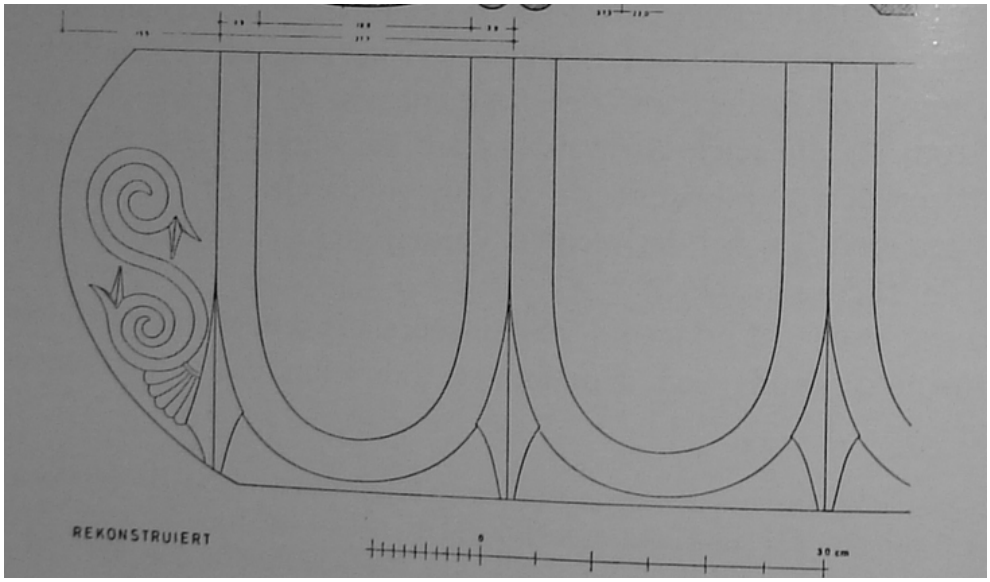
Kyma 10



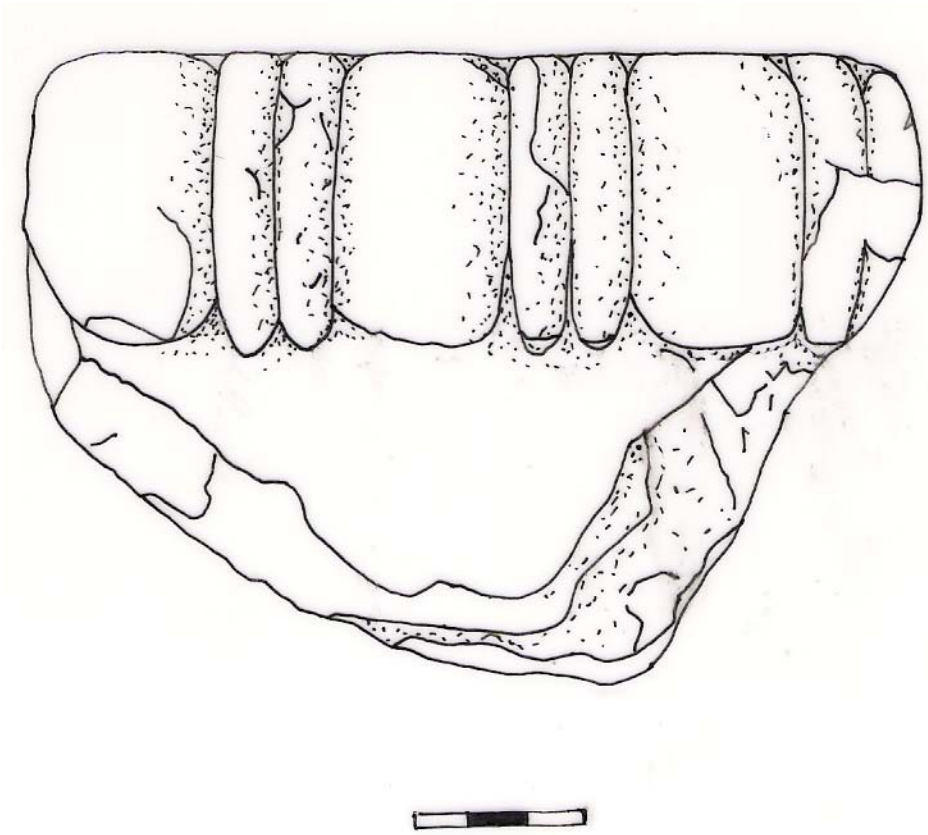
Naxos Yria Dionysos Tapınağı, sütun başlığı (Ohnesorg 1996, Abb.3)



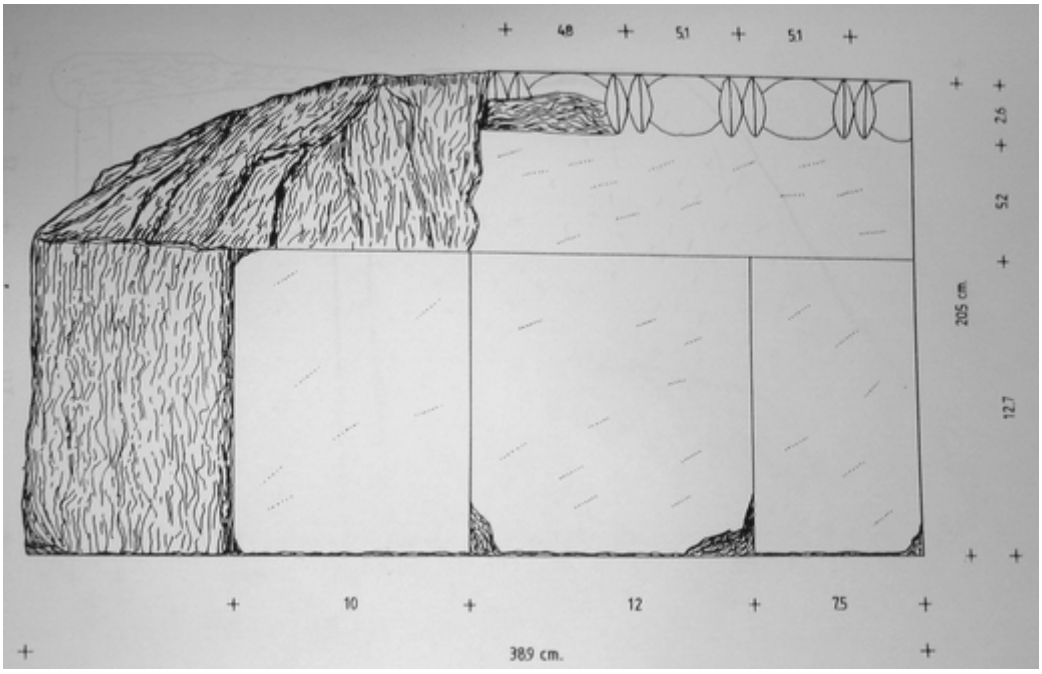
Delphi-Knidoslular Hazine Binası mimari frizi (Dinsmoor 1913, Fig. 11)



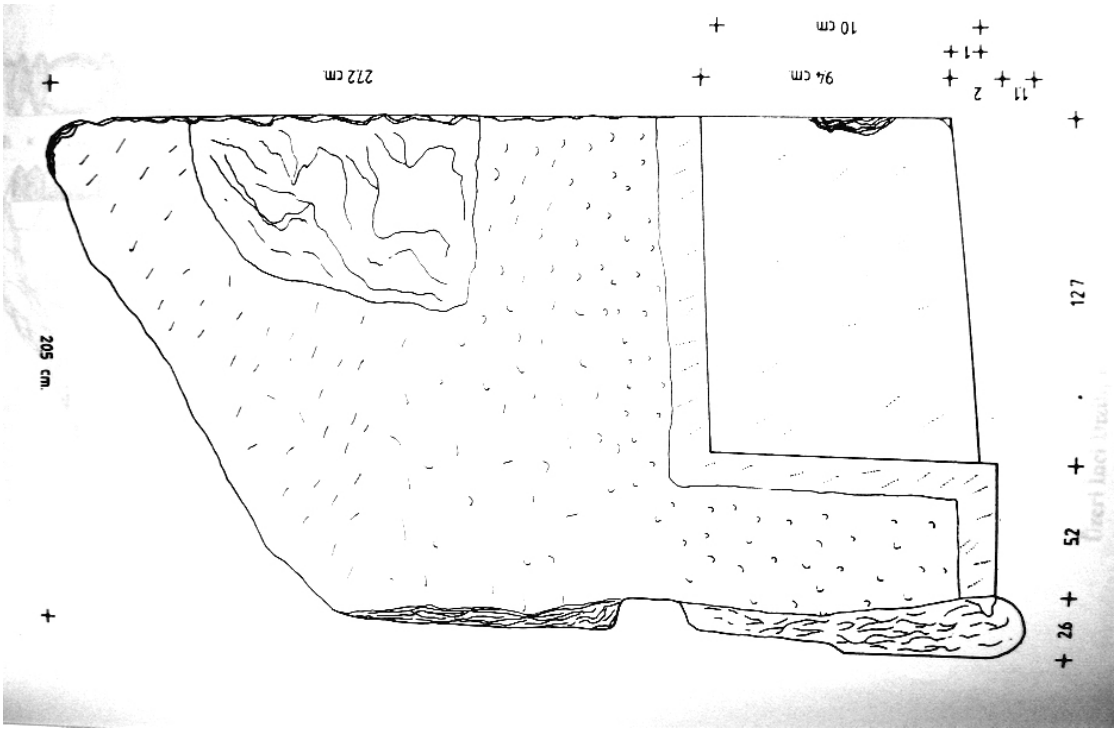
Samos-Rhoikos Altarı kyma bloğu (Hahland 1964, Abb. 94)



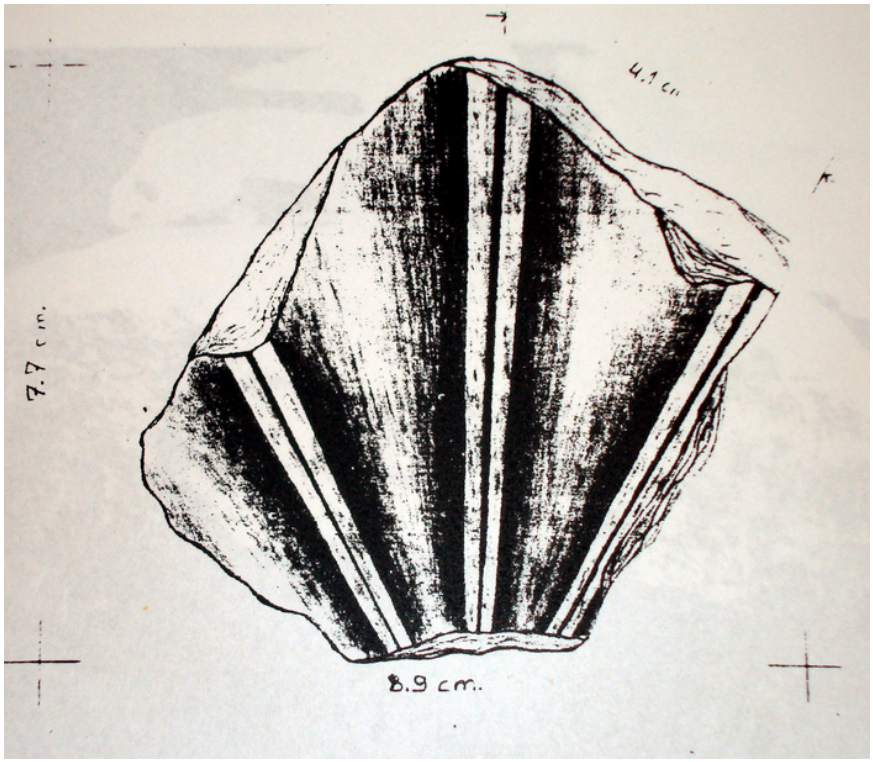
İnci dizisi (GNP 109)



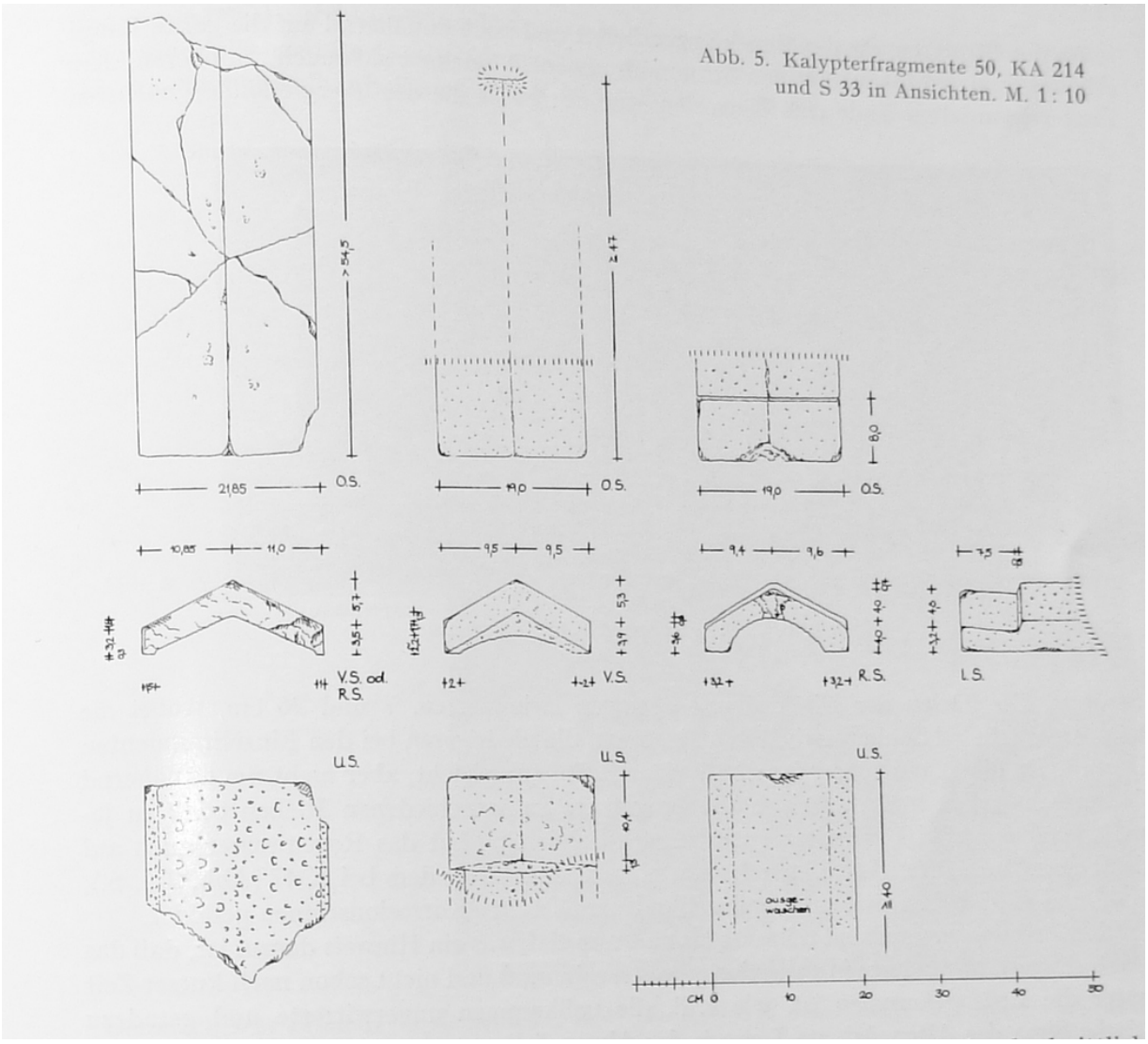
Dişli blok, ön yüzey



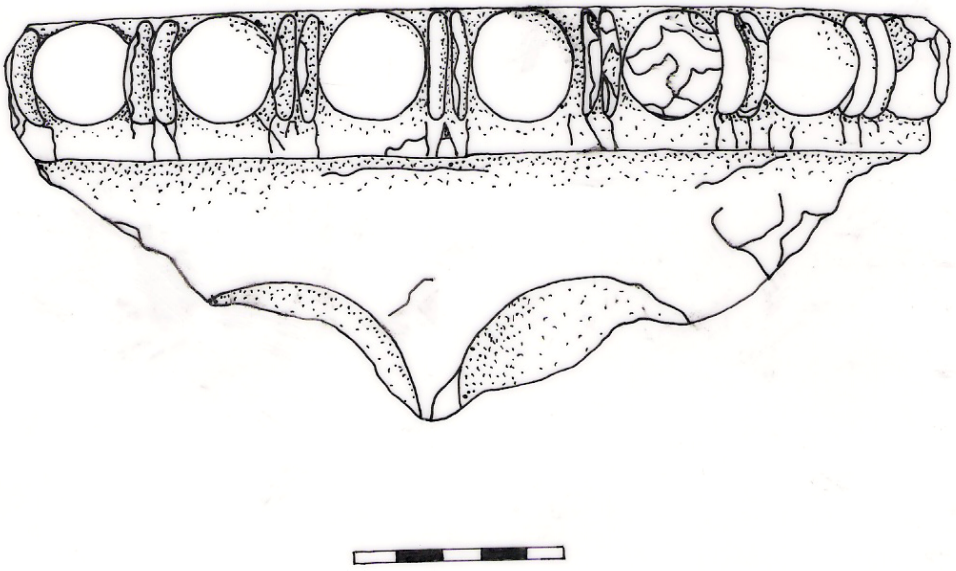
Dişli blok yan kenar



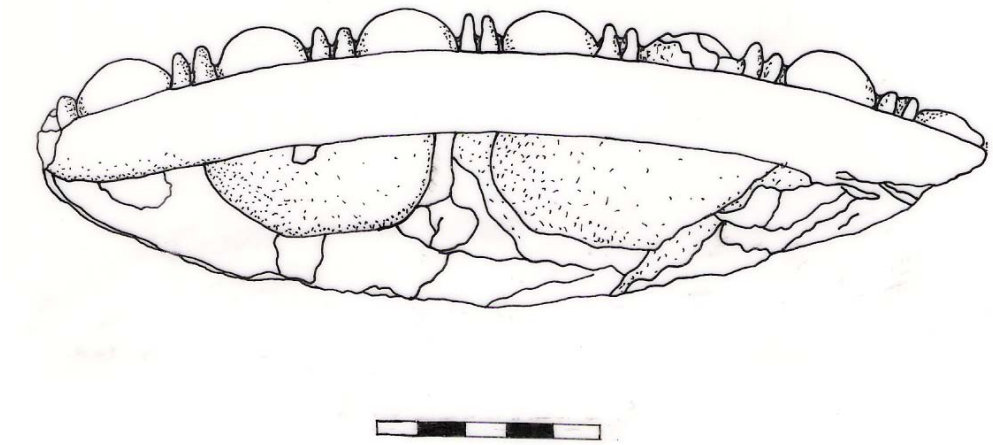
Mermer antefix



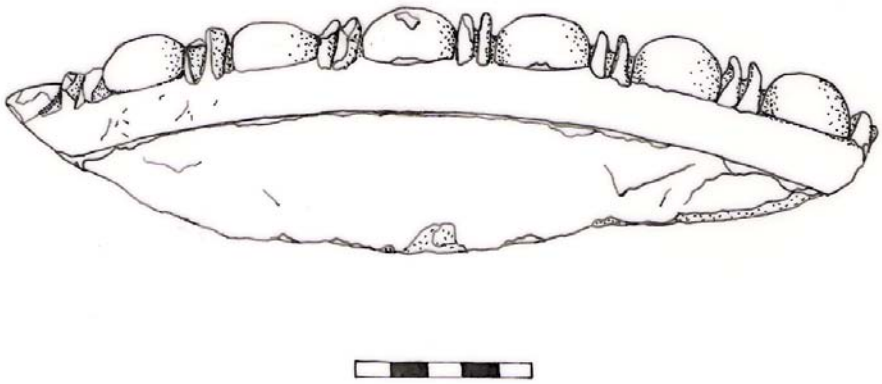
Paros Mermer çatı kiremidi (Ohnesorg 1978 Abb. 5)



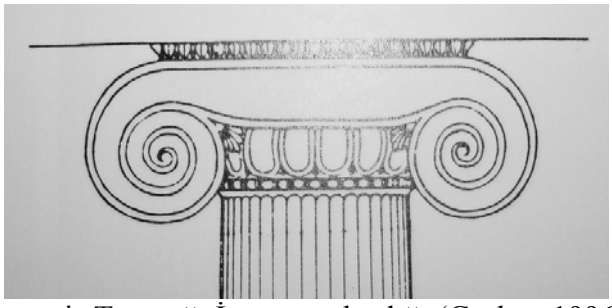
İon sütun tamburu parçası (GCB 453)



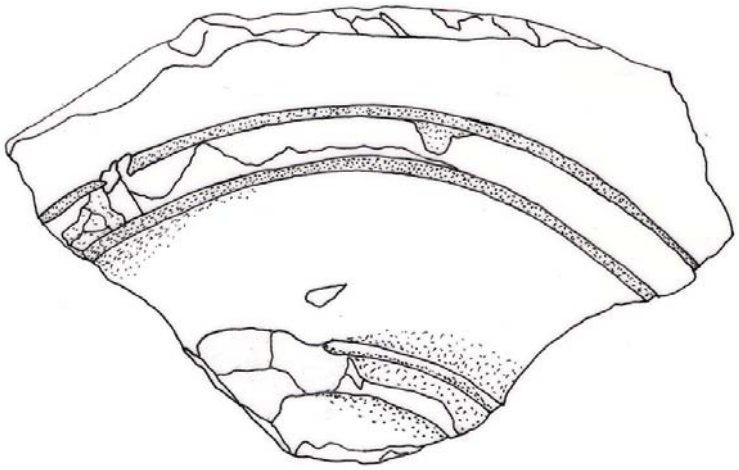
İon sütun tamburu parçası (GCB 453)



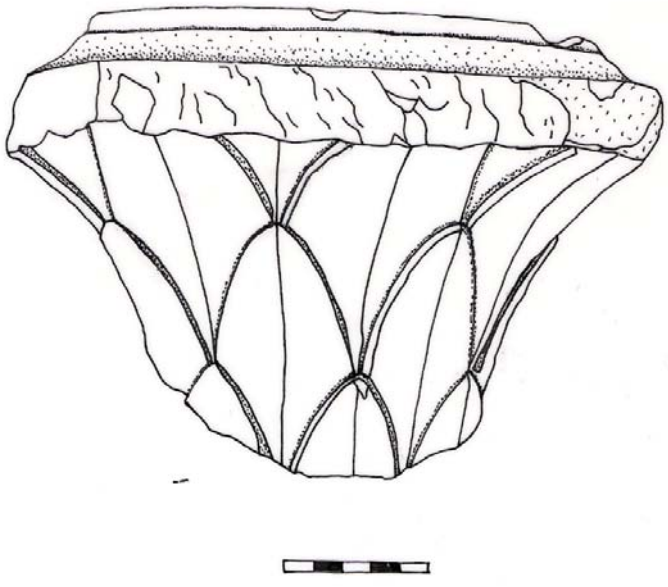
İon sütun tamburu parçası (GCB 453)



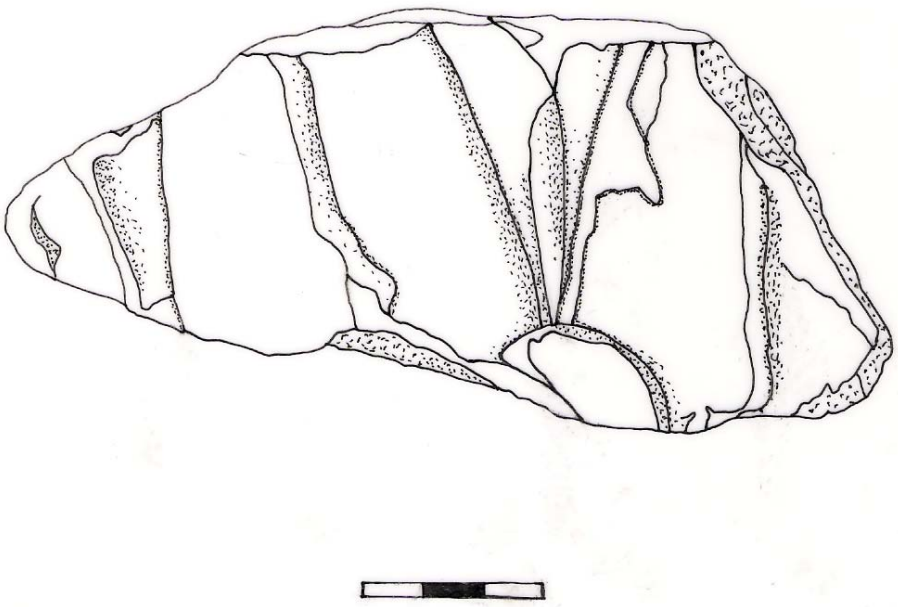
Ephesos Artemis Tapınağı İon sütun başlığı (Gruben 1996, Abb. 17)



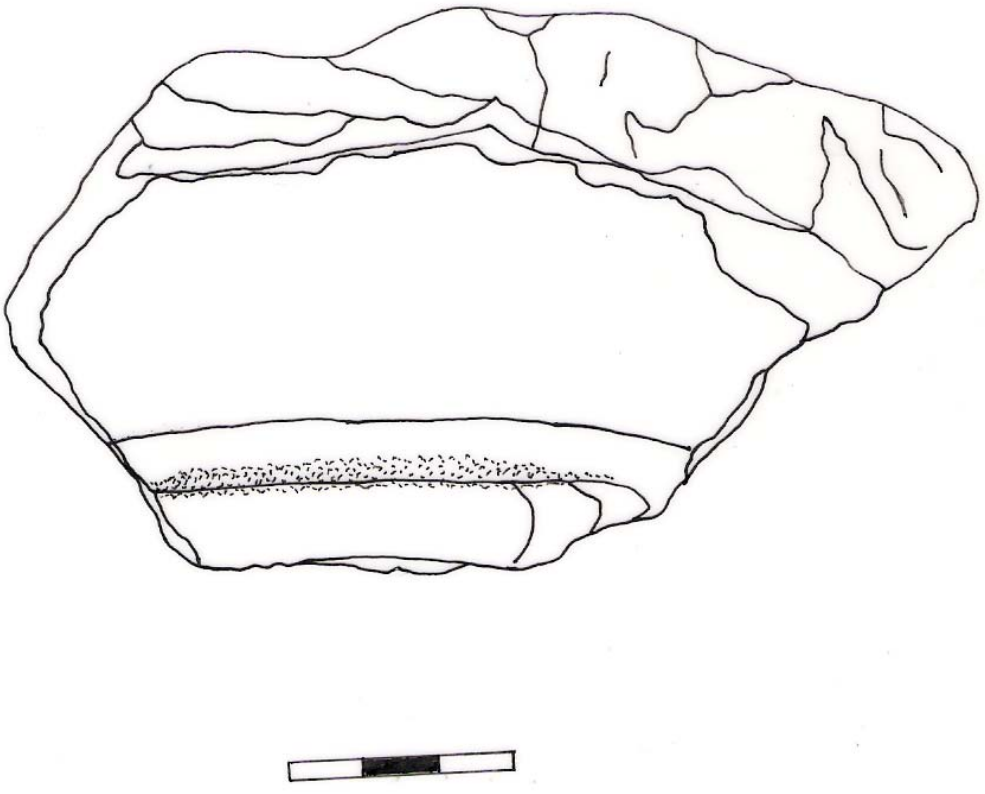
Başlık 3



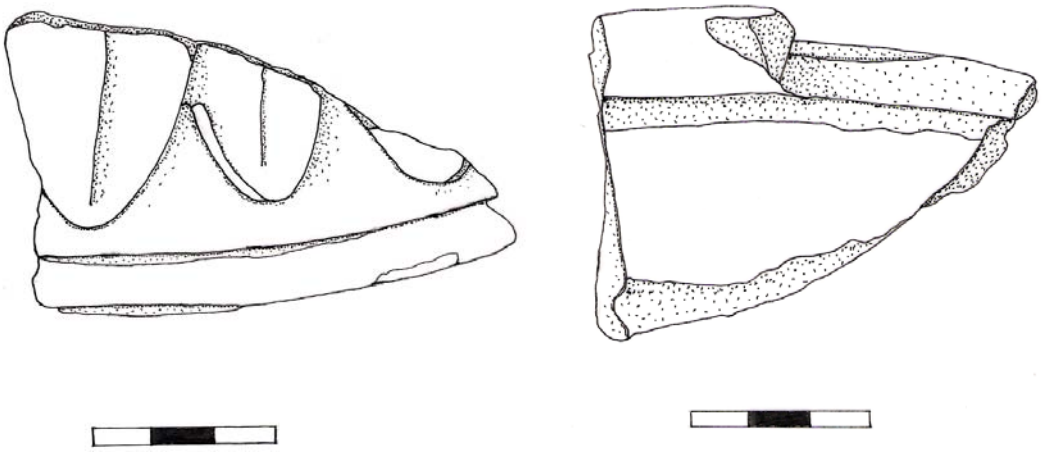
Başlık 3



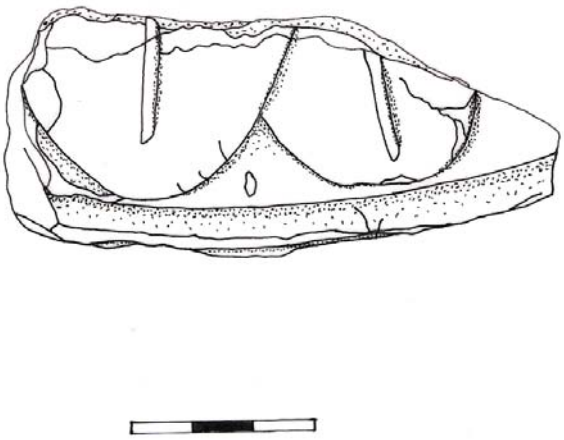
Başlık 4



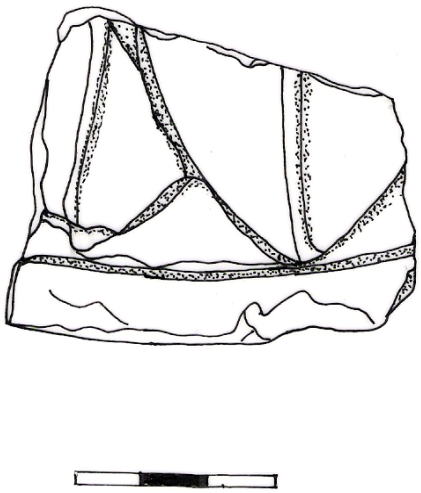
Başlık 4



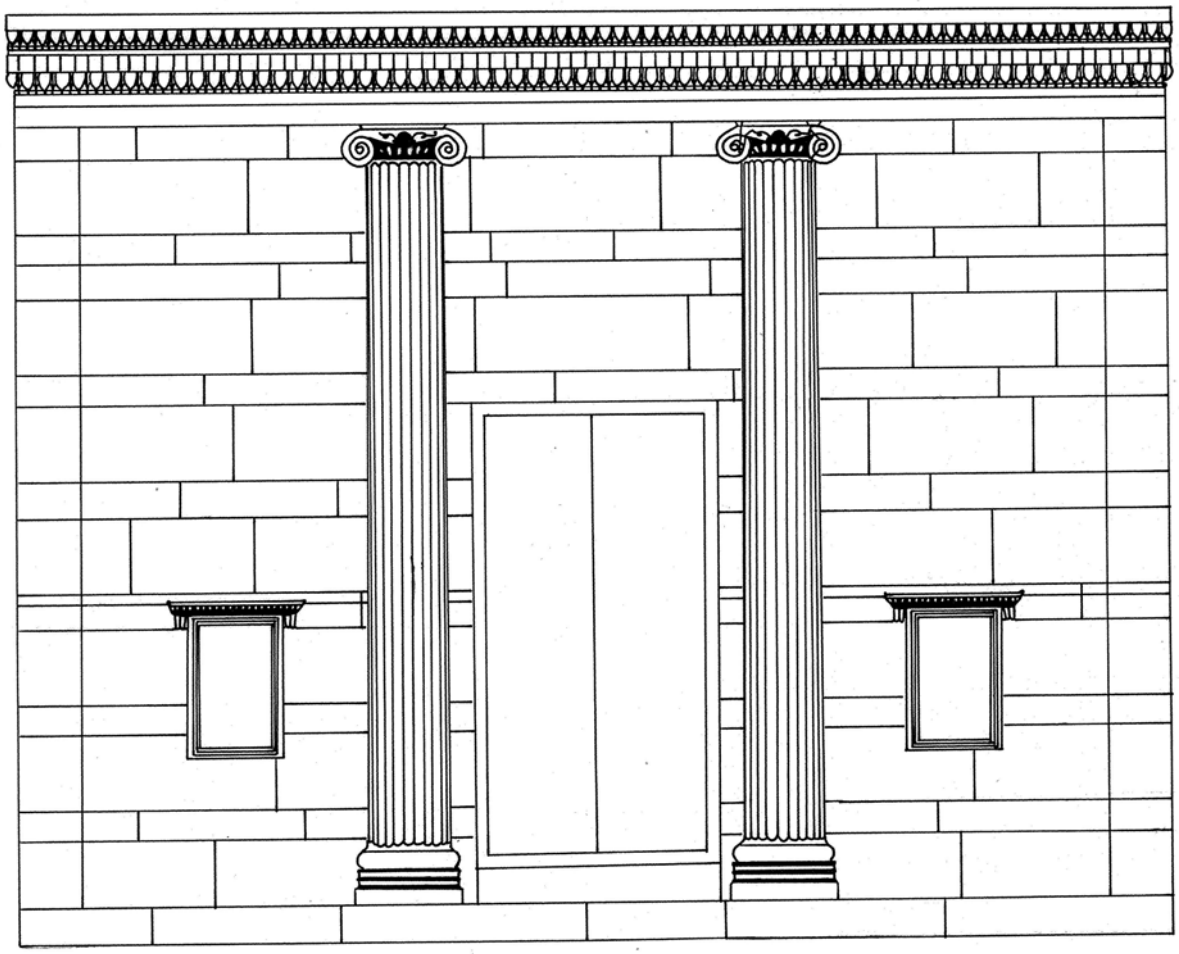
a-b) GOF 41



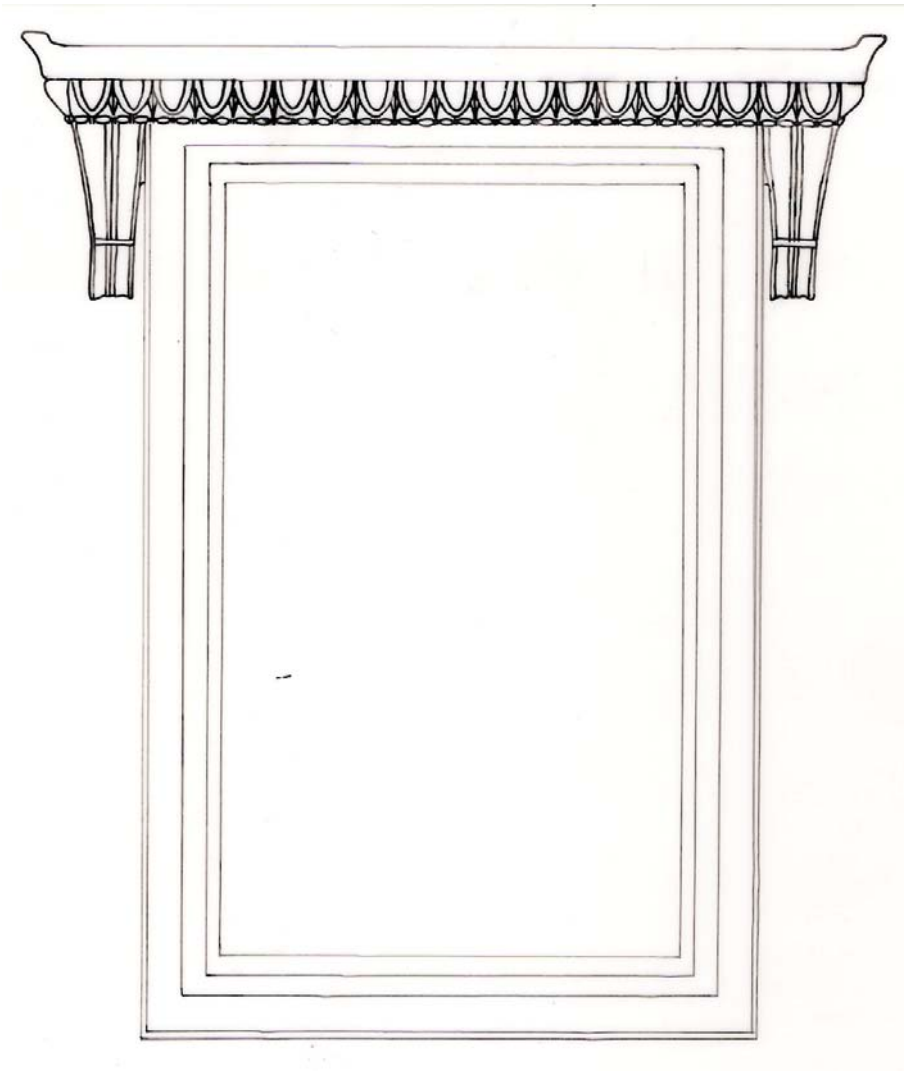
c) BKT



d) HHR 42



Erken Klasik Yapı Rekonstrüksiyonu



Yeni pencere lentosu rekonstrüksiyonu

ÖZGEÇMİŞ

Adı- Soyadı	**:** Defne Ogan
Doğum Yeri- Yılı	**:** İzmir- 1978
İlköğretim	**:** Hakimiyet-i Milliye İlkokulu, İzmir
Ortaöğretim	**:** İzmir Özel Türk Koleji- 60. Yıl Anadolu Lisesi, İzmir
Üniversite Eğitimi	**:** Marmara Üniversitesi- Turizm ve Otelcilik (Hazırlık-1. sınıf), 1997-1999. Adnan Menderes Üniversitesi- Klasik Arkeoloji Bölümü (1. sınıf), 1999-2000. Ege Üniversitesi- Klasik Arkeoloji Bölümü, 2000-2003.
Lisans Tez Konusu	**:** Pers Saray Mimarisi
Yüksek Lisans Eğitimi	**:** Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2003-2007.
Katıldığı Kazılar	**:** 2000- Datça- Burgaz Kazısı- Prof. Dr. Numan Tuna 2000- Datça- Emecik Kazısı- Prof. Dr. Numan Tuna 2001- Klaros Kazısı- Prof. Dr. Nuran Şahin 2002-2006- Daskyleion Kazısı- Prof. Dr. Tomris Bakır

ABSTRACT

Daskyleion is one of the four satrapies that Persians founded in Anatolia, in 546 B.C. The construction elements of Daskyleion satrapal palaces mostly found in the Hellenistic terrace wall in second use. This architectural marble elements consist of ashlar blocks, bonder blocks, lintels, architrave blocks, egg and darts, dentils, an antefix, roof tiles, Ionic column drums and Ionic capitals. Beside these architectural elements, the Persian terrace wall, located in the southeast of Hisartepe, is also included to the research.

After the research, there seem four different construction phases. The terrace wall was constructed in the time of the first satrap of Daskyleion, Pharnukhos. The egg and dart which is dated to nearly 550, should belong to the first satrapal palace. The egg and dart blocks, which are dated to the time of Mitrobates and his son Kranaspes, show that in this period another palace had been contructed. By number and sort the bigger part of the architectural elements belongs to the time of Artabazos I. This palace, as in Ionic entablature, has egg and dart and dentils and has window lintels with kyma reversa profile and Ionic capitals with anthemion decotated pulvinus. An egg and dart and some Ionic column drum pieces do not give exact date but have to be dated after the middle of 5. century and this is important of showing that there were architectural activities after Artabazos. I.

ÖZET

M.Ö. 546'da Persler'in Anadolu'da kurmuş oldukları dört satraplıktan biri Daskyleion satraplığıdır. Daskyleion satrap saraylarına ait buluntuların büyük bir kısmı Hellenistik teras duvarında devşirme olarak ve çevresinden ele geçmiştir. Bu mermer mimari buluntular, kesme bloklar, bağlayıcı bloklar, lentolar, architrav blokları, kymalar, lotus palmet frizli İon kyması, dişli bloklar, mermer antefiks, mermer çatı kiremitleri, İon sütun tamburu parçaları ve İon sütun başlıklarından oluşur. Bu buluntuların dışında Hisartepe'nin güneydoğusunda yer alan Pers teras-sur yapısı da incelenmiştir.

Buluntular incelendiğinde dört farklı yapı evresinin olduğu görülür. İlk satrap olan Pharnukhos döneminde teras-sur yapısının inşa edildiği görülür. Bunun dışında 550'lere tarihlenen İon Kyması ve inci dizisinin en erken saray yapısına ait olabileceği düşünülür. Mitrobates ve oğlu Kranaspes dönemine tarihlenen İon kyma dizileri, bu dönemde de bir saray yapısının inşa edilmiş olabileceğini gösterir. Ele geçen tüm mimari buluntular içinde sayı ve çeşitlilik olarak en büyük yoğunluk Artabazos Dönemi'ne denk gelir. Bu saray yapısı bir İon üstyapısında olduğu gibi, İon kymationlu, dişli blokludur ve özenle işlenmiş pencerelere ve canalis merkezinde rozeti bulunan, anthemion bezemeli pulvinuslu İon başlıklarına sahiptir. Köşeleri kyma reversa profili ile boynuz şeklinde kıvrımlı pencere lentosuna ve canalis merkezi rozetle süslenmiş, anthemion bezemeli pulvinuslu İon başlığına sahip olduğu görülür. 5. yüzyıl ortasından sonra bir tarihe, muhtemelen 4. yüzyıl başlarına ait olabilecek İon Kyması ve İon sütun tamburu parçaları, kesin olarak tarih vermese de, I. Artabazos'tan sonra da mimari faaliyetlerin olduğunu göstermesi açısından önemlidir.